

VIABILITAT I IMPACTE D'UNA RENDA BÀSICA DE CIUTADANIA A CATALUNYA

Jordi Arcarons
Álex Boso
José Antonio Noguera
Daniel Raventós

Fundació Jaume Bofill
Gener de 2005

ÍNDIX

PREFACI	1
CAPÍTOL 1: LA JUSTIFICACIÓ DE LA RENDA BÀSICA I LES CRÍTQUES MÉS FREQUENTS	4
1. INTRODUCCIÓ	4
1.1. Què és la Renda Bàsica?	4
1.2. La penetració de la proposta en el teixit social català	7
2. LA JUSTIFICACIÓ ÈTICA O NORMATIVA	8
2.1. La Renda Bàsica no solament és una mesura contra la pobresa	8
2.1.1. La defensa de la llibertat real	9
2.1.2. La defensa republicano-democràtica	11
3. ALGUNES CRÍTQUES	14
3.1. La Renda Bàsica incentivarà el parasitisme	15
3.2. La Renda Bàsica no acabarà amb la divisió sexual del treball	19
3.3. La Renda Bàsica és fiscalment regressiva perquè afavoreix igual a rics i a pobres	20
3.4. La Renda Bàsica consolidarà la dualització de la població laboral	21
3.5. La Renda Bàsica només està pensada per zones o països rics	21
3.6. La Renda Bàsica s'oposa al dret al treball	22
3.7. La Renda Bàsica s'oposa al manteniment de l'Estat de benestar	23
4. LA SENSATESA DE LES PROPOSTES SOCIALS COM LA RENDA BÀSICA	24
CAPÍTOL 2: LA RENDA BÀSICA COM A PROPOSTA DE REFORMA DE L'ESTAT DEL BENESTAR	26
1. INTRODUCCIÓ	26
2. ELS ESTATS DEL BENESTAR: DE L' "ÈPOCA DAURADA" A LA CRISI	26
2.1. Una diagnosi de la "crisi de l'Estat del Benestar"	26
2.2. És una alternativa el "model nòrdic" d'Estat del Benestar?	30
2.3. Per què les "rendes mínimes d'inserció" tampoc no poden ser la solució?	34
3. LES VIRTUTS DE LA RENDA BÀSICA COM A PROPOSTA RENOVADORA DE L'ESTAT DEL BENESTAR	37
3.1. Alguns principis inspiradors de la filosofia de la Renda Bàsica	37
3.2. Les virtuts concretes d'un programa de Renda Bàsica per al sistema de protecció social	41

4. L'ARTICULACIÓ DE LA RENDA BÀSICA AMB L'ACTUAL ESTAT DEL BENESTAR	45
4.1. Una tipologia de polítiques de garantia de rendes	45
4.2. La Renda Bàsica i els "règims de benestar": cap a un règim postproductivista	50
4.3. Cap a un disseny institucional concret: quines prestacions actuals quedarien integrades dins un programa de Renda Bàsica?	55
5. LA CRUÏLLA DEL BENESTAR I EL CAMÍ CAP A LA RENDA BÀSICA	59
5.1. Estratègies progressives cap a la Renda Bàsica	59
5.2. Renda Bàsica i "govern multinivell"	65
5.3. Conclusió: si no una Renda Bàsica, quina alternativa?	67

CAPÍTOL 3: VIABILITAT FINANCERA I IMPACTE DISTRIBUTIU D'UNA RENDA BÀSICA A CATALUNYA: UN EXERCICI DE MICROSIMULACIÓ

1. INTRODUCCIÓ	71
2. OBJECTIUS I ABAST DEL MODEL	71
3. DADES I MOSTRA	74
4. EL MODEL DE MICROSIMULACIÓ	79
4.1. Definició de conceptes clau	79
4.2. Què ofereixen les simulacions?	81
5. ALGUNS EXERCICIS DE SIMULACIÓ: LA VIABILITAT FINANCERA I L'IMPACTE DISTRIBUTIU D'UNA RENDA BÀSICA A CATALUNYA	83
6. CONCLUSIONS	106
ADDENDA: EXEMPLE DE SIMULACIONS AMB INDIVIDUS-TIPUS O LLARS-TIPUS	110

CAPÍTOL 4: UNA APROXIMACIÓ EMPÍRICA A LA VIABILITAT POLÍTICA D'UNA RENDA BÀSICA A CATALUNYA

1. INTRODUCCIÓ	114
2. ESTAT DE LA QÜESTIÓ I RELLEVÀNCIA CIENTÍFICA	114
3. MARC TEÒRIC	116
4. OBJECTIUS I METODOLOGIA D'INVESTIGACIÓ	118

5. TREBALL DE CAMP: RESUM DE LES ENTREVISTES A LES ORGANITZACIONS	120
5.1. Els partit polítics	120
5.2. Les organitzacions i associacions cíviques	129
5.3. Els sindicats	136
6. CONCLUSIONS	141
APÈNDIX: FITXA TÈCNICA DE LES ENTREVISTES	144
EPÍLEG	145
BIBLIOGRAFIA	147
Índex analític	153

PREFACI

La investigació que ara presentem en forma de llibre va començar a mitjans de l'any 2003 i va finalitzar, si una investigació així ha d'acabar algun cop, a finals del 2004.

El llibre consta de 4 parts ben diferenciades que es corresponen amb un capítol respectiu. El primer capítol tracta de forma breu dos temes importants per a la Renda Bàsica: la fonamentació normativa i les crítiques més freqüents i esteses. La proposta de la Renda Bàsica ja té força història filosòfica, econòmica, sociològica i política. En el primer capítol ens hem volgut referir més, tot i que no exclusivament, al primer tema, el filosòfic (o filosòfic-polític, si es vol). Les crítiques més habituals (n'hem destacat 8: “La Renda Bàsica incentivarà el parasitisme”; “no acabarà amb la divisió sexual del treball”; “és fiscalment regressiva perquè afavoreix igual a rics i a pobres”; “consolidarà la dualització de la població laboral”; “només està pensada per zones o països rics”; “s’oposa al dret al treball” i “al manteniment de l'Estat de benestar”) estan, si no solucionades (això podria semblar una pretensió excessiva) sí almenys contestades.

El segon capítol tracta de forma molt pormenoritzada la relació de la Renda Bàsica amb l'Estat del Benestar. Algunes de les conquestes de l'Estat del Benestar mantingudes al llarg de l'anomenada “època daurada” estan avui en perill com a conseqüència de l'atac que han sofert al llarg dels darrers 30 anys per part de les grans empreses transnacionals, i d'altres factors i tendències socials i econòmiques. Parts importants de les poblacions veuen empitjorades les seves condicions socials. Prenent com a punt de partida alguns dels problemes més coneguts dels actuals Estats del Benestar, aquest segon capítol els relaciona amb el paper que podria desenvolupar la Renda Bàsica a principis del segle XXI per a caminar cap a un nou model de protecció social. Aquesta part també analitza aquelles propostes que poden tenir algunes afinitats amb la Renda Bàsica, com ara els crèdits fiscals, l'impost negatiu sobre la renda i la renda de participació, entre d'altres, les quals es comparen amb la Renda Bàsica. El capítol també tracta de l'articulació concreta de la Renda Bàsica amb les polítiques concretes de benestar social actualment vigents, i proposa un disseny institucional viable en aquest sentit.

El tercer capítol és pròpiament *le fond de l'âme* de la investigació que presentem. És a dir, la presentació d'un model de finançament de la Renda Bàsica a Catalunya. Els autors hem tingut accés a una mostra individualitzada, degudament estratificada i anònima, de declaracions de l'Impost sobre la Renda de les Persones Físiques (IRPF) per a l'àmbit de Catalunya de l'exercici del 2000. Aquesta mostra està composta per una quantitat molt gran de declaracions: quasi 210.000. Aquest nombre de declaracions representa el 10% aproximadament de les declaracions reals d'IRPF a Catalunya. Tot i que les declaracions són de l'any 2000, s'ha fet l'actualització per a les dades de 2003, any on va començar la investigació. El model de microsimulació que fem servir és capaç de realitzar un ventall amplíssim de simulacions. Això és així perquè permet partir, pel que fa a l'IRPF, o d'un tipus únic o de distints trams, i de diferents quantitats de Renda Bàsica (fins i tot el model permet també incorporar una Renda Bàsica per llar). Ens trobem, doncs, davant d'un número amplíssim de possibilitats de combinació. En aquest tercer capítol s'ofereixen només 8 exemples, força diferents per diversos motius, com una petita mostra de les seves possibilitats. Per cada exemple, també es fa un estudi detallat de l'impacte redistributiu de la renda que tindria. En definitiva, una de les preguntes que s'ha volgut contestar sistemàticament ha estat: qui guanya i qui perd amb cada exemple. Els resultats, tècnicament parlant, són francament esperançadors pel que fa al futur de la Renda Bàsica. Sense entrar aquí amb més detalls, només afegirem que canviant aquesta base de dades, aquest model de microsimulació és perfectament aplicable a d'altres zones geogràfiques més o menys properes i amb sistemes fiscals força semblants. Això també és una de les potencialitats d'aquesta investigació que ens agradaria subratllar.

El quart i darrer capítol està dedicat al resum de les entrevistes que s'han realitzat al llarg de les darreres setmanes de l'any 2004 a representants dels sindicats majoritaris, de quasi tots els partits polítics parlamentaris (tots han estat preguntats, però alguns, molt pocs, no han donat resposta) i d'algunes associacions que, per distintes raons, juguen un important paper polític o social a Catalunya. En aquestes instructives entrevistes s'ha demanat l'opinió d'aquests partits, associacions i sindicats sobre un resum de la proposta de finançament de la Renda Bàsica presentada en el capítol tercer. Algunes de les respostes deixaran sorprès a més d'un, i totes tenen, per una raó o una altra, força interès.

Els autors volem agrair a la Fundació Jaume Bofill el finançament d'aquesta investigació i quedarem força agraïats per tots aquells comentaris, favorables o crítics,

que se'ns vulgui fer arribar, que ens ajudin a millorar el treball que ara presentem i a fer-nos veure els possibles errors que puguem haver comès.

Jordi Arcarons (Universitat de Barcelona)
(jordiarcarons@ub.edu)

Àlex Boso (Universitat Pompeu Fabra)
(alex.boso@upf.edu)

José Antonio Noguera (Universitat Autònoma de Barcelona)
(jose.noguera@uab.es)

Daniel Raventós (Universitat de Barcelona)
(danielraventos@ub.edu)

Gener, 2005

CAPÍTOL 1

LA JUSTIFICACIÓ DE LA RENDA BÀSICA I LES CRÍTQUES MÉS FREQUENTS

1. INTRODUCCIÓ

1.1 ¿Què és la Renda Bàsica?

La proposta de la Renda Bàsica ha rebut diversos noms: renda de ciutadania, subsidi universal garantit, ingrés ciutadà, dividend social, salari universal, etc. La Renda Bàsica ha estat definida de distintes formes, però amb un contingut molt semblant. L'associació internacional que des de 1986 ve defensant aquesta proposta, la *Basic Income European Network*¹, la defineix de la següent manera: “una renda bàsica incondicionalment garantida a tothom de forma individual, sense caler comprovacions de mitjans o voluntat de treballar. És una forma de renda mínima garantida que difereix de les que existeixen ara en diversos països europeus en tres aspectes importants: a) es paga als individus i no a les llars; b) es paga independentment d'altres recursos que es puguin tenir, i c) es paga sense requerir la realització de cap treball o de la voluntat d'acceptar-lo en cas de que sigui ofert.”² L'associació Xarxa Renda Bàsica, secció oficial de la *BIEN*, la defineix com “una renda modesta, però suficient per tal de cobrir les necessitats bàsiques de la vida, a pagar a cada membre de la societat com un dret, finançada per impostos o per altres medis i no subjecta a cap altra condició que la de ciutadania o residència. La Renda Bàsica hauria d'estar garantida i pagar-se a tothom a títol individual, independentment d'altres possibles fonts de renda que es puguin tenir, de si es treballa o no i de amb qui es convisqui.”³

És a dir, es tracta d'un ingrés que pot ser pagat per una institució jurídicopolítica d'abast superior a la d'un Estat (la Unió Europea, per exemple) o inferior (una

¹ En la darrera assemblea de la *BIEN*, realitzada a Barcelona el 20 de setembre de 2004, es va decidir transformar-se en xarxa mundial passant a dir-se *Basic Income Earth Network*.

² És a dir, “A basic income is an income unconditionally granted to all on an individual basis, without means test or work requirement. It is a form of minimum income guarantee that differs from those that now exist in various European countries in three important ways: a) it is being paid to individuals rather than households; b) it is paid irrespective of any income from other sources, and c) it is paid without requiring the performance of any work or the willingness to accept a job if offered.”

³ Veure <http://www.nodo50.org/redrentabasica/textos/index.php?x=1>.

comunitat autònoma, per exemple). La reben tan els ciutadans de l'espai geogràfic considerat com les persones residents (normalment s'afegeix que els residents han de portar un mínim temps de residència continuada que pot ser de 2, 3 o 4 anys). En els distints models de finançament de la Renda Bàsica que s'han fet fins ara hi ha variacions de quantitat, d'edats... però en tots els casos es tracta d'una quantitat monetària que rebrien els ciutadans individualment (no per família o unitat fiscal, per exemple) i universalment sense condicions addicionals (no restringida a determinats nivells de pobresa, per exemple).

Es recordarà que en la definició de la *BIEN* es deia: "es paga sense requerir la realització de cap treball o de la voluntat d'acceptar-lo en cas de que sigui ofert". Tot i que es desenvolupa més l'argumentació a la secció 3.1, aquesta part de la definició de Renda Bàsica ha de quedar clar que no equival a fer l'afirmació segons la qual no treballar de forma remunerada equival sempre a no fer res. Pot equivaler a no fer res en alguns casos, efectivament, si es vol viure en unes condicions de molta austeritat, però no en tots: també pot equivaler a estar desenvolupant treball domèstic o treball voluntari.

"Es paga independentment d'altres recursos que es puguin tenir", deia una part de la definició apuntada de la *Basic Income European Network*. Efectivament, a diferència dels subsidis condicionats a un nivell de pobresa o de situació, la Renda Bàsica la rep igual un ric que un pobre. Això pot resultar sorprenent a moltes persones quan llegeixen o se n'assabenten d'aquesta característica (especialment distintiva, per cert) de la Renda Bàsica. Si la Renda Bàsica és concebuda de forma universal (una característica pròpia de la Renda Bàsica) exclou qualsevol altra condició que la de ciutadania o residència: sexe, riquesa, competència, excel·lència moral, per posar només quatre exemples de condicionalitats. Addicionalment, i de forma independent de les justificacions normatives que més endavant seran tractades amb un cert deteniment, cal afegir que els subsidis condicionats, especialment pel seu caràcter condicionat, precisen de controls administratius que, fins i tot en el cas de funcionar bé (és a dir, sense corrupcions o ineficiències afegides) resulten molt costosos. Afegim que el sentiment d'estigmatització associat als subsidis condicionats per part de bona part dels seus beneficiaris, característica ben destacada pels treballadors socials que estan tractant directament amb la pobresa, és un argument addicional a favor de la Renda Bàsica. Però també afegirem una raó tècnica força important reconeguda fins i tot per alguns dels seus crítics, es tracta de la següent: la Renda Bàsica supera molt bé les conegudes

trampes de la pobresa i de l'atur, associades als subsidis condicionats. Però fins i tot admetent el que hem apuntat fins aquí, encara pot haver qui consideri inadmissible que una Renda Bàsica sigui també percebuda pels. Si es parteix de l'error segons el qual tot quedaria com ara i a més hauria d'afegir-se una Renda Bàsica, aquesta reticència tindria tot el sentit del món. Però precisament esperem demostrar en el capítol tercer d'aquest estudi que no és el cas. Totes o quasi totes les propostes de finançament sensat treuen als més rics més diners del que reben com a Renda Bàsica. En unes altres i senzilles paraules: els més pobres sempre guanyen, els més rics sempre perden, amb una Renda Bàsica. En el capítol tercer exposem de forma detallada un exemple de finançament que corrobora de forma clara i contundent això que acabem d'afirmar.

La forma de convivència tampoc ha d'influir en la percepció de la Renda Bàsica⁴. "Sense importar amb qui visqui". Al ser individual, la Renda Bàsica és independent de la forma de convivència escollida: parella heterosexual tradicional, parella homosexual, distintes generacions en la mateixa llar, grup d'amics...

Pel que hem dit fins aquí, és clar que la Renda Bàsica no s'ha de confondre amb mesures (algunes conegudes pràcticament i altres només conegudes teòricament) com ara les Rendes Mínimes d'Inserció de moltes Comunitats Autònomes o de França, o l'Impost Negatiu sobre la Renda, o d'una subvenció d'un capital inicial per als joves⁵. Ni amb la "Renda Bàsica" que concedeix el Govern Basc⁶.

⁴ Tot i que hi ha propostes que afegeixen una Renda Bàsica per llar (per tal de no penalitzar a la cada cop més gran proporció de la població que viu sola). Per exemple, va en aquest sentit la ponència que va presentar Luis Sanzo en el I Simposi de la Renda Bàsica celebrat a Barcelona el 8 de juny de 2001: "Líneas de actuación para el impulso de una Política de Garantía de Ingresos". Es pot trobar a www.redrentabasica.org. I també la proposta de finançament que aquest mateix autor amb el Rafael Pinilla han fet pel conjunt del territori de l'Estat espanyol i titulat "La Renta Básica: para una reforma del sistema fiscal y de protección social". Sanzo (2001). Veure també Pinilla (2004).

⁵ Hi ha similituds entre la Renda Bàsica i el Impost Negatiu sobre la Renda. Però també hi ha unes diferències importants. Aquestes diferències estan molt ben resumides en Van Parijs (2000b); i recollit en traducció castellana en Van Parijs (2002). També hi ha similituds entre la Renda Bàsica i una subvenció d'un capital inicial per als joves, però també hi ha diferències importants de justificació normativa i d'implantació tècnica. La idea d'una subvenció d'un capital inicial per als joves és la de rebre una quantitat única (s'ha parlat de 80.000 dòlars i de 10.000 lliures esterlines, com quantitats de referència) a cada persona quan acomplís la majoria d'edat. Aquesta subvenció es finançaria mitjançant els fons obtinguts d'un impost de nova creació sobre les successions. Veure Ackerman i Alstott (1999); i, per a una introducció breu i clara, Nissan i Le Grand (2004).

⁶ Aquesta "Renda Bàsica" de la Comunitat Autònoma Basca és una renda dirigida a determinades situacions de pobresa, similar a les rendes mínimes d'inserció d'altres comunitats autònomes, si bé és veritat que d'una generositat molt més elevada que la resta.

1.2 La penetració de la proposta en el teixit social català

La Renda Bàsica és des d'exactament finals de 1999 o principis de 2000 una proposta social a què han hagut d'atendre, estudiar i dir la seva opinió bona part de partits i sindicats de la nostra nació. Abans d'aquesta data només havia estat motiu d'atenció per part d'algunes persones o de petits grups. Pocs mitjans de comunicació s'havien interessat per aquesta proposta social. Però és a principis de 2000, quan no solament han estat els partits i els sindicats que s'han interessat per la Renda Bàsica sinó que algunes associacions i moviments socials també han pres una postura favorable o no. Fins i tot un plenari del Parlament de Catalunya va debatre (al maig de l'any 2002) una proposta de llei d'una Renda Bàsica per a la ciutadania de Catalunya, presentada per Esquerra Republicana de Catalunya i Iniciativa per Catalunya Verds. Una mostra molt comprimida de l'interès dels partits polítics per aquesta proposta pot ser aquesta: Esquerra Republicana de Catalunya va dedicar a finals de 2001 una reunió del seu grup parlamentari a discutir sobre la Renda Bàsica amb alguns experts; Iniciativa per Catalunya Verds va dedicar una jornada de reflexió teòrica sobre la Renda Bàsica al gener de l'any 2002; el Partit dels Socialistes de Catalunya organitzà el 3 de juny de l'any 2003 una jornada íntegrament dedicada a la Renda Bàsica (una jornada que va comptar amb la presència de diversos polítics i estudiosos d'aquesta proposta social). I, més recentment encara, el govern tripartit de la Generalitat de Catalunya va incorporar en el punt 5.5 del seu programa la Renda Bàsica de ciutadania quan es diu: "Redefinir la Renda Mínima d'Inserció tendint a que esdevingui una renda bàsica de ciutadania tot estudiant les diferents propostes d'implantació progressiva"⁷.

Finalment, cal afegir que el 9 de desembre de 2004 va realitzar-se una reunió en els locals del Parlament de la nació catalana entre alguns membres de la Xarxa Renda Bàsica amb tres Consellers i quatre alts càrrecs del Govern de la Generalitat de

⁷ Potser calgui afegir com a dades addicionals que la Consellera de Benestar social, Anna Simó, i el conseller d'Economia, Antoni Castells, van participar en distintes sessions del X Congrés de la *BIEN*, realitzat a Barcelona el setembre de 2004 i són bons coneixedors de la Renda Bàsica. És significatiu també, dins d'aquest apartat sobre la penetració social de la Renda Bàsica a Catalunya que dels quatre simposis de la Renda Bàsica que s'han realitzat fins ara (principis del 2005), tres s'han fet a Barcelona (2001, 2003 i 2004). Només el segon, que es va fer a finals de l'any 2002, va desplaçar-se a Vitòria, on va realitzar-se amb la col·laboració del Govern Basc.

Catalunya⁸ on al llarg de quasi dues hores es va tractar un projecte de finançament de la Renda Bàsica a Catalunya basat en la investigació present.

2. LA JUSTIFICACIÓ ÈTICA O NORMATIVA

La Renda Bàsica ha estat objecte de distintes estratègies de justificació ètica o normativa. Tot i que hi ha defensors de la Renda Bàsica que no tenen entre les seves prioritats la justificació normativa (sigui perquè volen només prestar atenció al finançament, o als efectes sobre el mercat d'he treball, o per qualsevol altre motiu), en general podem afirmar sense torçar gaire la història d'aquesta proposta social que hi ha hagut una forta preocupació per proveir-la d'una robusta justificació ètica. Aquests "altres aspectes" (sigui el finançament, la viabilitat política, etc.) no tindrien cap sentit si, prèviament, s'hagués mostrat que la Renda Bàsica és una proposta que no supera l'obstacle ètic. En unes altres paraules: si la Renda Bàsica es tracta d'una proposta social que no supera la justificació normativa, no cal passar al tractament d'altres aspectes. És per això, que els autors d'aquest estudi creiem que ens hem de detenir una mica precisament en aquest punt.

2.1 La Renda Bàsica no solament és una mesura contra la pobresa

Justificacions normatives n'hi ha hagut un bon grapat. La majoria són liberals en el sentit acadèmic (i més precisament encara: liberals acadèmics tal como s'entèn en el món anglosaxó). Potser calgui aclarir que el terme "liberal" tal com que l'empren molts autors i estudiosos de les teories de la justícia contemporània és força diferent al concepte històric. Dificilment el liberalisme històric políticament hagués pogut mai justificar una Renda Bàsica. Potser les més reeixides siguin les justificacions basades en

⁸ Exactament els assistents van ser, per part del Govern de la Generalitat: els Consellers Antoni Castells i Josep Maria Rañé, la Consellera Anna Simó, Martí Carnicer (Secretari General d'Economia i Finances), Santiago Esteve (Director General d'Economia Cooperativa Social i d'Autocupació), Martí Masferrer (Director General de l'ICAS) i Antoni Segarra (Secretari General de Benestar i Família). I per part de la Xarxa Renda Bàsica, els autors del present estudi: Jordi Arcarons, Àlex Boso, José Antonio Noguera i Daniel Raventós.

la teoria liberal-propietarista de Robert Nozick, en la liberal-igualitarista de John Rawls, i, sense cap dubte, la de la llibertat real de Philippe Van Parijs⁹. Des del camp republicà normatiu n'hi ha hagut menys. Només ens limitarem a exposar les dues darreres, és a dir, la de la llibertat real (per haver estat realitzada pel defensor de la Renda Bàsica més conegut internacionalment) i la republicana per ser la més autòctona perquè ha estat treballada per autors catalans.

Cal dir, prèviament que la Renda Bàsica no solament és una mesura que intenta combatre la pobresa. Ho és també, efectivament, però l'interès que ha despertat en alguns polítics, activistes socials i acadèmics és perquè es tracta d'una mesura que pretén incrementar la llibertat real o llibertat com a no dominació (la formulació depèn dels autors)¹⁰.

2.1.1 La defensa de la llibertat real

La teoria de Van Parijs és lliberal i igualitària. Lliberal perquè aprova la autopropietat i d'aquesta manera protegeix de forma segura "drets de llibertat dels agents"¹¹. I és igualitària perquè defensa una forma de propietat social dels recursos naturals i una idea rawlsiana d'igualtat d'oportunitats¹². És una teoria que exercita l'anomenat "equilibri reflexiu", és a dir, el contrast i ajust mutu de les teories normatives que elaborem i les intuïcions morals que alimentem.

Una societat justa és una societat lliure, o dit d'una altra manera, si la llibertat està ben distribuïda, llavors estem davant d'una societat justa. Però Van Parijs no s'està referint a la llibertat formal sinó a la *llibertat real*. Per aquest darrer concepte aquest autor es refereix a disposar dels mitjans (no solament la formalitat del dret a disposar-ne) per a poder fer qualsevol cosa que poguéssim voler fer. La llibertat real és una concepció de la llibertat que, efectivament, inclou la llibertat formal. Diu Van Parijs: En una societat lliure de forma real: a) existeix una estructura de drets que està ben

⁹ Per a un resum d'aquestes tres justificacions normatives de la Renda Bàsica, pot veure's Raventós, 1999. La justificació liberal més acurada, sistemàtica i específica de la Renda Bàsica és, de ben segur, Van Parijs (1995a).

¹⁰ Per a una distinció entre la concepció de la llibertat real i la de la llibertat republicana, vegi's la nota 12 de Casassas i Raventós (2005).

¹¹ Vallentyne (2003).

¹² En més d'una ocasió (per exemple, en Van Parijs, 1995b) aquest autor s'ha referit a les possibilitats quasi oposades (de la dreta a l'extrema esquerra) que es donen en la interpretació del pensament de Rawls.

protegida, incloent la propietat d'un mateix, és a dir, que tot membre de la societat "és propietari del seu propi cos (i ànima)"¹³; b) existeix una diversitat no dominada en tot allò que fa referència a les dotacions totals assignades a les persones, és a dir, una certa compensació per la loteria genètica (l'exigència de la diversitat no dominada tracta de captar el fet de l'existència de desigualtats naturals derivades de l'atzar o loteria genètica i resulta satisfeta quan no existeix cap persona que disposi d'una dotació total de recursos, interns i externs, que sigui de forma unànime preferida a la dotació total d'una altra persona); i c) les oportunitats estan distribuïdes de forma *leximin*, és a dir, de forma tal que "la persona que té menys oportunitats té encara unes oportunitats que no són menors que les gaudides per la persona amb menys oportunitats sota qualsevol altra disposició realitzable; en cas que existeixi una altra disposició possible que sigui igual de bona per a la persona amb les menors oportunitats, llavors la següent persona millor col·locada d'aquesta societat lliure ha de tenir unes oportunitats que no han de ser menors que la segona persona en l'escala d'oportunitats en aquesta disposició, i així successivament."¹⁴

El primer principi té prioritat sobre el segon i el segon sobre el tercer. Aquesta ordenació és "tova" (*softness*). Cosa que significa "que una més gran millora de la satisfacció de un principi inferior pot justificar un deteriorament més petit de la satisfacció d'un principi superior"¹⁵.

Per aquest autor, i en unes altres paraules, ens trobem davant d'una societat màximament lliure si aquesta societat respecta la llibertat formal, compensa les diferències naturals de talents que hi pugui haver i en la que els drets de propietat són definits de manera que permet una distribució *leximin* de les oportunitats.

La justificació de la Renda Bàsica, segons aquesta teoria de la justícia distributiva, pot ser resumida de la següent manera: si es tracta de la llibertat real (no solament la formal, tot i que aquesta resta inclosa en l'anterior, com ja s'ha apuntat) s'ha de garantir els mitjans per tal d'assolir el que els drets ens possibiliten, llavors es tracta de garantir uns ingressos tan alts com sigui possible per a tothom. Es tracta de garantir un poder adquisitiu amb independència del pla de vida que cadascú pugui tenir (i que divergirà, és clar, segons la persona). En les condicions socioeconòmiques de principis del segle XXI, el medi més adequat és la Renda Bàsica.

¹³ Van Parijs (2003: 202).

¹⁴ Van Parijs (1995a: 45).

¹⁵ Van Parijs (2003: 202).

2.1.2 La defensa republicano-democràtica

Hi ha variants republicanes de caràcter elitista o oligàrquiques i variants democràtico-radicals. Des d'Aristòtil fins la Revolució Francesa, el republicanisme "clàssic" va caracteritzar-se per ser fortament propietarista. Si el republicanisme clàssic va ser fortament propietarista era perquè la propietat proveïa de l'existència material ciutadana. Qui era propietari, qui tenia els recursos per a poder viure sense haver de demanar permís a uns altres, qui no depenia d'un altre, en definitiva, era un home lliure. Què hem d'entendre per propietat?¹⁶ *A* és el propietari d'un recurs productiu o d'una empresa *X* quan *A* té:

- a) Un dret d'ús sobre *X* de manera que resulta il·lícit que un tercer, *B*, pugui interferir en l'ús que d'*X* fa *A*.
- b) Un dret d'exclusió segons el qual un tercer, *B*, només pot usar *X* si ho fa amb el permís d'*A*.
- c) Un dret de transferència i alienació: *A* sempre pot transferir o alienar a voluntat (en el mercat) els drets anteriorment citats a terceres persones. Implica que *A* té dret a treure ingressos d'*X*.
- d) Un dret de compensació pel qual si un tercer, *B*, usa o fa malbé *X* sense un permís previ d'*A*, aquest darrer té dret a rebre una compensació de *B*.
- e) Tots aquests drets estan protegits per l'autoritat pública legalment constituïda.

Tal com hem deixat apuntat, el republicanisme clàssic considera lliure aquell home (la tradició republicana no considera les dones com a iguals fins la Revolució Francesa i això només en el cas d'alguns pocs dirigents revolucionaris i amb força reticències) que té l'existència social autònoma garantida. Tenir una propietat era la seva traducció pràctica. Esclaus, domèstics, camperols dependents, criats... no són

¹⁶ Seguim de molt a prop Bertomeu y Domènech (2005).

republicanament lliures perquè, precisament, no tenen cap propietat que els garanteixi l'existència social autònoma.

La concepció de la llibertat republicana (o llibertat com a no-dominació) entén que l'individu X domina l'individu Y si i només si té cert poder sobre l'individu Y, en particular un poder d'interferència arbitràriament fundat¹⁷. Més detalladament, en la tradició històrica republicana, X és lliure en la vida social si:

- a) Té alguna propietat que permeti poder viure sense dependre d'un altre, és a dir, que gaudeix d'una existència social autònoma.
- b) Ningú pot interferir arbitràriament en el seu àmbit d'existència social autònoma, és a dir, sobre la seva propietat.
- c) La república pot interferir lícitament en l'àmbit de l'existència social autònoma d'X, sempre que X tingui una relació política igual amb tots els altres ciutadans lliures.
- d) No és lícita aquella interferència (ja sigui d'un particular o de la república) en l'àmbit de l'existència social privada d'X que malmeti greument o faci perdre a X la seva autonomia social, posant-lo a la mercè d'uns tercers.
- e) La república està obligada a interferir en l'àmbit d'existència social privada d'X, si aquest àmbit privat capacita X per poder obstaculitzar amb possibilitats d'èxit a la república el dret d'aquesta darrera a definir el bé públic.
- f) El nucli dels seus drets constitutius no poden ser arrabassats per ningú, ni ell mateix pot alienar (és a dir, donar o vendre) a voluntat sense perdre la condició de ciutadà lliure.

La igualtat, republicanament entesa, ve derivada de la llibertat en un sentit molt precís: la reciprocitat en la llibertat. Lliure és aquell que no necessita el permís d'uns altres per viure quotidianament i que tracta (i és tractat) amb igualtat pels altres que gaudeixen de l'existència material ciutadana. Recíprocament lliures, iguals per tant¹⁸.

¹⁷ Veure Pettit (1999), però molt especialment el ja citat treball de Bertomeu y Domènech (2005), d'on prenem algunes formulacions textuais.

¹⁸ Veure Domènech (2004), per a un tractament magistral de la llibertat republicana.

En les condicions demogràfiques i econòmiques de principis del segle XXI la propietat, literalment parlant, no es pot universalitzar¹⁹. Sí, emperò, pot dotar-se a tothom de les condicions materials que els permeti la seva existència social. La proposta de la Renda Bàsica és l'instrument. Vegem-ho més detingudament²⁰.

La propietat, normalment de la terra, que possibilitava les condicions materials d'existència, quan a principis de 2005 hi ha més de 6.100 milions de persones al nostre planeta no compliria el mateix paper que va complir per a un percentatge petitíssim d'aquest gran nombre d'habitants. No cal dir que hi ha raons econòmiques ben poderoses que addicionalment fan desaconsellable prendre en consideració de forma seriosa la proposta. La Renda Bàsica, segons la definició més amunt apuntada, oferiria²¹ les condicions materials d'existència social a tota la població que abastés.

La majoria de persones pertanyem a un o diversos grups de vulnerabilitat. Per grup de vulnerabilitat s'ha d'entendre un conjunt de persones que tenen en comú la possibilitat d'interferència arbitrària (i més amunt hem vist amb una mica de deteniment què significa això) per part d'altres grups o d'alguna persona en particular. Pel cap baix, una Renta Bàsica significaria:

- a) La supressió dels 700.000 pobres que hi ha actualment a Catalunya (si agafem i arrodonim el criteri del 50% per cent de la renda mitjana, cosa que fa uns 5.000 euros l'any). El gran grup de vulnerabilitat que representen els pobres veuria limitada les possibilitats d'interferències arbitràries per part d'altres persones o grups.
- b) Permetria al grup de vulnerabilitat format per bona part dels treballadors assalariats guanyar en poder de negociació davant dels empresaris²² (en altres paraules: tindrien un poder contractual molt més fort que ara). Aquest augment del poder de negociació es traduiria, és clar, en un augment de la

¹⁹ Evidentment, no som dels que pensem que el fet de tenir unes poques accions d'una societat anònima (propietat que, efectivament, tenen molts milions de persones almenys als països més rics) convergeixi als seus posseïdors en "propietaris" en el vell sentit republicà, és a dir, en el de proveir d'una existència social autònoma garantida.

²⁰ Pot trobar-se un desenvolupament més detingut, per exemple, en Raventós (2002); Casassas i Raventós, (2005).

²¹ Sempre que fos d'una quantitat diguem-ne mínimament generosa, amb tot el que d'imprecisió té aquesta expressió. Però en el capítol sobre finançament parlem amb molts detalls de diverses quantitats. És interessant també, tot i que l'autor no parla en aquest text de la Renda Bàsica, la formulació que diu "la falta de diner és falta de llibertat" (Cohen, 2000).

llibertat republicana de no dominació al limitar, per l'existència mateixa de la Renda Bàsica, les possibilitats d'interferències arbitràries per part de l'empresari o dels seus representants.

- c) Augmentaria la capacitat de resistència, és a dir, la possibilitat de no haver de dir que "sí" quan es vol dir que "no", d'aquest immens grup de vulnerabilitat format per les dones. Una gran part de dones depenen econòmicament dels seus marits, pares o companys sentimentals. La possibilitat de tenir una certa independència econòmica (en tot cas molt més gran que ara) per part d'un bon nombre de dones, permetria també l'allunyament d'interferències arbitràries per part dels seus marits, amants o companys sentimentals. Afirmació que no inclou ni molt menys la d'assegurar que amb la Renda Bàsica la desigualtat de sexe quedaria abolida. El que afirmem és que, *ceteris paribus*, una bona porció de dones tindria unes possibilitats molt més grans que ara per poder contrarestar les interferències arbitràries relacionades amb la dependència econòmica de persones de l'altre sexe.

3. ALGUNES CRÍTQUES

Aquestes estratègies de fonamentació normativa de la Renda Bàsica com les dues que hem ressenyat, i ja hem dit que n'hi ha d'altres, parteixen d'una idea que fa anys Van Parijs va resumir així: la Renda Bàsica havia de passar primer l'escull normatiu, i només i el passava amb èxit, calia veure si passava l'escull tècnic. És a dir, només si la Renda Bàsica demostrava ser justa (i aquí "justa", creiem que no cal insistir que sempre dependrà dels criteris de justícia o de l'ideari normatiu del que partim), valia la pena anar a intentar demostrar que, a més, era tècnicament (és a dir, econòmicament) possible. Precisament, bona part d'aquest treball està dedicat a aquest segon escull, la fonamentació tècnica, el finançament per a Catalunya d'una Renda Bàsica. Però abans de passar al finançament d'una Renda Bàsica a Catalunya, és a dir, el segon escull per continuar emprant l'argot que seguim, creiem que pot ser força útil

²² Un tractament de com afectaria la Renda Bàsica en el poder de negociació dels treballadors pot trobar-se en Casassas i Raventós (2003).

fer referència a algunes de les objeccions o crítiques més habituals i esteses que s'han utilitzat contra la Renda Bàsica. Més exactament, ens volem referir a les següents crítiques: 1) la Renda Bàsica incentivarà el parasitisme. Seria més equitatiu exigir alguna cosa a canvi (treball de cura dels altres, treball social...), mai de forma incondicional. 2) la Renda Bàsica no acabarà amb la divisió sexual del treball, 3) la Renda Bàsica és fiscalment regressiva perquè afavoreix igual a rics i a pobres al rebre tothom la mateixa quantitat de Renda Bàsica, 4) la Renda Bàsica consolidarà la dualització de la població laboral, 5) la Renda Bàsica només està pensada per zones o països rics, 6) la Renda Bàsica s'oposa al dret al treball (i a les virtuts dels treball assalariat), i 7) La Renda Bàsica s'oposa al manteniment de l'Estat del Benestar. Anem a fer un repàs d'aquestes crítiques perquè fent-ho ens ajudarà a aclarir força altres aspectes de la Renda Bàsica²³.

3.1 La Renda Bàsica incentivarà el parasitisme. Seria més equitatiu exigir alguna cosa a canvi (treball de cura dels altres, treball social...), mai de forma incondicional.

Per la importància d'aquesta crítica, li dedicarem una mica d'espai. Una crítica aquesta que sembla aparentment forta, però que en realitat resulta de les més febles. No hi ha la menor base empírica, a partir del coneixement disponible sobre reaccions en situacions evidentment no presidides per l'existència d'una Renda Bàsica però sí equiparables en alguns aspectes com tot seguit s'exemplificarà, per poder assegurar que una Renda Bàsica motivaria un increment del parasitisme (entenent per aquest concepte aquell estat segons el qual qui hi cau obté un benefici, però deriva parcialment o totalment el cost cap a una altra persona).

Acostuma, creiem que de forma completament injustificada, a considerar-se el treball assalariat (o més àmpliament, el treball amb remuneració monetària) com l'única forma de treball. Considerar que és l'única significa estipular que altres activitats com ara el treball domèstic o el treball voluntari, ambdós no remunerats monetàriament no

²³ Altres crítiques que farien referència als altíssims costos de finançament que farien impossible la viabilitat d'una Renda Bàsica, les deixem de banda perquè justament el nucli del present treball intentarà mostrar que això no és així de cap manera. Deixem també altres crítiques que han despertat cert interès entre la comunitat filosòfica, especialment la crítica de la no reciprocitat, que ja fa anys que dura, perquè comportaria un desenvolupament força més extens que les altres. Per a un bon resum de les posicions contràries a la Renda Bàsica per la seva falta de reciprocitat, vegeu White (1997 i 2003). Per la "crítica a la crítica de la manca de reciprocitat de la Renda Bàsica", és a dir, per la posició que defensa que la Renda Bàsica garanteix millor que altres mesures la reciprocitat, vegeu Widerquist (1998).

són treball. La tipologia més ajustada creiem que és la següent: 1) Treball amb remuneració de mercat, 2) Treball domèstic i 3) Treball voluntari.

El treball amb remuneració al mercat rep en alguna ocasió la denominació d'ocupació. Més enllà de les paraules, es vol apuntar aquí una activitat (realitzada encara que sigui en el passat) que permet accedir a una font de renda. Aquesta font de renda serà un salari si el perceptor és una persona amb una ocupació dependent d'una altra, un benefici si la rep una persona propietària de mitjans de producció o una pensió si la persona ja s'ha retirat de l'activitat laboral remunerada.

El treball domèstic²⁴ té moltes definicions. Malgrat tot, hi ha unes constants en totes les definicions que al·ludeixen a l'activitat realitzada a la llar, a tasques desenvolupades en relació amb la cura dels menors i més grans de la casa, etc. De totes aquestes és possible sintetitzar una definició com la següent: Treball domèstic és el desenvolupat en la llar per a la cura dels altres i la pròpia, i comprèn activitats com ara la neteja, la preparació d'aliments, la compra, la cura dels menors i els més grans, així com la dels malalts de la família o unitat de convivència. La definició més clàssica de producció domèstica —té més de 70 anys— i sobre la qual s'han realitzat moltes altres definicions és la de Margaret Reid.²⁵ Segons aquesta definició, la producció domèstica inclou “les activitats no remunerades exercides per i per als membres de la família, activitats que poden ser reemplaçades per productes mercantils o serveis remunerats quan circumstàncies com ara els ingressos, la situació del mercat i les preferències permeten delegar serveis en una persona aliena a la família”.

Més detingudament, és interessant apuntar les següents característiques del treball domèstic. *A)* Utilitza mercaderies, adquirides en el mercat o en els serveis oferts per les administracions públiques, per tal de produir uns béns i uns serveis destinats al consum (autoconsum) de la llar, no a l'intercanvi. *B)* No hi ha retribució monetària. *C)* L'objectiu fonamental és la reproducció de la força de treball (una conseqüència immediata és la reducció dels costos de subsistència). *D)* Es produeix en condicions segons les quals la persona que el realitza estableix el propi control sobre ritme i horaris.

²⁴ També treball reproductiu. Més recentment també s'ha encunyat el concepte de treball “de cura dels altres”. Aquesta darrera definició vol subratllar la realització d'algunes activitats necessàries per al manteniment de la família fora de la llar. En el nostre context, aquesta diferenciació no té gaire interès i per això, feta aquesta distinció, l'obviarem. En un altre ordre de coses, és oportú apuntar que un recent estudi de l'Institut Català de la Dona indicava que el PIB català s'incrementaria el 65,9% (any 2000) si es comptabilitzés el treball domèstic no remunerat. Aquest percentatge està en perfecta sintonia amb molts altres estudis que sobre la mateixa qüestió s'han realitzat en d'altres països i anys.

²⁵ Reid (1934).

Per treball voluntari s'ha d'entendre l'ocupació del temps propi en activitats dedicades als altres sense remuneració i que no forma part del treball domèstic, més amunt definit. El treball voluntari abasta camps tan diversos com els serveis socials, l'assistència sanitària, l'educació, etc. Les persones que fan treball voluntari el dediquen a malalts mentals, gent gran, discapacitats, infectats de SIDA, dones violades, etcètera. Un treball voluntari no té remuneració monetària o en espècie, però pot tenir moltes i gratificants retribucions internes.

Com s'ha apuntat més amunt, a la secció 1.1, no estar fent un treball remunerat no equival sempre a no fer res. Efectivament, pot equivaler a no fer res en alguns casos, però no en tots: també pot equivaler a estar desenvolupant treball domèstic o treball voluntari.

Es disposen de dades de les moltes hores extraordinàries que força treballadors fan a multitud empreses. Es disposen de dades sobre milers de treballadors que han estat objecte de prejubilacions (ara no ens interessa si per pressions de la seva pròpia empresa o per voluntat pròpia quan se'ls ha ofert aquesta possibilitat). Les hores extraordinàries es realitzen després d'una jornada laboral normal. Bona part de les hores extraordinàries es realitzen per poder gaudir d'un poder adquisitiu addicional, però no perquè s'està passant una situació de penúria. Evidentment, alguns casos hi haurà, però no és en qualsevol cas el gruix de la situació. Agafem el segon cas, les prejubilacions. Molts treballadors de grans empreses²⁶ i bancs poden prejubil·lar-se a una edat que en alguns casos no supera els 50 anys. Es tracta de persones físicament i psicològicament en plena forma. Moltes d'aquestes persones estan treballant en altres feines (la llei permet una varietat molt gran de possibilitats al respecte) pocs dies o setmanes després de la prejubilació. Agafant els dos exemples, què ens fa pensar que amb una Renda Bàsica la gent tindria més incentius pel parasitisme? Més concretament, si amb salaris propis d'una jornada laboral complerta es fan hores extraordinàries, si amb prejubilacions de 1.500, 2.000 i 2.500 euros mensuals la gent vol seguir treballant assalariadament, què pot justificar que pensem que amb una Renda Bàsica de menys de 500 euros mensuals (com més detalladament s'exposarà més endavant) el parasitisme camparia a cor que vols?

²⁶ Que les prejubilacions siguin només oferides per les grans empreses, les úniques que s'ho poden permetre, mentre que la major part d'empreses no poden fer-ho, que és on treballa la major part de la classe treballadora, és una situació completament arbitrària que no ha merescut gaire atenció.

Però anem a la segona part de la crítica, la que diu que la incondicionalitat no és tan equitativa com exigir alguna cosa a canvi. Aquesta “cosa a canvi” podria ser algun tipus d’activitat que hom considerés útil socialment (sense entrar ara amb la dificultat de definir amb precisió el “treball socialment útil”), com ara seria el cas del treball voluntari, el treball domèstic, la formació... “Renda de participació” és el nom més comú que ha rebut aquesta renda a canvi d’un treball considerat socialment útil. L’autor més conegut que defensa aquesta “renda de participació” és Anthony Atkinson. Tot i que és una mesura que sembla fins i tot més raonable que la Renda Bàsica perquè sembla aparentment que evitaria el parasitisme, fixem-nos en aquests dos problemes: a) l’exèrcit de controladors que suposaria la Renda de participació, i b) l’estímul al frau que comportaria. Anem a desenvolupar una mica ambdós aspectes. Condicionar l’obtenció d’una renda per part de l’Estat a la realització d’alguna activitat (sigui la que sigui) significa, si és que aquesta condicionalitat ens la prenem seriosament, crear un exèrcit molt nombrós de persones que es dediquin a controlar si les persones que estan rebent l’esmentada renda mereixen rebre-la o no. És a dir, han de controlar que, per exemple, es tingui cura de les persones grans de la llar, o que s’està participant en l’educació dels fills, o que se va regularment a l’associació del barri dedicada a la lluita contra la SIDA... Aquest exèrcit de controladors costa molts diners, es miri com es miri. Passem al segon problema, l’estímul al frau que comportaria aquesta renda de participació. Com tota assignació condicionada (a diferència de la Renda Bàsica) a la realització d’una activitat, tothom que rebés aquesta renda de participació tindria una motivació molt intensa per simular, encara que realment no es fes res, que s’està desenvolupant l’activitat... per la qual rep precisament la renda de participació. L’incentiu per fer frau (simular una activitat per rebre una assignació condicionada sense estar realitzant-la) seria molt gran. Resumint, allò que aparentment sembla més “raonable”, és a dir, condicionar la renda a una participació d’utilitat social, es pot convertir, si ho agafem seriosament, en quelcom menys avantatjós que la Renda Bàsica en dos camps molt precisos: cost immens en controladors i incentiu al frau²⁷.

²⁷ Altres propostes menys interessants encara com ara el “servei ciutadà” o “treball cívica”, entre els defensors del qual es troba el sociòleg Ulrich Beck, no val la pena comentar-les perquè els problemes encara són de més importància que la “renda de participació”. Veure per a una crítica sistemàtica d’aquestes propostes Noguera (2004).

3.2 La Renda Bàsica no acabarà amb la divisió sexual del treball

Efectivament, la Renda Bàsica no acabarà amb la divisió sexual del treball (entenent com a tal la immensa desproporció de dedicació al treball domèstic de les dones respecte als homes). Tampoc acaba amb la divisió sexual del treball l'assegurança d'atur, l'habitatge social i la sanitat pública, per posar només tres exemples dels centenars que es podrien posar. Però no per això criticarem l'assegurança d'atur, l'habitatge social i la sanitat pública (poden ser mesures criticades, efectivament, però no pel fet de no acabar amb la divisió sexual del treball).

Algunes consideracions addicionals poden ser. Totes les dones no es troben en la mateixa situació social. No sembla molt discutible que una Renda Bàsica conferiria a bona part de les dones una independència econòmica que actualment no gaudeixen, cosa que permetria que millorés la seva situació. Cal aclarir d'entrada que, malgrat que no rebin cap mena de remuneració monetària a canvi, la major part de les dones treballa²⁸.

Més que perjudicar, creiem que la Renda Bàsica podria afavorir una certa distribució de les tasques domèstiques, tot deixant meridianament clar el que ja hem apuntat una mica més amunt: la Renda bàsica no acabarà per si sola amb la divisió sexual del treball.

Les raons fonamentals per les quals té sentit pensar que una Renda Bàsica afavoriria de forma molt especial les dones són dues. En primer lloc, cal assenyalar que les virtuts atribuïdes a la Renda Bàsica en oposició als subsidis i prestacions condicionats són especialment oportunes per a les dones. En segon lloc, la Renda Bàsica es mostra capaç de donar resposta a la necessitat de què la política social s'adapti als canvis de les formes de convivència, en especial a l'increment de famílies monoparentals encapçalades per dones.

Cal afegir que pel fet de representar una assignació individual, la Renda Bàsica milloraria la situació econòmica de moltes dones casades, sobretot la d'aquelles que es situen als estrats més empobrits de la societat. Efectivament, bona part dels subsidis condicionats existents tenen la família com a unitat d'assignació. Normalment, el perceptor i administrador és el cap de família —els homes, majoritàriament—, de forma

²⁸ Veure més amunt, en l'apartat 3.1, el tractament sobre els tres tipus de treball. En aquesta part ens hem basat en el fullet de la Xarxa Renda Bàsica (2000).

que a les persones que ocupen la posició més dèbil –les dones, majoritàriament- se les priva de l'accés i del control de l'ús d'aquests ingressos.

Així, vista la relativa independència econòmica que procura, la Renda Bàsica pot ser contemplada com una mena de “contrapoder” domèstic capaç d'augmentar la força de negociació de moltes dones dins la llar familiar, especialment la d'aquelles que depenen del marit o parella habitual, o que perceben ingressos molt reduïts perquè estan ocupades de forma discontinua o a temps parcial.

Sigui com sigui, la qüestió de la redistribució de les tasques reproductives ha de connectar-se amb una realitat més àmplia: l'evidència de què la garantia d'un ingrés incondicional, d'una Renda Bàsica, pot convertir la retirada temporal del mercat de treball en una possibilitat real i, d'aquesta manera, incentivar l'elecció de modalitats de treball discontinues o a temps parcial, fins ara exercides de forma majoritària però no voluntària per les dones. En un context de progressiva erosió i posta en qüestió de l'estereotip *male breadwinner*, no resulta arbitrari pressuposar que aquest tipus d'eleccions podrien ser preses de forma consensuada per part tant d'homes com de dones treballadores.

En conclusió, la Renda Bàsica afavoriria la part més dèbil del contracte laboral, amb la qual cosa es pot inferir que la situació de les treballadores milloraria. La major força negociadora d'aquestes per a discutir les condicions de treball contribuiria, a més, a acabar amb la idea, implícita encara a la societat actual, que per a una dona el lloc de treball és una mena de luxe, un regal pel manteniment del qual ha d'acceptar tota mena de riscos i silenciar totes les fonts de descontentament.

3.3 La Renda Bàsica és fiscalment regressiva perquè afavoreix igual a rics i a pobres

Tot i que precisament aquest punt serà el més desenvolupat en pàgines següents, només voldríem avançar que aquesta crítica pot ser basada en un malentès. Si es té en el cap la idea segons la qual una Renda Bàsica seria afegir (sigui la quantitat que sigui, ara això poc importa) una quantitat a les actualment disponibles per tothom, efectivament, la crítica seria correcta. (En realitat, una Renda Bàsica afegida a totes les rendes actuals seria una bogeria pels evidents impactes inflacionaris i perquè realment seria insostenible). Però ningú parla d'una mesura semblant. Moltes propostes de Renda

Bàsica connecten o lliguen la política fiscal amb la política social. El model de finançament que s'ofereix més endavant n'és un exemple claríssim.

3.4 La Renda Bàsica consolidarà la dualització de la població laboral

Aquesta crítica es refereix a la suposada conseqüència que una Renda Bàsica tindria en el manteniment d'una part de la població laboral de "primera divisió", amb salaris, seguretat i drets laborals força estabilitzats, i una altra de "tercera divisió", amb salaris, seguretat i drets laborals molt precaris. Creiem que no pot responsabilitzar-se a la Renda Bàsica d'una suposada consolidació del mercat de treball. Depèn d'altres factors com ara la voluntat política d'embridar el poder de les grans empreses, de desenvolupar una legislació laboral gens permissiva amb els excessos de les empreses, d'optar per fer de la propietat un servei a la comunitat, i de projectes semblants. Però és que la Renda Bàsica podria, addicionalment, permetre un major poder de negociació als treballadors precisament de "tercera divisió", per seguir emprant aquests termes esportius²⁹. La Renda Bàsica, altrament, és perfectament compatible amb la defensa del nucli d'algunes conquestes materials de la classe treballadora: la universalitat i incondicionalitat de les prestacions sanitàries i educatives públiques³⁰.

3.5 La Renda Bàsica només està pensada per zones o països rics

Precisament en molts països que no poden ser considerats de cap manera en el bloc dels rics (Timor Oriental³¹, Sudàfrica, Argentina³², Brasil³³) comença a haver-hi un interès per la proposta de la Renda Bàsica. Si bé és cert que els estudis de finançament s'han fet en països o estats on hi ha un sistema fiscal desenvolupat, és a dir, allà on es correspon amb les zones econòmicament més riques, la proposta de la Renda Bàsica no està circumscrita solament a aquests darrers països. Moltes de les virtuts de la Renda

²⁹ Aquest punt està amplament desenvolupat a Casassas i Loewe (2002) i a Casassas i Raventós (2003).

³⁰ Veure Domènech i Raventós (2005).

³¹ Veure Casassas, Raventós i Wark (2004), que es pot descarregar a <http://www.nodo50.org/redrentabasica/textos/index.php?x=299>.

³² Veure <http://www.ingresociudadano.org>.

³³ Veure Suplicy, 2002 i, per exemple, <http://www.ingresociudadano.org/Novedades/brasil/08-01-04.htm>.

Bàsica serien encara més subratllades en les zones on més pobresa, dominació i misèria hi ha. Evidentment, una Renda Bàsica a Timor Oriental no seria de la mateixa quantitat de la que hauria de ser al Regne d'Espanya, o al Marroc seria força diferent de la de Canadà. El criteri del llindar de la pobresa és un bon indicador aproximat de la quantitat de Renda Bàsica que permetria poder sobreviure en distintes àrees geogràfiques. La forma de finançament, si bé en els països rics hauria d'anar fermament lligat a la política fiscal, pot ser molt diferent segons els recursos i les possibilitats de cada país.

3.6 La Renda Bàsica s'oposa al dret al treball

La Renda Bàsica no s'oposa de cap manera al treball en general ni al treball amb remuneració en particular. Però com que la relació entre la Renda Bàsica i el treball amb remuneració ha estat sovint mal entesa i força cops malintencionadament deformada, creiem que és convenient dedicar-li un petit espai³⁴. Sembla clar que un dret d'aquesta mena, per ser desitjable, hauria de 1) ser un dret a una remuneració suficient i a unes condicions laborals dignes; 2) ser un dret que complís amb uns requisits determinats d'ètica social, de manera que la fabricació d'armes, per posar un claríssim exemple de què volem dir, quedaria fora d'aquests requisits, i 3) ser un dret que aportés o tingués algun sentit pel treballador (cargolar milers de cargols al dia o posar segells al llarg de 8 hores diàries, per posar també uns exemples ben clars, no entrarien dins d'aquest grup).

Doncs bé, resulta dubtós que aquestes condicions, necessàries per fer del dret al treball quelcom desitjable i realment alternatiu a la Renda Bàsica, puguin complir-se totes alhora. Per començar, al Regne d'Espanya, per exemple, s'haurien de crear, actualment, uns 12 milions de llocs de treball dignes, útils i amb sentit –17 si comptem també els contractes precaris-. Si aquest miracle s'assolís de forma no autoritària, ben segur que sortiria molt més car que una Renda Bàsica, donades totes les despeses d'infraestructura, organització i supervisió que una mesura d'aquesta magnitud implicaria. Però hi ha, a més, altres problemes: ¿quins treballs s'haurien d'acceptar quan algú reclamés el seu “dret”?; ¿es podria exigir un canvi de residència?; ¿com es determinaria la “utilitat social” de les ocupacions?; ¿com es distribuïrien els treballs

³⁴ La relació entre el dret al treball i la Renda Bàsica està tractat pormenoritzadament a Noguera (2002). Aquest epígraf està bàsicament tret de Xarxa Renda Bàsica (2000).

desagradables però necessaris?; ¿quines mesures es prendrien per aquells que no acceptessin els “treballs garantits” per l'Estat?; ¿com podria aquesta ocupació atorgada com un dret per part de l'Estat proporcionar, més enllà de la renda, un reconeixement social?

La Renda Bàsica constitueix una via molt més barata, eficient i equitativa d'induir i afavorir un millor repartiment del treball —no solament del treball assalariat— entre tota la ciutadania, i de fer-ho de forma no coercitiva ni autoritària. Una Renda Bàsica, per exemple, podria estimular aquest repartiment al fer possible i desitjable per a molts individus el treballar menys hores, de manera tal que altres poguessin cobrir l'espai que ells deixessin lliure. Així, l'ocupació generada tindria més possibilitats de ser reconeguda socialment. En aquesta direcció, la reducció del temps de treball és plenament compatible i coherent amb una Renda Bàsica. En resum, la Renda Bàsica podria afavorir un “dret al treball” més efectiu i desitjable a la pràctica que qualsevol política deliberada en aquest sentit.

3.7 La Renda Bàsica s'oposa al manteniment de l'Estat del Benestar

Des de fa 30 anys, hi ha una ofensiva, en part guanyada ja, per part dels centres de decisió de les grans transnacionals per acabar amb la seguretat i el benestar material que una gran part de la població treballadora d'Europa Occidental i de l'Amèrica del Nord havia assolit. Inestabilitat i condicions més dures de treball i de vida han anat guanyant terreny al llarg d'aquests 30 anys, mentre que els mercats financers internacionals han anat liberalitzant-se. Aquesta partida de més de 6 lustres ja de durada, està arraconant les conquestes de l'Estat del Benestar.

Només tindria un cert sentit criticar la Renda Bàsica per la seva suposada oposició a l'Estat del Benestar si es volgués finançar-la mitjançant retalls en la sanitat i l'educació públiques, per exemple. A més de significar una barbaritat financera (la Renda Bàsica no podria ser viable d'aquesta manera), ningú està proposant aquesta retall. Diguem-ho ben clar: si així es financés una Renda Bàsica, els efectes per a la població més pobre i de menys renda seria molt probablement pitjor que deixar les coses tal com estan³⁵.

³⁵ Veure Domènech y Raventós (2004).

La Renda Bàsica, tot i obeir a una altra lògica que la que va motivar el gran pacte posterior a la Segona Guerra Mundial que va donar lloc als anomenats Estat del Benestar o Estat social, és perfectament compatible amb el manteniment de la universalitat i incondicionalitat de l'educació i la sanitat públiques, la medul·la dels anomenats Estats del Benestar. Donada la realitat de la segmentació del mercat de treball a què ens hem referit en el punt 3.4, la Renda Bàsica a més pot ajudar a fer menys grans les distàncies entre els distints sectors en què està dividida la classe treballadora³⁶.

4. LA SENSATESA DE LES PROPOSTES SOCIALS COM LA RENDA BÀSICA

La Renda Bàsica és una proposta que està molt ben defensada filosòficament i econòmicament. Com a prova d'aquesta afirmació no cal més que remetre's a l'abundosa obra escrita per filòsofs, economistes, politicòlegs i activistes que ha estat publicada al llarg dels darrers 20 anys. Si bé és una obra de qualitat desigual, n'hi ha una part que pot ser avaluada dins de l'excel·lència. Doncs bé, el primer gran obstacle que havia de passar una proposta tan "rara" com la Renda Bàsica, mostrar que estem davant d'una proposta desitjable i tècnicament possible, ha estat superat. Una part de l'objectiu està assolit, però queda una altra part, la més important: veure-la realitzada. Moltes mobilitzacions, propostes de llei, apassionades discussions entre partits i al seu si, polèmiques també al si dels moviments socials i dels sindicats, hauran d'experimentar-se abans de veure implantada la Renda Bàsica com a dret d'existència ciutadana.

La Renda Bàsica és una opció social. Tota opció social d'importància és conflictiva. La Renda Bàsica opta per aquesta part de la població més dominada, no solament la més pobre. Aquesta opció implica que uns altres, els més rics, perden. Per això és conflictiva. Les persones defensores de la Renda Bàsica, dins de la gran pluralitat d'enfocaments que aquesta proposta ha mostrat al llarg de la seva curta però

³⁶ Remetem al lector a les pàgines del capítol 2 d'aquest mateix llibre per a una ampliació molt detallada de la relació de la Renda Bàsica amb l'Estat del Benestar.

intensa existència, hauran de ser realistes, que no vol dir acomodaticies. Cosa que vol dir la combinació del bon coneixement provinent de distints camps científics amb el rebuig dels intents de reduir la proposta a una qüestió merament tècnica; la combinació de la ferma defensa de la proposta amb el defuig més intransigent del dogmatisme delirant i estèril. Les persones defensores de la Renda Bàsica hauran (haurem) de ser, en conseqüència, sensatament radicals.

CAPÍTOL 2

LA RENDA BÀSICA COM A PROPOSTA DE REFORMA DE L'ESTAT DEL BENESTAR

1. INTRODUCCIÓ

Abordarem, en aquest capítol, una de les qüestions més candents del debat sobre la Renda Bàsica de ciutadania: la seva articulació amb les polítiques socials que desenvolupen els actuals Estats del Benestar. Què aporta una Renda Bàsica a l'actual arquitectura de l'Estat del Benestar? Com s'articula amb les actuals prestacions monetàries, quines quedarien integrades dintre de la Renda Bàsica i quines no? Ofereix la Renda Bàsica solucions atractives per als problemes i insuficiències de les polítiques socials que ara tenim? Tot seguit analitzarem, en primer lloc, quina és, a grans trets, la situació de les actuals polítiques socials de garantia de renda (secció 2); en segon lloc, per què la Renda Bàsica pot oferir una interessant renovació d'aquestes polítiques de cara a resoldre algunes de les seves insuficiències cròniques (secció 3); en tercer lloc, plantejarem la qüestió de com s'articula la Renda Bàsica amb els programes de benestar social actualment existents, i de quines polítiques i per què quedarien integrades dintre d'un eventual programa de Renda Bàsica (justificant així un dels supòsits que farem servir per a les simulacions que s'exposen al capítol 3) (secció 4); i finalment, avaluarem les opcions estratègiques obertes per la renovació de l'Estat del Benestar, així com les diferents tàctiques de cara a avançar cap a la implementació d'una Renda Bàsica partint del sistema de prestacions existent (secció 5).

2. ELS ESTATS DEL BENESTAR: DE L' "ÈPOCA DAURADA" A LA CRISI

2.1. Una diagnosi de la "crisi de l'Estat del Benestar"

El dret de tot ciutadà a uns ingressos mínims que garanteixin la satisfacció de les seves necessitats no és una idea nova o recent, sinó que és un element central en la infraestructura moral de diverses tradicions del pensament polític i social occidental, encara que sens dubte les concepcions sobre la manera concreta en què aquest dret ha

d'articular-se poden variar molt depenent de cada tradició i moment històric. Una idea força comuna de totes aquelles persones que defensen la Renda Bàsica des de posicions d'esquerra (que, tot i la seva pluralitat d'enfocaments, són la immensa majoria) és la de la preservació de les conquestes de l'Estat del Benestar. Unes conquestes que avui, però, manifesten clars símptomes d'afebliment com a conseqüència d'una sèrie d'estratègies i tendències històriques³⁷. Sembla evident que aquests símptomes fan necessari un replantejament de conceptes, instruments i mètodes d'intervenció en el disseny i implementació de les polítiques socials.

Si haguéssim de definir una de les pretensions dels Estats del Benestar de la postguerra, poques definicions serien millors que la de Lord Beveridge, segons la qual un estat democràtic i social hauria d'aspirar a garantir a tots els ciutadans la "seguretat des del bressol fins a la tomba". Malgrat tot, resulta bastant patent que ni aquest objectiu no s'ha aconseguit mai al 100%, ni tampoc no sembla que anem avui dia en la direcció d'acostar-nos-hi més, sinó més aviat en l'oposada: la inseguretat econòmica, la precarietat laboral, i la creixent desprotecció social augmenten la incertesa respecte al futur, i, per tant, la dificultat de realitzar opcions vitals sòlides per a milions de ciutadans i ciutadanes, tant pel que fa a la seva carrera professional com pel que fa a les seves estratègies familiars, formatives, de residència o de consum.

La seguretat vital es va pretendre aconseguir, a l'"època daurada" (que podria demostrar-se que no ho fou tant) dels Estats del Benestar, a través d'un doble dispositiu institucional: d'una banda, una política econòmica que garantís la "plena ocupació", i de l'altra, un sistema d'assegurances i garanties de protecció que s'activaven en situacions prèviament definides, com l'atur, la incapacitat per treballar, la vellesa, la viduïtat, la malaltia o la pobresa. El problema és que el primer d'aquests dispositius ja no és viable, i el segon no resulta suficient per a garantir aquell objectiu des d'un punt de vista mínimament exigent en les condicions actuals. En primer lloc, la "plena ocupació" mai fou realment una garantia de treball remunerat per a tota la població en edat de treballar, sinó que va excloure una porció molt important de dones, i, de forma creixent, de joves, ja que va prioritzar la seguretat a l'ocupació i els nivells salarials dels homes cap de família d'unes generacions determinades. En segon lloc, les transferències monetàries que, en cas necessari, haurien d'assegurar uns ingressos mínims o el manteniment del

³⁷ Entre aquestes estratègies cal recordar la que esmentàvem a l'apartat 3.7 del capítol 1: l'ofensiva, des de fa 30 anys, per part dels centres de decisió de les grans transnacionals, per acabar amb les institucions

nivell de renda en determinades situacions, es varen enfrontar a la seva pròpia dependència de la plena ocupació i de la família nuclear tradicional. Quan aquests dos dispositius van entrar en crisi, el resultat fou que l'objectiu d'una garantia universal de mínims, de "seguretat des del bressol fins a la tomba", es va col·lapsar.

Detinguem-nos en alguns exemples que estan a la vista de tothom. En primer lloc, fixem-nos en el paper de les prestacions contributives (pensions i prestacions per atur). Atès que el dret a percebre-les, així com el seu valor, depenen d'uns requisits de participació en el mercat de treball, aquesta dependència, en un context d'atur elevat i d'inseguretat laboral, genera l'exclusió de la protecció social d'amples categories de població, com treballadors precaris o amb historials laborals fragmentaris, molts joves que busquen feina, molts treballadors autònoms (inclosos els "falsos autònoms"), dones a l'atur o inactives, o aturats que han esgotat els seus drets. En definitiva, es genera una divisòria cada vegada més profunda entre aquells ciutadans que tenen dret a una protecció social "de primera" i aquells altres que només poden acollir-se a prestacions assistencials "de segona", o a cap prestació en absolut³⁸. Observem, a més, que aquest problema no pot ésser resolt "des de dins" de la protecció de caire contributiu, ni tampoc estenen la seva lògica i regulació a d'altres col·lectius avui no coberts per ella (per exemple, fent que sigui l'estat qui "cotitzi" per ells, com s'ha suggerit de vegades pels casos de les mestresses de casa o dels treballadors voluntaris), ja que és aquesta mateixa regulació la que està indissolublement lligada al problema: en el fons, el fet que els diners públics "cotitzin" pels ciutadans és una subversió de la lògica contributiva, i no seria, al capdavall, massa diferent de pagar una Renda Bàsica, o, en tot cas, una "renda de participació" (a l'estil de la proposada per Atkinson, 1996) per a tots aquells ciutadans que desenvolupin alguna activitat "socialment útil".

En segon lloc, quan el nivell contributiu deixa fora del seu àmbit protector a importants capes de la població, hom pot esperar, com efectivament va ocórrer a partir de mitjans dels anys vuitanta, que s'incrementi el nombre de sol·licitants de la protecció assistencial, amb la qual cosa uns programes dissenyats per atendre casos més aviat excepcionals i residuals de necessitats molt específiques, es veuen sobrecarregats amb unes tasques per a les quals no estaven gens preparats. Els dèficits de cobertura augmenten (i amb això els col·lectius als quals els manca tota protecció), la intensitat

públiques que garanteixen un cert nivell de seguretat i benestar material a una bona part de la població treballadora assalariada "formal" d'Europa Occidental i de l'Amèrica del Nord.

³⁸ Cfr. Standing (2002), Noguera (2001b), Fitzpatrick (1999), Van Parijs (1994) i Offe (1992).

protectora de les prestacions cau, les retallades causades per les pressions financeres no triguen a arribar, els controls i requisits es fan més rígids, exigents i estigmatitzadors, la tasca quotidiana dels assistents i treballadors socials esdevé molt més dura i burocràtica, l'administració i regulació esdevenen més complexes, i les famoses "trampes" de la pobresa i de l'atur s'estenen entre els beneficiaris (els quals es veuen sotmesos a un tipus impositiu marginal del 100% per cada unitat d'ingrés addicional a la prestació que reben³⁹). Davant de la ineficàcia crònica dels programes existents per a intentar evitar la pobresa, la marginació i la precarietat, es respon sovint mitjançant la multiplicació d'actuacions cada vegada més específiques, més fragmentàries, més dirigides cap a col·lectius concrets, però que acaben configurant una amalgama de programes socials no sempre coordinats clarament entre ells (atès que, en molts casos, existeixen diverses administracions que hi estan implicades): aquesta situació genera inequitats, augmenta la complexitat administrativa, i aviat deixa fora de joc els programes, perquè han d'estar adaptant-se constantment a noves i flexibles realitats. Davant de la creixent complexitat, el particularisme i el selectivisme de la protecció social augmenten les ineficiències de tot tipus, mentre que una perspectiva més universalista contribuiria a reduir-les expeditivament⁴⁰.

Prenem un tercer exemple. Tal i com va advertir Richard Titmuss (1958), els estats no només redistribueixen la renda mitjançant les prestacions i els serveis socials, sinó que també ho fan per la via de les despeses fiscals com desgravacions o reduccions d'impostos. Per exemple, les despeses fiscals avui dia existents al nostre IRPF (com ara les desgravacions per adquisició d'habitatge o la subscripció de plans de pensions, però també el "mínim vital") tenen un efecte regressiu net, atès que són fonamentalment les rendes altes i mitjanes-altes les que més se'n beneficien, i donat que, en vehicular-se a través de la declaració d'ingressos anuals, els qui no la presenten pel fet de no tenir prou ingressos no tenen ni tan sols la possibilitat de beneficiar-se'n (com si que passaria, per exemple, en el cas d'un impost negatiu sobre la renda o d'un "crèdit fiscal universal"; cfr. Sevilla, 1999). Altres casos d'aquesta "redistribució al revés" són també habituals als Estats del Benestar contemporanis: per exemple, a nivell intergeneracional, sembla cada vegada més dubtós que les generacions joves d'avui dia, que estan finançant les

³⁹ Això és així perquè les prestacions condicionals al nivell de renda, com ara el PIRMI català, acostumen a completar els ingressos existents fins el llindar preestablert. Aquest disseny té la conseqüència de que si, per exemple, aquells ingressos pugen per valor d'un euro, al beneficiari li hauria de ser retirat, teòricament, un euro de la seva prestació: això és l'equivalent d'un tipus impositiu marginal del 100% sobre cada euro d'ingrés addicional que obtingui. Tornarem més endavant sobre aquesta qüestió.

actuals pensions contributives amb un major esforç relatiu que els seus pares a causa de la major dificultat per a establir-se laboralment, puguin a la vegada beneficiar-se en el futur d'unes prestacions de similar intensitat, sense haver de realitzar un estalvi privat addicional.

Com a conclusió, podem dir que els Estats del Benestar contemporanis, si volen continuar aspirant a l'objectiu que és a la base de la seva aparició, exigeixen des de fa temps una renovació que els impulsi cap un grau de redistribució més elevat i transparent, una filosofia universalista que eviti les exclusions, una major individualització dels drets i les prestacions, i una menor dependència d'aquests drets respecte de la "plena ocupació" i de la participació "estàndard" al mercat de treball. Si es comparteix el diagnòstic i els principis de reforma esmentats, això ens situa clarament en la direcció d'una Renda Bàsica de ciutadania (o, si més no, d'altres propostes "derivades" que se li acosten bastant).

2.2. És una alternativa el "model nòrdic" d'Estat del Benestar?

Davant de la situació exposada a l'apartat anterior, la qüestió és quines possibles alternatives de disseny institucional són més viables i desitjables avui pels Estats del Benestar com el nostre. En iniciar aquesta discussió, cal partir d'una idea bàsica: els models d'Estat del Benestar i les diferents mesures o programes de política social *mai no són finalitats en si mateixes, sinó només instruments per a aconseguir uns determinats objectius de justícia distributiva o de garantia de recursos i oportunitats*; si el context canvia, l'eficàcia d'uns certs instruments pot variar, i potser s'han de modificar o fins i tot ser substituïts per altres.

En aquest sentit, des de diferents posicions acadèmiques i polítiques s'ha considerat que l'anomenat "model nòrdic" d'Estat del Benestar era el disseny òptim per a aconseguir els objectius esmentats; aquesta és, encara, una percepció força estesa en molts cercles acadèmics, polítics i socials, i, probablement, existeixen poderoses raons que són a la base d'aquesta preferència, com per exemple:

⁴⁰ Offe (2004).

- La filosofia universalista a l'hora d'oferir serveis en espècie d'alta qualitat.
- La generositat de les prestacions monetàries, que produeix un elevat grau de desmercantilització *de facto*.
- L'alt grau de recolzament polític de les capes de renda mitjana-alta a l'Estat del Benestar, malgrat els alts i progressius tipus fiscals: aquest recolzament, juntament amb els dos trets anteriors, evitaria l'excessiva provisió de benestar social a través del sector privat (sanitat, pensions, educació, etc.).
- La plena ocupació, gràcies a uns eficaços programes de reciclatge i reinserció laboral, i a una expansió de l'ocupació en el sector públic.

Sense voler negar les moltes virtuts d'aquest model, voldríem aquí aportar algunes raons que qüestionen la conveniència d'adoptar-ho com a via exclusiva de reforma de l'actual Estat del Benestar, si més no al nostre context, donat que hauria de ser obvi que un mateix model de disseny institucional no té per que ser igual de viable i/o desitjable a tots els contextos. Encara que alguns dels trets característics del model nòrdic poden ser bones guies normatives i institucionals a l'hora de dissenyar alguns programes de política social, existeixen bones raons per a sostenir que no convé convertir el "model" global com a tal en panacea. Vegem algunes d'aquestes raons:

- En primer lloc, la translació automàtica d'un model com el nòrdic a d'altres contextos no resulta gens fàcil per motius de *path dependency*: el passat, i concretament algunes de les opcions estratègiques de disseny institucional i social que ja s'han pres fa temps, condicionen enormement el desenvolupament futur de les institucions, i fins i tot en fan irreversibles certs trets. Això vol dir que no és el mateix començar avui a construir un model nòrdic de benestar social, en un context totalment diferent de l'original, que fer-ho fa 40, 50 o 70 anys. Sembla convenient, doncs, que la reforma del benestar social aspiri a objectius realistes a mig termini, i que tinguin sentit dins del context social i històric donat.
- En aquesta línia, el model resulta excessivament dependent d'una situació de plena ocupació "real" (és a dir, no només per als "caps de família", sinó per a tots els individus en edat de treballar i aptes pel treball): en contextos on afrontem taxes d'activitat baixes (per exemple entre dones i joves), i alts nivells

de precarietat i atur, aquest és un objectiu difícilment accessible a curt i mitjà termini sense un grau cada cop més impensable d'intervenció política de l'economia i del mercat de treball.

- La plena ocupació s'aconseguia al preu d'una notable *feminització* dels llocs de treball al sector públic, i especialment en els serveis que presta l'Estat del Benestar. El model nòrdic genera i consolida una notable segregació de gènere entre els sectors d'ocupació pública i privada, mitjançant la qual les dones acaben desenvolupant tasques similars a les que feien a la llar, encara que ara "socialitzades" a l'àmbit públic.
- El model va funcionar, a la seva època "daurada", gràcies a economies poc obertes a l'exterior; avui, en un context d'obertura econòmica creixent, i amb les facilitats cada cop més grans que troben les grans companyies per a deslocalitzar la producció i dur a terme les seves estratègies, només una alta flexibilitat productiva i un increment constant de la productivitat permeten salvaguardar, encara que amb retallades, prestacions i serveis tan generosos i tipus impositius tan elevats.
- El model, pel que fa a les prestacions monetàries, es basa en sistemes contributius però alhora molt redistributius: la lògica contributiva no és respectada en gran mesura per la regulació d'aquests sistemes, i això té un efecte redistributiu en una situació de plena ocupació i de notable igualtat salarial prèvia; però en situacions d'atur, precarietat laboral, majors desigualtats salarials, o creixent diversitat de trajectòries laborals, aquesta regulació produiria exclusions, inequitats, greuges comparatius, redistribució "a l'inrevés" i fins i tot problemes de justícia intergeneracional⁴¹. Alhora, el fet de que sigui l'Estat (i no les cotitzacions socials) qui finança en bona part aquestes prestacions, subverteix la justificació de mantenir un sistema contributiu separat de l'acció redistributiva general.
- La població dels països nòrdics ha estat tradicionalment molt homogènia socialment, culturalment i pel que fa als estils de vida; la densitat d'aquesta població és baixa, i hi ha poca població immigrada; tot això afavoreix un cert sentiment de "patriotisme" comunitari o cívic relacionat amb la idea de solidaritat que hi ha a la base del seu Estat del Benestar. En la mateixa línia, les

⁴¹ Vegeu Noguera (2001a).

proporcions d'assalariats entre de la població activa són molt altes (fins i tot arribant al 90%), molts treballen al sector públic, i existeix, comparativament, poca dispersió en quant a categories professionals i laborals en general. Tots aquests trets permeten que la prestació de serveis i transferències sigui molt més fàcil i eficient, que el sistema estigui molt menys fragmentat, i que la seva gestió sigui molt més simplificada; alhora, fan socialment viables els elevats tipus impositius i l'alt grau d'acompliment fiscal; és a dir, és més fàcil per a l'Estat, políticament i administrativament, recaptar els impostos que finançaran les prestacions.

- Finalment, un dels trets específics més importants, però normalment menys tinguts en compte, de l'Estat del Benestar als països nòrdics, consisteix en què els elevats nivells d'igualtat en la distribució de la renda provenen ja en bona mesura d'una distribució primària de la renda molt igualitària en comparació amb la d'altres països. La tradició de concertació social, la fortalesa dels sindicats, l'àmplia cobertura dels convenis col·lectius, i estratègies de negociació col·lectiva com la del salari solidari, fan que la feina de redistribució posterior que ha de fer l'Estat del Benestar per aconseguir determinats nivells d'igualtat econòmica sigui significativament menor que en altres països amb una distribució primària de la renda molt més desigual. Resulta important, en aquest sentit, important, no atribuir les culpes de l'eventual desigualtat de rendes (o els mèrits de la igualtat) només a les polítiques de l'Estat del Benestar.

De fet, la incidència de totes aquestes constriccions que limiten l'estratègia nòrdica de benestar social s'ha anat sentint durant els últims 20 anys. Com posen de manifest estudis recents⁴², els Estats del Benestar nòrdics han sofert una certa davallada en la seva generositat, deguda principalment a les pressions financeres, a la internacionalització de les seves economies i a la creixent pressió social i política per baixar els tipus impositius. Al llarg de la darrera dècada, els països nòrdics són, *en termes proporcionals*, i comparativament amb els altres països europeus occidentals, els que més despesa social han retallat, i els que més han vist créixer els nivells d'atur, pobresa i desigualtat de rendes. Alhora, ha disminuït la cobertura i la generositat de

⁴² Vegeu, per exemple, Greve (2004), així com tots els estudis del mateix número monogràfic de la revista *Social Policy and Administration*.

certes prestacions i serveis socials, s'han aplicat criteris més selectius per concedir-les, s'ha introduït el sector privat en la seva gestió i prestació i s'ha elevat el grau de flexibilitat laboral i de descentralització de la negociació col·lectiva. Encara que és cert que això té a veure amb una situació de partida molt més envejable, la tendència, i les raons abans esmentades, semblen indicar que l'anomenat "model nòrdic" difícilment pot constituir avui, per d'altres països, un escenari realista de contenció a mig termini de les limitacions dels seus Estat del Benestar, i, concretament, una solució viable als problemes de l'exclusió, la pobresa, les creixents desigualtats i la manca d'autonomia de bona part de la ciutadania.

2.3. Per què les "rendes mínimes d'inserció" tampoc no poden ser la solució?

Una estratègia molt menys ambiciosa per a lluitar contra la pobresa i l'exclusió, però probablement més estesa als països europeus continentals, ha consistit en introduir les anomenades "rendes mínimes d'inserció" a molts països europeus, i entre ells, a l'Estat espanyol, on pràcticament totes les Comunitats Autònomes disposen d'un programa d'aquestes característiques (a Catalunya, el Programa Interdepartamental de la Renda Mínima d'Inserció, PIRMI). Aquests programes ofereixen una prestació monetària a aquelles llars que no assoleixen un determinat llindar de renda; aquesta prestació és condicionada a la realització i seguiment d'un pla d'inserció social i laboral que pot incloure mesures de caire formatiu, laboral, sanitari, assistencial, i d'altres.

Sense entrar ara en un estudi aprofundit d'aquests programes⁴³, ens interessa aquí enumerar les principals limitacions que presenten a l'hora d'acomplir els mateixos objectius que han motivat la seva implementació, i com aquestes limitacions ens fan dirigir novament la mirada en la direcció d'una Renda Bàsica. Podem classificar en tres grups les limitacions de les rendes mínimes d'inserció (moltes de les quals serien predicables també de qualsevol política social condicional, selectiva, o "focalitzada"):

⁴³ Vegeu, per a una anàlisi exhaustiva, Ayala (2000).

1) En primer lloc trobem els problemes clàssics de les prestacions assistencials per a persones sense recursos, que van ser detectats ja fa dècades pels estudiosos de la política social⁴⁴; ens referim als següents:

- *Cobertura insuficient*: els programes condicionals com les rendes mínimes d'inserció gairebé mai no arriben a tota la població potencialment beneficiària; això és degut a una varietat de factors: carència d'informació, dificultat de relació amb els serveis socials, o qualsevol dels que s'enumeren a continuació.
- Els programes assistencials d'aquest tipus acostumen a produir una certa *estigmatització* dels seus beneficiaris, ja que aquests esdevenen persones "assistides" o "necessitades"; aquest fet porta, de vegades, a que aquests renunciïn a obtenir l'ajut al qual en principi poden optar.
- "*Trampes*" de la pobresa i de l'atur⁴⁵: com que les prestacions monetàries d'aquests programes són diferencials i no acumulatives (és a dir, complementen qualsevol renda ja existent fins el llindar preestablert), no existeix un estímul adequat per acceptar ocupacions assalariades a temps parcial o amb baixa remuneració; això fa que en alguns casos la situació d'assistència es perpetui (vegeu la nota 3, més amunt: dit d'una manera més tècnica, el tipus impositiu marginal que s'aplica a cada euro d'ingrés addicional dels beneficiaris de la prestació acostuma a ser del 100%: hom perd un euro de prestació per cada euro d'ingrés salarial addicional que obtingui).
- Els *costos administratius* de les prestacions assistencials acostumen a ser bastant elevats en proporció al pressupost global del programa.
- Aquest tipus de polítiques impliquen *controls* constants i difícils d'implementar per part dels serveis socials (inclòs el *means-test* o control d'ingressos), els quals condueixen a situacions que sovint són humiliants, per tal com comporten la intromissió a la vida privada dels sol·licitants i beneficiaris.
- Les *limitacions financeres* i l'escàs pressupost de gairebé tots els programes de rendes mínimes constitueixen un notable obstacle per lluitar eficaçment

⁴⁴ Com ara Titmuss (1958).

contra la pobresa i l'exclusió; com ja va advertir Titmuss, les prestacions per als pobres acostumen a ser "pobres prestacions".

- Finalment, sovint existeix un notable grau d'*arbitrarietat* (i fins i tot de clientelisme burocràtic) en la gestió dels programes i la concessió dels ajuts, depenent dels nivells de l'administració que hi estiguin implicats.

2) En segon lloc, hi hauria alguns problemes relativament més nous, que ja hem comentat anteriorment (secció 2.1), i que neixen de les transformacions socials i polítiques estructurals que s'han produït a les societats occidentals durant els darrers 20-25 anys. Ens limitem aquí a esmentar alguns dels que hem analitzat abans, per tal de fer èmfasi en la dificultat d'aquests programes per a fer-los front:

- Han sorgit *noves causes de pobresa i exclusió* que s'afegeixen a les causes tradicionals (atur de llarga durada, famílies monoparentals sense recursos, precarietat laboral, etc.).
- La *desconnexió de les prestacions socials* (incloses les rendes mínimes d'inserció) respecte del sistema fiscal provoca una creixent manca d'equitat social, ja que les despeses fiscals (com les desgravacions i les deduccions de les que es beneficien majoritàriament els decils mitjans i alts de la distribució de la renda) són sovint superiors a les quanties de moltes prestacions assistencials.
- La crisi econòmica i la precarietat laboral han col·lapsat els sistemes de prestacions assistencials, ja que ha crescut de forma inesperada el número de persones sense dret a protecció contributiva: s'ha donat, per tant, un procés no previst d'*assistencialització* de la protecció social.
- Finalment, els canvis ja comentats en les formes de família i els estils de vida posen en qüestió molts dels *supòsits familiaristes* d'aquest tipus de polítiques.

3) En tercer lloc, tenim els problemes específics dels programes d'inserció laboral com ara les rendes mínimes d'inserció o l'ocupació protegida; en el primer cas, la promesa d'inserció laboral rarament s'acompleix en condicions normals equiparades a les de la resta de la població ocupada estable, de forma que els diferents "plans d'inserció" esdevenen sovint una sèrie d'activitats per a "tenir entretinguts" als pobres

⁴⁵ Mostrades per primera vegada per Field i Piachaud (1971).

més que un procés d'inserció amb garanties reals d'èxit. En el cas de l'ocupació social protegida, les feines proporcionades acostumen a ser, en molts casos, desagradables i poc qualificades; això sovint fa difícil assolir els objectius previstos d'inserció, reconeixement social, i similars: una feina "de caritat" no és molt millor que una renda "de caritat"⁴⁶.

Hem intentat argumentar, en aquesta secció, que el disseny dels Estats del Benestar actuals presenta limitacions i problemes seriosos, i que algunes de les alternatives tradicionalment plantejades per tal d'enfrontar-s'hi (com el model nòrdic o determinades prestacions condicionals) no semblen estar ben preparades per a fer-ho. A la propera secció analitzarem de quina forma un programa de Renda Bàsica podria articular-se amb la necessària renovació dels Estats del Benestar, i posar així en vies de solució algunes de les seves insuficiències.

3. LES VIRTUTS DE LA RENDA BÀSICA COM A PROPOSTA RENOVADORA DE L'ESTAT DEL BENESTAR

3.1. Alguns principis inspiradors de la filosofia de la Renda Bàsica

Com intenta la proposta de la Renda Bàsica donar resposta als problemes esmentats? Sembla evident que un ingrés de ciutadania universal i incondicional superaria algunes de les limitacions que s'han enumerat abans: acompanyada d'una necessària reforma fiscal que integrés prestacions i impostos, redistribuiria millor i de manera més transparent la renda⁴⁷; la seva filosofia universalista superaria els problemes d'exclusió i fragmentació dels drets de protecció social, així com les "trampes" de la pobresa i de l'atur⁴⁸; el seu caràcter individual atorgaria major autonomia i "llibertat real"⁴⁹ a totes les categories de població i s'adaptaria millor a la crisi de la família tradicional; finalment, la seva incondicionalitat la faria més idònia per a una època en la qual la "plena ocupació" real no deixa de ser un somni que pocs

⁴⁶ Vegeu Elster (1988), Van Parijs (2000a) o Noguera (2002).

⁴⁷ Groot i Van der Veen (2000); Fitzpatrick (1999) o Sevilla (1999).

⁴⁸ Offe (2004 i 1992).

confien seriosament a assolir. A la propera secció (3.2.) examinarem alguns d'aquests avantatges; però convé prèviament detenir-se en algunes altres implicacions i principis inspiradors de la proposta, que resulten també interessants per al futur dels Estats del Benestar.

En primer lloc, i com ja s'ha dit abans, la Renda Bàsica es situa inequívocament en una línia d'aprofundiment i renovació de l'Estat del Benestar, contrària, per tant, a qualsevol retallada o afebliment d'aquest; la Renda Bàsica formaria part d'un paquet de mesures de reforç de l'"edifici del benestar". Però no hi ha dubte que, com qualsevol proposta renovadora, incorpora un refrescant i saludable èmfasi en un valor no sempre prioritzat per plantejaments més tradicionals: la Renda Bàsica busca reconciliar els valors de la *igualtat i de la compensació per les desigualtats arbitràries* (típics de la filosofia clàssica dels Estats del Benestar) amb els valors de la *llibertat i l'autonomia individual per a escollir les pròpies opcions de vida*, que caracteritzen cada vegada més l'ideari progressista a les societats complexes i postindustrials, o de l'*existència material ciutadana*, que l'ideari republicà ha defensat recentment en connexió amb la Renda Bàsica⁵⁰. Com veurem a la secció 4.2., el principi d'autonomia individual per perseguir els propis projectes vitals és central en allò que autors com Claus Offe (1992) o Robert Goodin (2001) han anomenat Estat del Benestar *postproductivista*.

De forma similar, Guy Standing (2002) ha formulat un criteri d'arrel rawlsiana per tal d'avaluar normativament les polítiques socials: el "principi de control de paternalisme", segons el qual una política de benestar social no seria justa si imposa controls sobre la conducta dels més febles i necessitats que no s'imposen sobre la conducta dels més forts socialment parlant. Una certa manca de consideració d'aquest principi es troba implícita no només a totes les noves polítiques d'"activació laboral" com les de la "tercera via" o les defensades per White (2003)⁵¹, sinó també en algunes propostes properes a les de la socialdemocràcia nòrdica clàssica, com les de Navarro (2002) o Esping-Andersen (1999), quan posen les seves esperances a l'augment de la taxa d'activitat femenina als nivells dels països nòrdics, per obra de la creació massiva d'ocupació pública al sector dels serveis que presta l'Estat del Benestar. Aquesta estratègia, però, consagraria una segregació de gènere entre diversos sectors ocupacionals, a més de que no necessàriament respectaria les eleccions i preferències de

⁴⁹ Van Parijs (1995a).

⁵⁰ Vegeu Casassas i Raventós (2005) i Domènech i Raventós (2004).

⁵¹ Cfr. Noguera (2004) per a una crítica d'aquestes posicions.

les dones, ja que els imposaria un estil de vida homogeneïtzador que hom considera que "els convé". Al contrari, una Renda Bàsica no deixaria les dones atrapades ni a la llar familiar ni a sectors d'activitat feminitzats i centrats en tasques similars a les domèstiques, sinó que els atorgaria més llibertat de la que ara tenen per a decidir per si mateixes.

Però la Renda Bàsica, com ha advertit Claus Offe, no introdueix elements atractius únicament des del punt de vista dels valors com la llibertat, l'autonomia, o l'antipaternalisme, sinó també des de la perspectiva de l'eficiència en el disseny, gestió i implementació de les polítiques públiques: la Renda Bàsica suposaria guanys d'eficiència a l'hora de combatre la pobresa respecte de les actuals prestacions socials, gràcies a tots els costos que redueix pel que fa a transacció política, legislació, administració, implementació, realització de controls imposats als beneficiaris potencials (tant de mitjans econòmics, com de tipus de llar, disponibilitat per a l'ocupació, nacionalitat, residència, o necessitat d'ajuts específics), i constant presa de decisions sobre qui és pobre i qui no, així com sobre quins d'entre els considerats "pobres" o "necessitats" són els que "mereixen" o no la prestació⁵².

Hem parlat abans de la creixent flexibilitat i incertesa de les trajectòries vitals a les societats avançades contemporànies. Pot reparar-se ara en el fet que, en tercer lloc, la Renda Bàsica, per les seves característiques i el seu disseny, faria front a les contingències d'aquesta situació precisament allà on els programes tradicionals solen fracassar, garantint una seguretat bàsica sense exclusions en un context en el qual la imprevisibilitat, la flexibilitat i la diversitat d'opcions vitals, familiars, laborals i formatives impedeixen presuposar un únic patró estàndard d'integració social aplicable per igual a tota la ciutadania (quan, a més, resistir-se a acceptar aquestes tendències, malgrat les seves conseqüències perverses, pot suposar pagar un preu inassumible en termes d'altres coses que també ens resulten valuoses; del que es tracta, per tant, com saben els sindicalistes europeus més lúcids, és d'evitar que la major flexibilitat es tradueixi en major desprotecció).

Una Renda Bàsica, en aquest sentit, podria garantir una certa seguretat econòmica "des del bressol fins a la tomba", però no articulada en funció de característiques o categories socials fixes, com la professió, la classe social, el nivell de renda, l'estat de salut, la situació familiar, l'edat o el gènere, sinó en funció de la

⁵² Offe (2004).

mateixa ciutadania. I és que mentre la situació de l'home cap de família amb ocupació formal a temps complet es continuï veient com "la normal" des de les polítiques socials, categories com les dones, els joves o els treballadors precaris o temporals o bé patiran un creixent grau d'exclusió dels beneficis socials "de primera", o bé seran vistos com "casos desviats" que exigeixen "compensacions" i actuacions selectives i específiques, que a la vegada generen els efectes perversos ja comentats més amunt.

Resulta molt interessant, per tant, insistir en aquest punt: la Renda Bàsica, precisament gràcies al seu universalisme i a la seva simplicitat, s'adapta millor a un món cada vegada més refractari a receptes rígides. Redueix la fragmentació i la complexitat de les polítiques i augmenta la seva capacitat d'adaptació a la complexitat social real. Proveeix d'una base de seguretat universal, sobre la qual poder treballar amb més eficiència sobre problemes específics, alliberant energies humanes i administratives que es poden concentrar més eficaçment en la resolució de problemes que no tinguin a veure únicament amb la carència o insuficiència d'ingressos o amb la falta d'autonomia individual. Racionalitza, per tant, tot el sistema de protecció, sense substituir-lo ni desmantellar-lo, sinó establint uns fonaments sobre els quals un altre tipus de programes (ja siguin de serveis o de prestacions complementàries) es podrien assentar de forma sòlida i duradora.

És essencial, en aquest sentit, no caure en la fal·làcia lògica que ha denunciat Habermas (1992), consistent en pensar que la creixent diversitat d'estils de vida i l'augment de la complexitat social requereixen abandonar les polítiques universalistes i atendre únicament necessitats específiques (aquesta és la doctrina que, de formes diverses, però amb resultats sospitosament convergents, defensen els pensadors postmoderns, els neoconservadors, i també, freqüentment, algunes propostes de "tercera via" o de *welfare-to-work*⁵³). Ben al contrari, la major diversitat de trajectòries i situacions fa més necessària una regulació dels drets de ciutadania que faci abstracció d'aquesta diversitat d'estils de vida i que els consideri irrelevants a l'hora de garantir la seguretat "del bressol a la tomba". Un clàssic del pensament social com Durkheim ja va mostrar, a *La divisió del treball social* (1893), que a més gran diversitat social són necessàries lleis i regulacions més abstractes i universals, i que són precisament aquestes les que ens permeten una més gran llibertat i autonomia individual. També un clàssic del pensament polític contemporani com John Rawls (2001) ha mantingut que, a

⁵³ Cfr. White (2003); per a una visió crítica, vegeu Standing (2002).

major diversitat cultural i vital, major necessitat d'un "consens entrecreuat" i d'uns drets iguals per tots, independentment de les concepcions de la bona vida que cada qual pugui subscriure. Un exemple aparentment trivial però significatiu pel que fa a la política social és el següent: a quasi tots els països europeus continentals, el número de règims de la Seguretat Social s'ha hagut de reduir en presència d'una creixent diversitat de situacions laborals i professionals, situació que feia inviable continuar mantenint règims separats i específics per a cada sector.

Per últim, cal aclarir també que un programa com l'encarnat a les propostes de Renda Bàsica no és de cap manera un programa "contra" l'ocupació remunerada ni "contra" el mercat de treball, com es podria pensar de forma errònia i precipitada. Els partidaris de la Renda Bàsica busquen precisament, entre moltes altres coses, augmentar les oportunitats de la ciutadania en l'elecció i recerca d'una feina, i afavorir a un funcionament més eficient i equitatiu del mercat de treball, que no exclogui a molts dels qui volen participar-hi mentre, al mateix temps, sobrecarrega d'hores de treball als qui, si tinguessin major autonomia, hi participarien menys. Aquesta situació només pot ser vista com irracional i ineficient (i això fins i tot des de la més pura ortodòxia econòmica neoclàssica). Com s'ha suggerit al Capítol 1, no és extemporani pensar que la Renda Bàsica pugui afavorir un creixement de l'ocupació per la via del repartiment espontani, en afavorir el treball a temps parcial, possibilitar les interrupcions voluntàries de la carrera professional, estimular l'autoocupació i les activitats del "tercer sector", augmentar indirectament la qualitat de certes feines "escombraria", augmentar l'oferta de treball per a certes feines no molt ben remunerades (per la seva baixa productivitat), però atractives⁵⁴.

3.2. Les virtuts concretes d'un programa de Renda Bàsica per al sistema de protecció social

Deixant ara de banda aquests principis inspiradors més generals, resulta obvi que, per la pròpia definició de la proposta, una Renda Bàsica incondicional, individual i universal posaria en vies de solució gairebé tots els problemes i limitacions de les polítiques de garantia de renda condicionades que vam enumerar a la secció 2.3. Per què

⁵⁴ Vegeu Van Parijs (1995a, 1998, 1999 i 2000a).

precisament la Renda Bàsica (i no d'altres polítiques possibles) seria una bona medicina per aquests problemes? Vegem-ho:

- La *cobertura* d'una Renda Bàsica seria, per definició, del 100% de la població legalment resident al territori; la filosofia universalista de la proposta evitaria qualsevol exclusió de la garantia de rendes. Amb una prestació d'aquestes característiques desapareixerien automàticament els dèficits de cobertura, com ara és el cas amb els programes d'educació o sanitat universals (evidentment, deixant de banda excepcions molt puntuals).
- L'*estigmatització* que les prestacions condicionades poden crear també desapareixeria, donat que la Renda Bàsica s'atorga automàticament com un dret de ciutadania, sense cap necessitat de sol·licitar la seva percepció, pel sol fet d'existir i residir legalment al territori. Com que tothom cobraria nominalment la Renda Bàsica, ningú tindria cap motiu per sentir-se senyalat o estigmatitzat, com ara pot ser el cas amb determinades prestacions condicionades.
- La Renda Bàsica eliminaria, també per definició, les ja esmentades "*trampes*" *de la pobresa i de l'atur*: en tractar-se d'una prestació acumulativa i independent respecte de qualsevol altra renda o ingrés que hom pugui rebre (sense perjudici, òbviament, de que es paguin els impostos corresponents sobre aquestes rendes addicionals a la Renda Bàsica), s'eliminarà qualsevol grau de retirada de la prestació pel fet d'acceptar una feina remunerada o disposar d'altres rendes; amb això, per qualsevol beneficiari, la taxa impositiva marginal d'acceptar una oferta d'ocupació o d'aconseguir una altra renda deixa de ser del 100%, i, per tant, *s'elimina la possibilitat de que hom pugui tenir similar nivell de renda treballant remuneradament que sense fer-ho* (aquest darrer fet hauria de satisfer precisament als crítics precipitats que veuen en la Renda Bàsica una "subvenció als ociosos", quan precisament la seva lògica condueix al contrari, a "fer que treballar valgui la pena" respecte de cobrar prestacions, perquè suposa un guany real i substancial). En definitiva, la Renda Bàsica, per aquestes raons, introduiria entre els aturats i els beneficiaris de prestacions socials un estímul més intens per acceptar feines remunerades⁵⁵.

⁵⁵ És cert que aquest objectiu es pot intentar aconseguir també amb altres dissenys de prestacions que baixin la taxa impositiva marginal per acceptar feines remunerades a un determinat percentatge de la prestació: això passa, per exemple, si per cada euro d'ingrés addicional per treball remunerat, retirem, no

- Resulta també senzill observar que els *costos administratius* d'un programa de Renda Bàsica serien, proporcionalment (això és, ponderant la comparació pel número de beneficiaris) molt més reduïts que els dels programes de prestacions condicionades, i que la gestió resultaria molt més senzilla, ja que només es tractaria de garantir l'abonament mensual de la prestació sense fer cap mena de comprovació o control. És raonable esperar, doncs, que l'estalvi en costos administratius fos alt, per tal com moltes de les actuals prestacions condicionades quedarien assumides i "refoses" dintre del programa de Renda Bàsica.
- Com que la Renda Bàsica és un ingrés incondicional, els *controls* i el *means-test* quedarien suprimits, i amb ells tots els inconvenients que aquests implicaven en quant a gestions dificultoses, detecció de frau, i ingerència en la vida privada dels beneficiaris potencials i actuals.
- Des del moment que la Renda Bàsica és un dret ciutadà universal, podem esperar raonablement que amplis sectors de la ciutadania vetllaran (si més no electoralment) per la qualitat de la prestació, de forma que no es produirà el mecanisme de reducció de la qualitat i retallada pressupostària que, segons Titmuss, afecta sistemàticament a les prestacions assistencials per a pobres, donada la baixa capacitat d'influència política dels seus beneficiaris.
- Les *arbitrarietats administratives* i el clientelisme en la concessió de la prestació deixen també de ser possibles, ja que no existeix marge de discrecionalitat per part dels diferents nivells de l'Administració a l'hora d'atorgar o no la Renda Bàsica a un determinat ciutadà.
- La Renda Bàsica no està millor o pitjor dissenyada per afrontar unes *formes de pobresa* que d'altres: en la mesura en que busqui situar els ingressos de tota la ciutadania per sobre d'un determinat llindar, ho farà per definició; en aquest sentit, i si només ens fixem en la pobresa d'ingressos, una Renda Bàsica de

ja un euro de prestació (taxa impositiva marginal del 100%), sino 25, 50, o 75 cèntims (taxes impositives marginals del 25%, 50% i 75%), i sempre, és clar, fins a un determinat nivell d'ingressos per treball remunerat. Alguns programes europeus de rendes mínimes d'inserció (entre ells, però encara molt tímidament, i només en alguns supòsits, el PIRMI català) ja apliquen mesures d'aquest tipus. Fins i tot és possible establir escales graduades de percentatges de retirada de la prestació segons el nivell d'ingressos addicionals, per tal d'establir les estructures d'incentius que es considerin òptimes. Alguns programes europeus de crèdits fiscals (*tax credits*) per treballadors introdueixen també una estructura com aquesta.

Ara bé, la diferència d'aquestes estratègies amb una Renda Bàsica totalment incondicional i integrada amb el sistema fiscal és que les primeres sempre mantindran *algun* punt en el qual l'incentiu per

quantia superior al llindar de la pobresa prèviament definit eradica­rà aquesta siguin quines siguin les seves causes.

- Una Renda Bàsica equivalent al llindar de la pobresa tindria una quantia superior a moltes de les actuals prestacions assistencials i condicionades, que quedarien llavors refoses dintre del programa de Renda Bàsica: això posaria en vies de superació l'excessiva *fragmentació* que actualment pateix el sistema de garantia de rendes. Alhora, eliminaria la discriminació entre contribuents i no contribuents fiscals que actualment suposen els mínims vitals i desgravacions que s'estableixen a l'IRPF. En definitiva, una Renda Bàsica suposaria una unificació cap a dalt de tots els mecanismes actuals de garantia de rendes mínimes, bé s'administren a través de les prestacions socials o del sistema fiscal. No cal dir que això eliminaria tota mena de greuges comparatius que ara existeixen.
- Un programa de Renda Bàsica integrat amb el sistema fiscal augmentaria i faria més transparent la *redistribució de la renda* que operen conjuntament la fiscalitat i el sistema de prestacions socials, fent així més fàcil de visualitzar i evitar les nombroses inequitats que actualment generen els sistemes fiscals i els sistemes de prestacions socials. Com es veurà amb més detall al capítol 3, una Renda Bàsica integrada amb el sistema fiscal, fins i tot amb un tipus impositiu únic, produiria uns efectes redistributius fortament progressius.
- El fet d'integrar dins seu el gruix de les prestacions assistencials faria que la Renda Bàsica servís també per evitar, en temps de crisi econòmica o alta precarietat laboral i social, que els serveis assistencials i socials quedessin col·lapsats per l'increment de sol·licituds de prestacions. Amb una Renda Bàsica garantida ja d'entrada, els serveis socials podrien dedicar els seus recursos humans i infraestructures a l'atenció personalitzada de problemàtiques que no tinguin a veure només amb la carència de rendes suficients.
- La *individualització* total del dret a la Renda Bàsica permetria, com ja s'ha suggerit, una adaptació més flexible i senzilla del sistema de protecció social a l'evolució de les *formes de família* i els *estils de vida*, i suprimiria els supòsits familiaristes que actualment poden fer moltes polítiques de garantia de rendes.

aconseguir un euro addicional provinent del treball remunerat quedarà anulat per una taxa impositiva marginal del 100% sobre la prestació. Això no passa en el cas d'una Renda Bàsica.

- El dret a la Renda Bàsica quedaria totalment *desvinculat del dret a la inserció laboral* (sense eliminar aquest), a diferència del que ara és el cas amb les rendes mínimes d'inserció o el subsidi d'atur. D'aquesta manera, la garantia de renda de la ciutadania perdria el caire paternalista que ara té, evitaria fer promeses d'inserció laboral que sovint no pot aconseguir, i deixaria d'estancar els pobres i aturats en pseudo-ocupacions que de vegades no són més que "feines de caritat", poc adients doncs per proporcionar autoestima i reconeixement social. La Renda Bàsica resulta, en aquest sentit, un instrument clau per lluitar contra els prejudicis de la psicologia popular segons els quals als "pobres" no se'ls ha de donar diners perquè "no els saben gastar".
- Finalment, cal insistir en que la Renda Bàsica s'adaptaria també molt millor que les prestacions condicionades als actuals *canvis en el mercat de treball*, permetent que una creixent irregularitat i complexitat de les vides laborals (de vegades fins i tot volguda pels propis interessats) no es tradueix en desprotecció social i inseguretat econòmica total. No només això, sinó que augmentaria la força negociadora dels ciutadans davant dels demandants de ma d'obra, i respectaria les decisions i els projectes de vida (temporals o no) d'aquells que optin per altres formes d'activitat que no siguin l'ocupació remunerada formal.

En definitiva, creiem que es pot dir que un programa de Renda Bàsica intel·ligentment dissenyat i gestionat resoldria amb certa facilitat alguns dels principals problemes de l'actual sistema de protecció social, alhora que augmentaria la llibertat real i l'autonomia dels ciutadans, a més de disminuir la desigualtat en la distribució de la renda.

4. L'ARTICULACIÓ DE LA RENDA BÀSICA AMB L'ACTUAL ESTAT DEL BENESTAR

4.1. Una tipologia de polítiques de garantia de rendes

Ens plantegem ara la qüestió de com s'articularia un programa de Renda Bàsica amb l'actual disseny institucional dels Estats del Benestar, i específicament, amb els

programes de transferències monetàries que aquest implementa. Podem partir, a efectes de clarificació, d'una tipologia de polítiques de garantia de rendes que poden ser aplicades pels Estats del Benestar. Per construir aquesta tipologia hom pot partir de dos criteris ben senzills:

- a) Si existeix una *condicionalitat en termes de nivell de renda o de riquesa*, això és, algun grau o tipus de control d'ingressos o mitjans (*means-test*) com a condició per a tenir dret a una garantia pública de renda (i això fins i tot en el cas de que es tracti d'algun control "indirecte": per exemple, poder beneficiar-se de la deducció del "mínim vital" a la base de l'IRPF exigeix intrínsecament disposar d'alguna renda que declarar per aquest concepte).
- b) Si existeix una *condicionalitat en termes laborals*, això és, l'establiment d'algun grau o tipus d'exigència laboral pels beneficiaris de la garantia de renda. Aquesta exigència laboral significa que la prestació queda vinculada a la participació passada, present o futura al mercat de treball: els sol·licitants de la prestació, per poder tenir-ne dret, haurien d'haver treballat remuneradament, cotitzant en funció del seu salari, durant un cert número de mesos o anys (com en el cas dels programes contributius de pensions i atur); o bé se'ls exigeix l'acceptació d'una eventual oferta de feina, i/o la recerca activa d'un lloc de treball, i/o la participació en activitats que augmentin la seva probabilitat de trobar-ne un (seria el cas de molts programes de rendes mínimes d'inserció o prestacions d'atur); o bé, finalment, l'exigència laboral pot consistir simplement en disposar ja d'una feina remunerada (aquest és el cas dels crèdits fiscals per a treballadors amb salaris baixos que s'han introduït els últims anys a països com els Estats Units, el Regne Unit, Holanda o França; el govern espanyol va aprovar també fa uns anys una paga de 100 euros al mes per a mares ocupades amb fills de 0 a 3 anys).

Per descomptat, molts programes de garantia de rendes poden assumir els dos tipus de condicionalitat alhora, i, de fet, a la majoria dels països desenvolupats les dues coexisteixen a molts dels programes de prestacions socials. Convé observar, però, que es tracta de dos tipus de condicionalitat en principi independents entre sí:

- 1) L'existència d'un control d'ingressos no implica necessàriament l'existència d'una exigència laboral: la percepció d'algunes prestacions *means-tested* no requereix de cap aportació laboral (es el cas de les pensions no contributives, d'algunes prestacions per fills menors a càrrec, o, en alguns països, d'algunes prestacions assistencials per a pobres i aturats). Fins i tot quan les prestacions impliquen formalment algun tipus de condicionalitat laboral, com ara les rendes mínimes d'inserció o els subsidis d'atur, en molts casos la implementació "feble" d'aquesta condicionalitat la fa gairebé desaparèixer a la pràctica o la fa esdevenir una pura formalitat burocràtica (com ha estat el cas durant molts anys dels subsidis agraris a moltes localitats d'Andalusia i d'Extremadura). En aquest sentit és important distingir entre la condicionalitat *de facto* i *de iure*⁵⁶.
- 2) A la inversa, l'existència de condicionalitat laboral no implica necessàriament l'existència d'un control d'ingressos (es el cas de les prestacions contributives en general, el dret a les quals es genera pel fet d'haver contribuït durant un cert temps, independentment de les rendes que hom pugui tenir).

Aquesta independència entre les dues condicionalitats pot observar-se a la **Taula 1**, on es desplega una classificació de possibles formes de garantia de renda segons els dos criteris exposats. La taula inclou les prestacions socials tradicionals, però també diversos tipus de beneficis o desgravacions fiscals, ja que, com va advertir l'estudiós clàssic de la política social Richard Titmuss (1958), deixar de cobrar impostos equival a donar prestacions (i, a la inversa, retirar prestacions equival a pujar impostos).

Adicionalment, la taula inclou algunes formes de garantia de rendes poc usals a l'àmbit de l'Estat espanyol, o fins i tot algunes propostes només suggerides a la literatura sobre el tema però encara no implementades enlloc:

- a) L'anomenat *workfare*, per exemple en la forma d'un "dret al treball" o d'un "treball garantit", requeriria tant una contribució laboral com el control d'ingressos.
- b) L'"impost negatiu sobre la renda" (INR) consistiria en estendre la declaració d'impostos a tota la població, amb rendes o sense, i transferir a tots els declarants que no arribin a un cert llindar de renda la diferència corresponent

⁵⁶ Vegeu De Wispelaere & Stirton (2004) per a una bona anàlisi d'aquesta distinció.

fins que hi arribin; això implicaria un control d'ingressos relativament feble (només a través de la declaració d'IRPF), però cap condició laboral.

- c) Hom pot imaginar també una garantia de rendes condicional d'àmplia cobertura que exigeixi un control d'ingressos però cap contraprestació laboral; conceptualment, això seria un equivalent de l'INR, amb l'única diferència de que la prestació no seria sol·licitada i pagada per mitjà del sistema fiscal, sinó de l'administració dels serveis socials; dit d'una altra manera, no estariem ja davant de la integració administrativa i comptable d'impostos i prestacions que un INR suposaria. En ocasions, aquesta possibilitat ha rebut el nom de Renda Mínima Garantida⁵⁷. De fet, alguns països europeus han desenvolupat programes molt propers a aquesta "assistència social extensa" (a l'Estat espanyol, el programa de rendes mínimes del País Basc es sens dubte l'exemple més clar).
- d) Una "renda de participació" com la proposada per Atkinson (1996), que manté una exigència laboral de realitzar algun tipus d'"activitat socialment útil" (encara que en un sentit molt més "feble" que qualsevol programa de *workfare*) però cap tipus de control d'ingressos.
- e) Finalment, la Renda Bàsica, que no exigeix cap control d'ingressos ni cap contribució laboral.

No abordarem ara els inconvenients de les possibilitats (a) a (d) en comparació amb els avantatges de la Renda Bàsica, en part perquè gran part del que ja s'ha dit a les seccions 2 i 3 d'aquest capítol pot ser d'aplicació aquí, i en part perquè ja s'ha fet amb detall en un altre lloc⁵⁸. Interessa, en qualsevol cas, la classificació per si mateixa, doncs permet observar, per exemple, que la Renda Bàsica no està sola a la seva incondicionalitat total respecte d'ingressos i contribució laboral, doncs existeixen dues altres prestacions que la comparteixen: les prestacions universals per fills menors a càrrec (existents a molts dels països de la UE) i les pensions bàsiques universals per més grans de 65 anys (ja vigents també a països com Holanda, Canadà o Dinamarca). Algunes de les prestacions del quadre poden doncs ser vistes com a "porcions" d'un eventual programa futur de Renda Bàsica, o fins i tot com a passos previs a partir dels quals, eliminant certes condicionalitats, es podria avançar cap a una Renda Bàsica.

⁵⁷ Vegeu Mercader (2003).

⁵⁸ Noguera (2002 i 2004).

Taula 1
Tipologia de prestacions socials i beneficis fiscals segons els seus requisits d'accés

		Amb exigències o condicions laborals	
		Sí	No
Amb control de mitjans o condició de renda	Sí	• Prestacions o subsidis assistencials d'atur • Rendes mínimes d'inserció o "rendes actives" per aturats • Crèdits fiscals i d'altres beneficis fiscals per a treballadors amb rendes baixes • <i>Workfare</i>, "dret al treball" o "treball garantit"	• Pensions no contributives • Prestacions condicionades per fills menors a càrrec • Impost negatiu sobre la renda (INR) • Rendes Mínimes Garantides o d'assistència social sense contraprestació laboral • Algunes desgravacions o deduccions fiscals (incloent el "mínim vital" de l'IRPF)
	No	• Pensions contributives • Prestacions d'atur contributives • Crèdit fiscal universal per a treballadors assalariats • Subsidis "temporals" per períodes sabàtics, permisos de maternitat, jubilació anticipada, o "doble xec" per reducció de jornada • Renda de participació	• Pensions universals per a més grans de 65 anys • Prestacions universals per fills menors a càrrec • Renda Bàsica (Renda Bàsica)

Font: elaboració pròpia.

4.2. La Renda Bàsica i els "règims de benestar": cap a un règim postproductivista

El segon punt a prendre en consideració és quin paper podria jugar una Renda Bàsica en la configuració dels diferents "règims de benestar" que la literatura teòrica sobre l'Estat del Benestar ha classificat i discutit d'ençà de les aportacions de Richard Titmuss fins l'actualitat, passant per la ben coneguda contribució de Gosta Esping-Andersen (1990).

Per començar a analitzar quin tipus d'Estat del Benestar és més compatible o encaixa millor amb la Renda Bàsica, podem partir de dos classificacions lleugerament diferents. La primera és l'esmentada distinció feta per Esping-Andersen entre tres règims de benestar: el liberal-anglosaxò, el conservador-continental, i el socialdemòcrata-nòrdic. La segona ha estat desenvolupada per Philippe Van Parijs (1994), qui distingeix entre un model beveridgià centrat en la solidaritat amb els necessitats, un segon model bismarckià que posa l'èmfasi en l'assegurança contra els riscos, i un tercer model paineà (inspirat en el pensador nordamericà Thomas Paine), que inclouria una Renda Bàsica. En termes generals, sembla clar que podríem fer equivaler el règim liberal-anglosaxó d'Esping-Andersen amb el beveridgià de Van Parijs, així com el règim conservador-continental del primer amb el bismarckià del segon. Això ens deixaria amb quatre possibles règims de benestar: el liberal-beveridgià, el continental-bismarckià, el socialdemòcrata i el paineà o de Renda Bàsica⁵⁹.

Però probablement l'aportació més interessant que s'ha fet pel tema que ens ocupa és la de Robert Goodin (2001), qui, partint de la tipologia d'Esping-Andersen, ha defensat l'existència d'un quart règim de benestar *postproductivista* que està molt proper al que Van Parijs anomenava paineà. L'anàlisi de Goodin va més enllà que la de Van Parijs perquè no només defineix aquest tipus de règim, sinó que explora en profunditat les seves implicacions, les relaciona amb la Renda Bàsica, i fins i tot mostra empíricament la seva consistència i com existeixen casos empírics que s'hi acosten, el principal dels quals es l'holandès.

⁵⁹ La intensa discussió sobre la tipologia d'Esping-Andersen sovint ha posat de manifest la possible existència d'altres règims de benestar diferents, com per exemple el Mediterrani, el Latinoamericà, el Post-Comunista o el del Pacífic (vegeu Castles, 1995; Castles i Mitchell, 1990; Esping-Andersen, 1999; Ferrera, 1996; Goodin *et.al.*, 1999; Leibfried, 1993; Lewis, 1992; Moreno, 2000; Rhodes, 1997; Sarasa i Moreno, 1995). No ens interessa aquí aquest debat en la mesura en que les seves implicacions per la Renda Bàsica són més aviat secundàries: la qüestió no hauria de ser pas quants règims de benestar existeixen, sinó quins trets específics de qualsevol d'ells estan més propers a la filosofia de la Renda Bàsica.

No discutirem aquí massa en detall la naturalesa dels tres primers models, doncs és prou coneguda dins del debat actual entorn de l'Estat del Benestar; la **Taula 2** compara de forma resumida alguns dels principals trets típic-ideals d'aquests quatre models, tal i com es desprenen de tota la literatura citada. L'objectiu és més aviat poder observar quins estan més propers i quins més allunyats de las propostes de Renda Bàsica. Si ens fixem només en els tres primers models, quin o quins serien més favorables a la implantació d'una Renda Bàsica? Sembla clar que hi ha factors a cada règim que fan pressió per a apropar-se o allunyar-se dels plantejaments de la Renda Bàsica: per exemple, les diferents fonts de finançament de les prestacions (cotitzacions socials o impostos), els graus d'incondicionalitat, individualització i universalitat de les mateixes, o el nivell de desmercantilització que permeten en funció de la seva intensitat i durada. En aquest sentit, sembla que el règim nòrdic seria el més proper a la Renda Bàsica des dels punts de vista de la universalitat, la individualització i la desmercantilització, però potser no tant en termes d'incondicionalitat, i dependrà dels casos en termes de finançament; el règim liberal seria més proper en termes de finançament, però llunyà en els altres; i el continental no puntuaria molt alt en cap dels eixos.

S'hauria de notar, a més, que cadascun dels règims veuria estructuralment afectats algun dels seus principis bàsics si una Renda Bàsica fos introduïda. Per exemple, una Renda Bàsica suposaria amb tota seguretat una radical transformació dels règims liberals, per tal com aboliria el gruix de les prestacions amb control de mitjans (*means-test*) i establiria la incondicionalitat com un dels seus supòsits centrals; una Renda Bàsica abandonaria també els principis de plena ocupació i de compromís amb la recerca i acceptació de feina remunerada que estan a la base del model nòrdic (sense que això impliqui que d'altres polítiques no puguin cercar aquests objectius, però ja desvinculades del dret a les prestacions bàsiques). I, finalment, els principis familiaristes i fortament contributius del model continental es veurien també parcialment erosionats pel caràcter incondicional i individual de la Renda Bàsica.

Malgrat qualsevol classificació típic-ideal, la realitat és que qualsevol Estat del Benestar empíricament existent es basa en alguna combinació de principis i programes beveridgians i bismarckians, això és, de polítiques de manteniment de rendes de caire contributiu, d'un costat, i polítiques no contributives condicionals o assistencials (amb control de mitjans), de l'altre. Fins i tot el règim socialdemòcrata es caracteritza més pels seus serveis en espècie d'alta qualitat (com ara la sanitat, la formació ocupacional,

o els serveis socials i personals), i per l'aliança social entre la classe mitjana i la treballadora industrial⁶⁰, que per un allunyament dels principis contributius, de control de mitjans, o de la participació (present, passada o futura) en el mercat de treball per tal de tenir dret a prestacions monetàries⁶¹.

D'igual manera, un hipotètic règim de benestar postproductivista no exclouria necessàriament els altres tres principis per a la provisió d'algun tipus específic de transferències o serveis en espècie. La filosofia de base d'aquest model consistiria a donar a la gent *tant* una garantia de renda per sobre del llindar de la pobresa *com* un cert grau d'autonomia per a decidir el seu estil de vida, de manera que hom pugui modelar lliurement la seva relació amb el mercat de treball, la família o la comunitat. El règim postproductivista seria, doncs, l'únic que instauraria el valor de l'autonomia com un objectiu central de les polítiques socials; aquest règim combinaria prestacions socials generoses amb una actitud relaxada cap als requeriments laborals, atès que buscaria garantir que la gent rebi una renda adequada a les seves necessitats, minimitzant a un temps el grau en què això afecti a la seva llibertat d'acció mitjançant condicions o requisits que imposin unes opcions de vida determinades. Resulta evident que aquesta filosofia encaixa a la perfecció amb els principis d'individualització de les prestacions i d'incondicionalitat respecte de la participació remunerada al mercat de treball que són a la base de la Renda Bàsica.

Un estudi més recent de Van der Veen i Groot (2004) sobre el concepte de règim postproductivista i la seva adequació empírica mostra que bàsicament hi ha quatre variables que permeten identificar-ho (i que novament apunten cap al cas holandès com el més clar exponent d'aquest model):

- Pràctica absència de pobresa, deguda a una cobertura dels programes de garantia de rendes que arriba gairebé a tothom: existeix un generós llindar mínim d'ingressos públicament garantits de forma no contributiva i independentment del treball remunerat.
- Horaris laborals relaxats i flexibles.
- Altes taxes d'ocupació a temps parcial i de no ocupació *voluntàries*.
- Baixa pressió del sistema de protecció social per a realitzar treball remunerat: alts graus, per tant, d'autonomia individual per escollir els tipus d'activitats

⁶⁰ Vegeu Esping-Andersen (1990).

socials a que hom es vol dedicar en cada moment de la seva biografia (i sense perjudici de que, com s'ha dit abans, un règim postproductivista no té perquè ser antiproductivista: és evident que es desitja que prou gent es dediqui al treball remunerat, i que prou gent ho fa, en part precisament perquè el ventall d'opcions per a fer-ho segons els desitjos i les necessitats de cadascun és molt més ampli i variat com a conseqüència del postproductivisme).

Resulta evident com totes aquestes variables apunten cap a una Renda Bàsica (o alguna mesura que se li assembli molt) com a conseqüència lògica a mig termini. Podem concloure, llavors, que l'hàbitat institucional més propici a l'adopció d'una Renda Bàsica seria un règim postproductivista com el descrit, donat que el camí a recórrer seria més aviat curt. De totes maneres, això no exclou, com hem vist, que altres règims o models de benestar adoptin també alguns trets que els apropin cap a la Renda Bàsica.

⁶¹ Vegeu Goodin *et. al.* (2000), Goodin (2001) o Greve (2004).

Taula 2
La Renda Bàsica i els règims del benestar

Règim de benestar	Principi rector	Nivell de protecció (cobertura de les necessitats bàsiques)	Efecte redistributiu de les prestacions	Importància de les prestacions condicionals a la renda	Requeriments laborals per tenir dret a prestacions	Dependència financera de cotitzacions més que d'impostos	Principals beneficiaris (i unitats)	Pes del sector privat en la provisió de prestacions
Lliberal – anglosaxó	Assistència, solidaritat	No	Baix	Alta	Alts	Baixa	Persones necessitades o no aptes per treballar (llars)	Alt
Conservador-continental	Assegurança	Depenent de la contribució prèvia	Mitjà	Mitjana	Mitjans	Alta	Ocupats o persones que han tingut ocupació (llars)	Mitjà
Socialdemòcrata o nòrdic	Igualitarisme Plena ocupació	Sí	Alt	Baixa	Mitjans	Mitjana	Gairebé tots, per la plena ocupació (llars i individus)	Baix
Post-Productivista	Igualitarisme Autonomia	Sí	Molt alt	Molt baixa o cap	Molt baixos o cap	Baixa	Tots (individus)	Qualsevol

Font: Elaboració pròpia a partir d'Esping-Andersen (1990), Van Parijs (1994), Fizpatrick (1999) i Goodin (2001).

4.3. Cap a un disseny institucional concret: quines prestacions actuals quedarien integrades dins un programa de Renda Bàsica?

És fàcil adonar-se de que, en la hipòtesi d'implementació d'una Renda Bàsica incondicional i universal, moltes de les actuals polítiques de transferència de renda perdrien sentit i resultarien supèrflues, mentre que això no és tan clar en el cas d'altres programes, l'eliminació dels quals fins i tot podria resultar contraproductiu. Qualsevol proposta d'implantació d'un programa de Renda Bàsica hauria d'especificar amb detall quines disposicions de política social actualment existents quedarien integrades en el programa de Renda Bàsica i quines no, i proporcionar una justificació adequada d'aquestes opcions. En aquest sentit, exposem i discutim a continuació els que, segons el nostre parer, constitueixen una sèrie de principis i criteris fonamentals a l'hora de conformar aquesta articulació de la Renda Bàsica amb les actuals polítiques socials⁶². Aquests principis i criteris seran també els que serviran de base per a dissenyar les propostes concretes de Renda Bàsica que seran objecte de microsimulació al capítol tercer d'aquest estudi.

- En primer lloc, cal insistir en què la Renda Bàsica és una proposta no només compatible amb els principis bàsics de l'Estat del Benestar, sinó que busca reforçar-los i desenvolupar-los per a adaptar-los de forma òptima a un context social estructuralment canviant. En aquest sentit, i encara que una Renda Bàsica suposaria una reforma en profunditat d'alguns aspectes de l'actual edifici del benestar social, *per si sola* no constitueix (ni pretén constituir) una "alternativa global" a l'actual sistema ni un "programa total" de reforma de l'Estat del Benestar.
- La Renda Bàsica, doncs, pot ser perfectament una mesura complementària d'altres, o pot ser complementada ella mateixa com a part d'un paquet de mesures de reforma (o de reforçament) de les actuals polítiques socials.
- La Renda Bàsica busca oferir de forma incondicional i universal un llinar d'ingressos garantits per sota dels quals no pugui trobar-se cap individu. Per tant, sembla justificat, per definició, que totes les prestacions actuals de tipus assistencial o no contributiu que busquen oferir una garantia de renda mínima

quedin subsumides en un programa de Renda Bàsica, i sempre entenent que la quantia de la Renda Bàsica hauria de ser igual o superior a la màxima garantia de renda mínima avui existent per a un individu que visqui sol. Aquest principi implica que si situéssim la quantia de la Renda Bàsica a l'actual Salari Mínim Interprofessional (com es farà als supòsits del capítol quart), quedarien integrades les pensions no contributives, els subsidis d'atur i similars, les rendes mínimes d'inserció, les prestacions per fills menors a càrrec, i, en general, qualsevol prestació no contributiva la quantia de la qual estigui per sota de la Renda Bàsica. Això implicaria, per tant, una *unificació a l'alça* del llindar de renda garantit i una extensió de la cobertura al 100%.

- Pel mateix motiu, i coherentment amb la filosofia de no discriminació i d'integració entre impostos i prestacions que la Renda Bàsica assumeix, quedarien eliminats també tots els beneficis fiscals inclosos a l'IRPF, tant si es tracta de deduccions a la base de l'impost com de desgravacions a la quota: principalment, s'eliminarien el "mínim vital", les deduccions per treball assalariat, per fills a càrrec o d'altres persones dependents (ja que aquests tindrien la seva pròpia Renda Bàsica), i les desgravacions a la quota per plans de pensions i compra d'habitatge. Això no és obstacle per a que determinats estímuls fiscals amb una justificació independent es poguessin mantenir, per motius específics, com a coexistents amb una Renda Bàsica. Un cas també problemàtic seria el de la deducció a la base de les cotitzacions a la Seguretat Social o a l'INEM: si s'elimina, hom podria argumentar que s'estarien pagant impostos dues vegades sobre la mateixa renda, una vegada en concepte d'IRPF i una altra com a cotització social; en qualsevol cas, això, òbviament, dependria de quines modificacions s'introdueixin a les cotitzacions socials com a efecte de la implantació de la Renda Bàsica, i de com s'articulés aquesta amb el sistema de prestacions contributives. Sigui com sigui, i per raons de simplicitat i claredat, a les simulacions que presentem en el tercer capítol fem el supòsit de supressió total de qualsevol benefici fiscal a l'IRPF. Un efecte clar d'aquesta opció és que els que tinguin rendes per a declarar no seran, com passa ara, discriminats positivament per tot un sistema de deduccions i desgravacions respecte dels que

⁶² Una proposta similar a la que aquí es presenta, feta pel cas belga, es pot trobar a Gilain i Van Parijs, 1995.

no en tenen, eliminant així una important inequitat del nostre sistema d'impostos i prestacions.

- La qüestió de com s'articularia una Renda Bàsica amb les actuals prestacions contributives és sens dubte més complexa⁶³, principalment per que bona part del seu finançament prové de cotitzacions socials que no estan integrades dins el sistema fiscal general. En aquest cas, i en absència d'una reforma més aprofundida dels sistemes contributius, el més raonable semblaria ser respectar totes les prestacions contributives, tot complementant fins a la quantia de la Renda Bàsica aquelles que se'n situin per sota, i considerant que les que estiguin per sobre ja inclouen la Renda Bàsica com a garantia pública de renda. De fet, el sistema de pensions contributives inclou unes quanties mínimes per a les prestacions, fins i tot amb "complements de mínims" que s'haurien de pagar amb càrrec a la imposició general en cas que la prestació no arribés a aquelles quanties. Per què no considerar, llavors, aquestes quanties mínimes com a una garantia "no contributiva", i unificar-les també amb el llindar públic d'ingressos mínims que la Renda Bàsica garantiria? El mateix supòsit podríem fer amb les prestacions d'atur contributives amb els matisos que fossin necessaris. Sembla evident que el disseny final d'aquesta integració de mínims contributius i Renda Bàsica hauria de comportar una reforma del sistema de cotitzacions socials, però en aquest estudi no entrarem a analitzar aquesta complicació afegida. Serà suficient assumir el principi, raonable al nostre parer, de que la contributivitat hauria de començar a funcionar només *per sobre* de la garantia de renda mínima que oferiria l'Estat en forma de Renda Bàsica.
- Un altre cas de prestació monetària que potser mereix especial consideració són les beques. En aquest estudi farem el supòsit de que quedin integrades dins del programa de Renda Bàsica, per una raó molt clara: en primer lloc, la Renda Bàsica es pagaria a tots els menors d'edat, tot i que en menor quantia que als adults; encara que afegíssim les actuals prestacions i beneficis fiscals per fills menors, la protecció oferida per la Renda Bàsica seria més alta (i amb més raó, per tant, en el cas de les beques universitàries, els beneficiaris de les quals ja no solen generar drets a prestacions per fills, i rebrien, com a majors d'edat, una Renda Bàsica "completa"). En qualsevol cas, som conscients que això no es pot

⁶³ Vegeu, per a una anàlisi més aprofundida sobre aquesta qüestió, Noguera (2001a, 2001b).

defensar com a principi general, donat que la seva raonabilitat dependrà de la quantia de la Renda Bàsica que estem plantejant, i també dependrà de en quina mesura es consideri que una prestació amb objectius finalistes com una beca té sentit o no independentment de la protecció més generalista que el dret a la Renda Bàsica incorpora.

- Els serveis en espècie com la sanitat, l'educació o els serveis socials, com que no són, per definició, transferències de rendes, no podrien doncs quedar integrats dintre d'un programa de Renda Bàsica, i no hi hauria cap raó per no mantenir-los. Encara que, com va argumentar Van Parijs (1995a), els serveis universals com l'educació o la sanitat es podrien entendre també com a una determinada porció de Renda Bàsica a efectes comptables, no sembla raonable barrejar això amb el concepte de Renda Bàsica que estem defensant aquí i que normalment s'utilitza a la literatura sobre el tema: en primer lloc perquè, com ja s'ha dit, una de les justificacions de la Renda Bàsica és la d'expandir els marges d'autonomia dels individus, cosa que sembla més fàcil amb una prestació monetària que amb un servei en espècie el contingut del qual no és determinat pel beneficiari (qui, en canvi, pot utilitzar els diners amb molta més discreció); i, en segon lloc, perquè aquests programes de serveis universals tenen objectius propis i a compleixen funcions socials de creació de béns públics que una Renda Bàsica per si sola no podria garantir (per exemple, la creació i manteniment de capital humà i d'una força de treball qualificada i en bon estat de salut). Una Renda Bàsica, doncs, no afectaria en absolut els actuals programes d'aquest tipus, sinó que coexistiria amb ells.
- Sembla també clar que una Renda Bàsica no tindria per què esgotar el ventall de prestacions monetàries que fossin necessàries i convenientes per a un Estat del Benestar; ja hem esmentat el cas de les prestacions contributives, però podem pensar també en casos de prestacions no contributives o assistencials, condicionals al nivell de renda, i destinades a satisfer determinades necessitats específiques que la Renda Bàsica no pogués assumir: programes complementaris d'aquests tipus podrien ser prestacions o ajudes per habitatge, o prestacions per determinades discapacitats o malalties. En aquests casos, i existint ja una Renda Bàsica, si que estaria justificat establir alguna mena de control o focalització del programa en determinats col·lectius.

- Finalment, podríem considerar que altres despeses actuals dels Estats del Benestar perdrien cert sentit amb la implantació d'una Renda Bàsica. Per exemple, part de la despesa en l'administració de les prestacions. També seria aquest el cas de moltes subvencions a la contractació laboral que ara cobren les empreses, ja que la Renda Bàsica suposaria, com ja s'ha argumentat, una certa subvenció *al treballador* per a que esculli lliurement la seva dedicació a l'ocupació remunerada, sense trampes de la pobresa o de l'atur: amb una Renda Bàsica, l'acceptació d'una oferta de feina remunerada sempre farà que la renda total es vegi positivament afectada, a diferència del que passa amb un sistema de prestacions condicionades com l'actual. En qualsevol cas, i per raons de prudència en les estimacions, només farem alguns supòsits molt tímids respecte d'aquests estalvis al tercer capítol.
- En definitiva, el principi general que podria resumir tots els criteris anteriors seria el següent: *la Renda Bàsica substituiria només totes aquelles prestacions monetàries, de qualsevol tipus, ja sigui que s'articulin per mitjà del sistema fiscal o del de prestacions socials, la quantia de les quals caigués per sota de l'establerta per la Renda Bàsica.* Tota la resta de l'edifici del benestar no té, en principi, i en absència de raons addicionals, per què ser afectat per l'aprovació d'un programa de Renda Bàsica.

5. LA CRUÏLLA DEL BENESTAR I EL CAMÍ CAP A LA RENDA BÀSICA

5.1. Estratègies progressives cap a la Renda Bàsica

Encara que tota l'argumentació anterior fos convincent, i que es demostrés (com mirarem de fer al següent capítol) la viabilitat *econòmica* d'una Renda Bàsica, quedaria per considerar la qüestió de la seva viabilitat *política*, i de quines serien les estratègies polítiques i institucionals més indicades per arribar algun dia a assolir una Renda Bàsica. Deixant ara de banda la possibilitat d'una reforma radical que implantés una Renda Bàsica "pura" de forma deliberada durant un curt període de temps, molts autors han suggerit que potser hi ha també vies progressives de reforma de les actuals prestacions socials i del sistema fiscal que, fins i tot sense plantejar-s'ho explícitament

com a objectiu final, acabin conduint a un escenari similar o molt proper al d'una Renda Bàsica; serien el que Yannick Vanderborght (2002) ha anomenat *back door strategies*, és a dir, estratègies d'introducció d'una Renda Bàsica "per la porta del darrera"⁶⁴.

La idea és que aquestes vies d'arribada "indirectes", i, fins i tot, "no explícitament volgudes" a una Renda Bàsica podrien ser, paradoxalment, més viables des del punt de vista polític que algunes estratègies explícites i deliberades d'implantació directa: la Renda Bàsica, vindrien a dir alguns dels seus defensors, podria tenir més possibilitats de realització precisament si no la plantejem com a objectiu explícit i immediat d'una reforma de les polítiques socials. Les vies cap a la Renda Bàsica del tipus *back door* partirien, llavors, de les prestacions socials existents, aprofitant les petites "porcions de Renda Bàsica" que ja puguin existir, per tal d'anar introduint modificacions que, pas a pas, ens conduïssin gairebé sense adonar-nos-en a una situació en la que el pas a la Renda Bàsica "pura" impliqués simplement una petita reforma més, potser només de caire regulador o administratiu. Aquestes vies podrien facilitar, doncs, no només l'acceptació social de la proposta, sino també les estratègies d'argumentació per defensar-la a partir d'allò vigent.

Aquesta anàlisi té, sens dubte, un gran atractiu des del punt de vista del disseny d'estratègies de reforma per als partidaris de la Renda Bàsica. Dels fets que recolzen la seva plausibilitat, en destaquem ara només tres:

- a) És cert, en primer lloc, que existeixen ja certes "porcions de Renda Bàsica" a molts països, que es podrien aprofitar clarament per un programa de Renda Bàsica minimitzant el seu cost polític i econòmic: pensem, per exemple, que en països com Holanda, Canadà o Dinamarca, on existeixen prestacions universals per fills menors i pensions universals per més grans de 65 anys, a més de generosos sistemes de beques per a joves i de prestacions assistencials, gairebé la meitat de la vida d'un individu pot desenvolupar-se gaudint d'una renda incondicional, és a dir, d'una Renda Bàsica; si a això hi afegíssim sistemes de crèdits fiscals per a treballadors amb baixos ingressos, o un generós mínim vital a la imposició personal directa, estaríem només a un pas d'una Renda Bàsica *tout court*.

⁶⁴ Vegeu també Atkinson (2004), De Wispelaere i Stirton (2004) i Jordan *et al.* (2000).

- b) L'estratègia d'anar sumant "petites porcions" de Renda Bàsica, cadascuna de les quals pot tenir una justificació independent i ésser sotmesa a un debat públic amb implicacions diferents, evitaria "cremar" políticament la proposta en un context de debat polític i electoral que sovint es presta a alts nivells d'emotivitat i demagògia, i on les necessitats del *marketing* electoral fan que l'agenda política i mediàtica passi per sobre de les propostes de reforma amb relativa rapidesa.
- c) Psicològicament, resulta molt més fàcil i plausible que la opinió pública, els càrrecs polítics, i els administradors i dissenyadors de les polítiques socials assumeixin un per un cadascun dels "passos" cap a una Renda Bàsica de forma independent i no necessàriament connectada, que no pas l'acceptació de la reforma global que tots aquests passos, presos conjuntament, suposen. Evidentment, aquest és un mecanisme psicològic ben irracional des d'un punt de vista lògic: si la reforma R equival a $(a + b + c + d)$ i l'individu I està a favor d'(a), de (b), de (c) i de (d) presos per separat, llavors per força ha d'estar a favor de R; ara bé, és evident que per analitzar la viabilitat política d'una proposta el que interessa és precisament aquest tipus de mecanismes psicològics, i que, com deia Marx, no s'ha de confondre la lògica de les coses amb les coses de la lògica.

Enumerem a continuació diferents vies d'aproximació cap a una Renda Bàsica que podrien formar part o constituir una etapa o una porció d'aquestes estratègies; algunes són prestacions ja existents en algun país i d'altres són propostes no aplicades; algunes són més properes a una Renda Bàsica "pura" i d'altres no tenen per què situar-se necessàriament en estratègies que hi condueixin; però totes poden formar part d'una via progressiva intel·ligentment dissenyada cap a una Renda Bàsica:

- *Renda Bàsica parcial.* Una primera possibilitat podria ser una Renda Bàsica universal però amb una quantia relativament petita, insuficient per a garantir les necessitats bàsiques, i per tant, complementària d'altres ingressos i prestacions (la comentarem també al proper capítol). Unificant determinats nivells de prestacions assistencials amb determinats "mínims vitals" i deduccions de

l'IRPF, probablement estariem molt a prop d'això⁶⁵. Encara que la quantia fos baixa, tindriem ja l'instrumental administratiu i la via institucional per poder anar injectant més recursos fins a arribar a una Renda Bàsica de quantia suficient.

- *Impost negatiu sobre la renda.* L'adopció d'un impost negatiu sobre la renda (INR), ja esmentat més amunt, podria ser una altra via d'aconseguir resultats similars a l'anterior: arran d'una declaració periòdica d'ingressos (que podria perfectament ser individualitzada), i un cop establert un cert llindar de subsistència, l'Estat gravaria les rendes d'aquells que superin aquest llindar, i pagaria als altres la diferència fins arribar-hi. En el fons, un INR pot ser econòmic i distributivament equivalent a una Renda Bàsica universal més un tipus impositiu suficient sobre totes les altres rendes⁶⁶; la diferència acostuma a residir en que l'INR exigeix una declaració d'ingressos prèvia per a cobrar la prestació, mentre que la Renda Bàsica es paga *ex ante*: en qualsevol cas, aquesta diferència pot esdevenir trivial si, a més d'individualitzada, la declaració d'ingressos s'automatitza i, per exemple, es fa mensual.
- *Renda Bàsica per llar.* En alguns models de reforma, per tal d'evitar les desigualtats degudes a les economies d'escala produïdes per la forma de convivència, la Renda Bàsica quedaria bifurcada en una part individual i una altra que es pagaria a les llars com un tot⁶⁷. Aquesta possibilitat serà també explorada als experiments de microsimulació que exposem al capítol tercer.
- *Renda de participació.* Es tractaria d'una prestació individual però condicionada, en el cas de la població apta per a treballar, a la realització d'alguna mena d'activitat definida com a "socialment útil" (treball remunerat, treball domèstic-familiar, treball voluntari, formació, etc.). Aquesta idea proposada per Atkinson (1996) pretén, en principi, desactivar la resistència social que una prestació totalment incondicional com la Renda Bàsica podria suscitar pel fet de no exigir cap mena de contraprestació laboral; en tot cas, es postula per una fase relativament avançada del camí cap a una Renda Bàsica, ja que hom pot esperar que la cobertura d'una renda com aquesta no estigués molt per sota del 100% que la Renda Bàsica assoliria. Tot i així, cal dir que una renda

⁶⁵ Sevilla (1999).

⁶⁶ Vegeu Van Parijs (2000b), Van Parijs, Jacquet i Salinas (2000), Pinilla (2004) i Noguera i Raventós (2004).

de participació també es podria implementar progressivament, anant afegint poc a poc col·lectius que realitzin tasques d'utilitat social.

- *Capital bàsic.* Es tractaria d'una prestació universal i totalment incondicional, però pagada d'una sola vegada, per exemple, en arribar a la majoria d'edat⁶⁷. És evident que la quantia d'aquest capital bàsic resulta també fonamental de cara als seus efectes i a la seva importància en el camí cap a una Renda Bàsica "pura"; algunes formes modestes de capital bàsic han estat ja aprovades per algun govern europeu (com és el cas de l'anomenat *baby bond* britànic, una quantitat que l'Estat ingressa a cada ciutadà en el moment de néixer, i que aquest podrà fer servir, juntament amb els rendiments generats, quan sigui major d'edat per determinats usos com la formació, la creació d'un negoci, etc.).
- *Renda Bàsica amb límit temporal.* Segons algunes propostes, tots els ciutadans tindrien dret a un determinat període de disposició d'una Renda Bàsica incondicional, que podrien distribuir a voluntat al llarg de tota la seva vida. Aquesta variant limitada en el temps d'una Renda Bàsica universal i incondicional s'acostuma a relacionar amb plans de reducció i reorganització dels temps de treball, o amb propostes d'anys sabàtics o períodes pagats de formació o assumptes personals⁶⁹.
- *Prestació universal per fills menors d'edat.* Aquests programes, com ja s'ha dit, existeixen ja a molts països europeus (i estan en procés d'aprovació a Catalunya). Una prestació d'aquest tipus pot perfectament interpretar-se com una Renda Bàsica per als menors d'edat (evidentment cobrada pels seus pares), i la seva existència faria més fàcil la transició cap a una Renda Bàsica universal.
- *Pensió bàsica.* En la mateixa línia de prestacions "categòriques" per determinats grups d'edat, es podrien unificar els mínims de totes les pensions contributives i no contributives per més grans de 65 anys i estendre la seva cobertura, per tal d'assolir una pensió incondicional per a tots els individus d'aquest grup d'edat (com ja existeix a països com Dinamarca, Canadà, Holanda o Bèlgica).
- *Renda mínima garantida.* És possible també treballar partint dels actuals programes de rendes mínimes d'inserció (com el PIRMI català) en la direcció d'individualitzar la prestació econòmica, eliminar la seva vinculació amb certes

⁶⁷ Sanzo (2001), Pinilla i Sanzo (2004).

⁶⁸ Ackerman i Alstott (1999); Dowding *et. al.* (2003); Wright (2004).

⁶⁹ Vegeu, pels primers, Gorz (1991) i Offe (1997), i, per a les segones, White (2003).

contraprestacions laborals o formatives, flexibilitzar els requisits d'accés, i estendre la seva cobertura a tots els potencials beneficiaris; amb això ens situaríem en un escenari de renda mínima garantida, això és, d'una renda garantida per totes aquelles persones els recursos de les quals no arribin a un determinat llindar (Mercader, 2003); la diferència amb l'INR seria que es tractaria d'una prestació social en tota regla, que hauria de ser sol·licitada expressament, en comptes de ser articulada per mitjà del sistema fiscal. Algunes d'aquestes mesures cap a una renda mínima garantida s'estan aplicant ja, sigui *de facto* o *de iure*, als programes com la renda mínima del País Basc o el *Minimum Income Guarantee* britànic. Evidentment, la prestació continuaria sent *means-tested* (amb control de mitjans), i per tant generant els problemes ja coneguts de les prestacions condicionades. Ara bé, el fet de que es pogués garantir individualment i amb cap contraprestació per tota persona sense ingressos suficients introduiria una filosofia de "renda ciutadana" més propera a la Renda Bàsica que la de l'actual sistema. Pujar gradualment la quantia de la prestació seria també necessari fins que es situés no molt per sota del SMI; el possible efecte de desincentiu per la ocupació que es pogués produir es podria combatre establint una escala més flexible de percentatges de retirada de la prestació en funció dels ingressos salarials addicionals (per exemple, si hom cobra un salari equivalent al SMI, es retiraria només el 50% de la prestació, etc.). Això ens posaria en camí de la darrera proposta que tot seguit comentarem.

- *Crèdits fiscals (tax credits)*. Aquesta innovadora proposta, de la que ja existeixen exemples a països com el Regne Unit, Holanda, EE.UU o França, consistiria en "subvencionar" als treballadors amb baixos ingressos per mitjà de transferències pagades juntament amb el paquet salarial, la quantia de les quals pot ser variable depenent dels salaris, així com dels objectius establerts en quant a incentius a l'ocupació (en la majoria dels programes, la quantia del crèdit va pujant amb les hores de treball remunerat fins a un cert límit, en que torna a decreixer). Un programa d'aquest tipus podria tenir diferents avantatges com a pas intermig cap a una Renda Bàsica: afavoriria l'ocupació a temps parcial, tindria un impacte redistributiu progressiu a favor dels treballadors pitjor pagats, es podria "vendre" políticament com una reducció d'impostos per a les capes amb rendes més modestes, i establiria uns mínims nivells de renda pels sectors més febles de la força laboral, que, juntament amb un mínim garantit pels

exclosos del mercat de treball, constituïria una base a partir de la qual transitar vers una Renda Bàsica universal⁷⁰.

En definitiva, totes les anteriors semblen vies parcials i progressives que permeten anar donant passos en la direcció d'una Renda Bàsica universal i incondicional. Moltes, si no la majoria, poden en principi ser assolides sense grans convulsions per un govern amb voluntat real de combatre la desigualtat i l'exclusió, i d'avançar cap a noves formes de ciutadania social i econòmica. Sens dubte que aquesta aproximació gradual no té per què ser contradictòria amb una altra més radical o directa si les circumstàncies i la situació política ho permetessin. En qualsevol cas, avançar cap a una garantia de renda per a totes les persones que la necessitin, siguin treballadors remunerats o no, introduiria més tard o més d'hora la demanda social d'extensió d'aquesta garantia a tota la ciutadania⁷¹. Un punt clau (i políticament difícil) d'aquest procés seria probablement la *individualització* del dret a una renda per a la població en edat de treballar: col·lectius com el de dones inactives o aturades o joves sense accés al mercat de treball primari serien els principals beneficiaris d'aquesta mesura; la Renda Bàsica per adults aptes pel treball podria prendre, en un primer moment, formes que combinessin propostes com la renda de participació, els crèdits fiscals i les rendes incondicionals amb límit temporal⁷², si la por social i política al "parasitisme" fos molt notable, i fer-se incondicional en una segona fase, quan hom pogués haver comprovat que el risc real d'alts nivells de parasitisme és baix, i que les comprovacions i transaccions de tota mena que aquelles propostes exigirien, a més de difícils d'aplicar, les farien més costoses i ineficients que una Renda Bàsica totalment incondicional⁷³.

5.2. Renda Bàsica i "govern multinivell"

Té sentit, però, plantejar la proposta de la Renda Bàsica al nivell de les comunitats autònomes d'un Estat com l'espanyol, tal i com fem a aquest estudi? Pot una Renda Bàsica ser administrada i pagada per diferents nivells de l'administració? Són els

⁷⁰ La proposta recent de Pinilla i Sanzo (2004) podria interpretar-se parcialment com una estratègia d'aquest tipus vers la Renda Bàsica; el seu esquema fins i tot manté un crèdit fiscal per treballadors amb rendes baixes addicional a la Renda Bàsica.

⁷¹ Jordan *et. al.* (2000).

⁷² White (2003).

Estats els subjectes polítics més indicats per implementar-la, o pel contrari són les administracions supra-estats o sub-estats? Per a molts autors, el nivell ideal de gestió de la Renda Bàsica hauria de ser l'Estat, donat que en un altre cas els costos administratius i la complexitat de la gestió tornarien a créixer (recordi's que una de les intencions bàsiques de la Renda Bàsica és la de simplificar la gestió i l'administració de la protecció social), a més de que la seva estabilització com a dret ciutadà seria més problemàtica i discrecional, ja que la seva regulació concreta dependria més dels canvis polítics en els diferents nivells de govern. Tot i així, existeixen cada vegada més estudis i models que plantegen la gestió de la Renda Bàsica en termes de "govern multinivell", tant "cap a dalt" com "cap a sota" respecte de l'administració pròpiament estatal.

Alguns defensors de la Renda Bàsica, per exemple, han proposat models de Renda Bàsica parcial pagats per la Unió Europea, com l'*eurogrant* de Van Parijs i Genet (1992), l'*euro-stipend* de Schmitter i Bauer (2001), o l'*euro-dividend* de Van Parijs i Vanderborght (2001); el finançament seria a càrrec d'una fiscalitat ecològica a nivell europeu, o bé d'altres fons de la Unió. La seva justificació i finalitat podria ser variada: establir un llinar de renda mínima comú per tots els ciutadans europeus, enfortir el sentiment de ciutadania a nivell de la Unió, o permetre la redistribució interterritorial entre individus i no només entre Estats.

A la inversa, existeix també una proposta detallada d'aplicació de la filosofia de la Renda Bàsica a una comunitat autònoma de l'Estat espanyol, el País Basc (Sanzo, 2001). El disseny de Sanzo mostra que, partint de la situació actualment existent, i amb certa dosi de flexibilitat i de voluntat política, el pas cap a una Renda Bàsica gairebé estricta podria ser una realitat en pocs anys, tot garantint una renda gairebé equivalent al SMI pels individus que visquin sols, i al mateix temps estimulants la ocupació amb una bonificació als treballadors amb rendes baixes; i tot això amb uns tipus impositius no molt més alts que els actuals, un efecte redistributiu progressiu, i un cost financer net clarament assumible en uns pocs anys. No és tracta d'una Renda Bàsica pura, ja que combina principis d'aquesta amb els de l'impost negatiu sobre la renda i la Renda Bàsica per llar (dues de les propostes a mig camí esmentades a la secció anterior), però és un bon exemple de com totes aquestes possibilitats permeten avançar en la línia de la Renda Bàsica fins i tot en un nivell sub-estatal d'administració.

⁷³ Noguera (2004), Offe (2004).

Resulta evident, però, que l'especial règim fiscal de què gaudeix el País Basc (i també Navarra), així com el relativament generós i avançat programa de rendes mínimes d'aquesta comunitat, la fan ser un terreny ideal per iniciar l'aproximació cap a la Renda Bàsica dins de l'Estat espanyol. És obvi que la implantació i gestió d'una Renda Bàsica a nivell d'una comunitat autònoma exigiria un alt grau de capacitat recaudatòria i corresponsabilitat fiscal. La impossibilitat d'amortitzar prestacions assistencials que avui són de titularitat estatal, la limitada capacitat fiscal, i l'escàs marge pressupostari no permetrien actualment, a la resta de Comunitats Autònomes, més que fer passos progressius preparatoris d'una Renda Bàsica. Tot i així, si la situació política evolucionés en el sentit de més capacitat de gestió de les prestacions i més responsabilitat fiscal, s'obririen noves expectatives al respecte, ja que la qüestió de la integració entre prestacions socials i fiscalitat és una de les claus de la proposta de la Renda Bàsica.

En qualsevol cas, no hi ha dubte de què actualment una administració com la de la Generalitat de Catalunya disposa de mitjans i capacitat legislativa per a donar certs passos importants en la direcció de "preparar el terreny" per a la implantació de la Renda Bàsica: moltes de les propostes que s'han enumerat en la secció anterior són perfectament assolibles per un govern català amb voluntat política d'avançar per aquest camí (i algunes ni tan sols impliquen grans innovacions en la filosofia de la política social, i ja existeixen a d'altres països, com és el cas de les prestacions universals per fills, la pensió bàsica, la renda mínima garantida o els crèdits fiscals). És en aquest sentit que un estudi com aquest pretén obrir expectatives i vies d'actuació.

5.3. Conclusió: si no una Renda Bàsica, quina alternativa?

Recapitulant, podem afirmar que ens trobem avui davant d'una cruïlla que té com a mínim tres camins pel que fa a la seguretat social i econòmica:

El primer consisteix a resignar-nos a abandonar l'ideal de Beveridge de "seguretat des del bressol fins a la tomba" per a tots els ciutadans, i dedicar els nostres esforços a protegir únicament a determinats col·lectius o tipus d'individus (amb tots els costos de decisió i transacció que això suposa), i a més a fer-ho gairebé sempre anant "per darrera" dels esdeveniments. Cal preguntar-se si això no és més resignació de la que la situació actual ens permet.

El segon camí consisteix a seguir conreant la idea nostàlgica i irrealitzable d'una plena ocupació que mai ho fou, i d'una època daurada que tampoc ho fou tant com alguns pensen. No estem a la Suècia dels anys 60 ni hi tornarem. Si la plena ocupació fos avui dia possible, ho seria, com ja ho va ser en el passat, al preu de la manca d'autonomia de milions de dones, joves, i treballadors no qualificats; les possibilitats d'intervenir directament sobre la distribució primària de la renda i de l'ocupació que realitza el mercat són avui dia, per dir-ho suaument, poc prometedores (i convindrem en el fet que cap força política amb aspiracions reals de govern pot plantejar avui dia com a programa realista uns graus d'intervenció i de regulació de l'economia com els que una plena ocupació *real* suposaria).

El tercer camí, en canvi, condueix a avançar, amb tot el gradualisme, la capacitat pragmàtica i la intel·ligència política que siguin necessàries, cap a una Renda Bàsica o quelcom que se li assembla molt, com a fórmules més equitatives i eficients de garantia d'ingressos sense exclusions en societats de creixent complexitat, i com a part substancial d'un paquet de mesures que ens encaminin a un règim de benestar universalista i postproductivista.

El fet d'escollir aquest camí, per descomptat, no implica en absolut abandonar les conquestes socials ja assolides, sinó, ben al contrari, dotar-les d'uns fonaments més sòlids i reformar-les amb nous materials per evitar l'erosió que el pas del temps ha provocat en elles. Mai s'insistirà prou en el fet que una Renda Bàsica (o una altra política similar) haurà de compaginar-se sempre, pels seus alts "costos d'oportunitat", amb d'altres prioritats polítiques com les de garantir uns serveis públics en espècie de qualitat (en àrees com l'assistència domiciliària, les llars d'infants, els serveis socials, l'habitatge, la sanitat o l'educació); però això no és res de nou: a cada conjuntura política i social hem d'establir els equilibris que siguin necessaris entre aquestes prioritats. Ara bé, no oblidem que, d'igual manera que la garantia de serveis en espècie de qualitat és important, també ho és, i ho és cada vegada més, la garantia d'uns ingressos mínims per a tota la població, i que aquesta garantia no queda gens satisfeta per la millora dels serveis en espècie (així com la necessitat d'aquests no quedaria satisfeta només amb una Renda Bàsica o amb qualsevol altre tipus de política d'ingressos mínims). El problema de la pobresa d'ingressos i de la manca d'autonomia individual de milions de persones (dones, joves, etc.) no queda en absolut resolt per una millora de les polítiques de serveis en espècie (per desitjable que aquesta sigui): cal

atrevir-se, una vegada més, a anar més enllà i superar certs plantejaments clàssics, sense renunciar a allò que tenien de vàlid.

En definitiva: *si admetem que garantir l'existència material amb uns ingressos mínims i una autonomia bàsica a tota la població és un objectiu a assolir*, si no ens resignem a abandonar la idea beveridgiana de la “seguretat del bressol a la tomba”, *llavors qualsevol proposta viable que es faci en aquest terreny anirà en la direcció d'una Renda Bàsica o d'alguna altra política que se li assembli molt*. En efecte, *si no una Renda Bàsica, quina altra política viable pot garantir uns ingressos mínims a tota la població a l'actualitat?*

Què és el que explica, llavors, les fortes resistències que encara existeixen enfront de la proposta de la Renda Bàsica, fins i tots en cercles d'esquerra i progressistes? Moltes tenen a veure amb la incondicionalitat de la Renda Bàsica respecte de la participació en el mercat de treball⁷⁴. Però el que ara interessa observar és el següent: si es pregunta a moltes persones sincerament compromeses amb els valors de l'Estat del Benestar si recolzarien una Renda Bàsica universal i incondicional, és freqüent que sorgeixen reticències de molts tipus; en canvi, si se'ls pregunta si recolzarien mesures com ara que la cobertura de les actuals rendes mínimes fos del 100% dels seus potencials beneficiaris; que fossin suprimits o reduïts els requisits laborals que són imposats als seus beneficiaris; que s'articuessin sistemes per a suprimir la “trampa de la pobresa”; que s'abolissin les deduccions i desgravacions fiscals regressives i s'apugessin els impostos als més rics per finançar totes aquestes mesures; que no s'obligués als que cobren prestacions a acceptar feines que no volen com a condició per a poder continuar cobrant-les; o que no es discriminés als qui realitzen treball domèstic i voluntari, segurament, la majoria respondria que sí. Però si hom recolza tot això, llavors està a un pas de recolzar una Renda Bàsica, o simplement s'haurà arribat a ella sense adonar-se'n. Perquè una Renda Bàsica és l'única política compatible amb tots aquests objectius a la vegada. Com s'ha dit abans, aquí podem observar quelcom important per la psicologia política i per la viabilitat política de la Renda Bàsica: que, si bé un programa de Renda Bàsica “com a tal” provoca sèries reticències, en canvi els passos progressius cap a una Renda Bàsica, si es prenen un a un i per separat, provoquen l'adhesió amb facilitat i de forma molt menys problemàtica. Dit d'una altra manera, podríem dir que a la sensibilitat moral de moltes persones

⁷⁴ Noguera (2002).

compromeses amb els Estats del Benestar hi ha intuïcions suficientment properes a la Renda Bàsica com per que aquesta no s'hagi de quedar al calaix de les propostes mai realitzades.

És en aquest sentit que les propostes de Renda Bàsica poden constituir una interessant oportunitat a l'hora de renovar i aprofundir el disseny institucional de l'Estat del Benestar a una societat cada vegada més complexa i diversa. La Renda Bàsica és una proposta que s'inscriu plenament en la lògica de la situació social i econòmica actual, no una mostra de *wishful thinking* o d'utopisme ingenu; el camí cap a la Renda Bàsica és, doncs, l'únic que pot fer compatibles, d'una banda, els nostres valors i compromisos socials institucionalitzats als Estats del Benestar (constriccions normatives com la garantia d'un mínim de benestar, la inclusió social, la igualtat i la llibertat) amb, d'una altra banda, les nostres circumstàncies socials i econòmiques, que certament no hem escollit ni tampoc podem canviar per decret-llei, perquè depenen de mecanismes molt complexos i de factors causals molt heterogenis. La Renda Bàsica és la manera més eficient i normativament robusta de gestionar aquesta nova complexitat de manera compatible amb els valors que inspiren els Estats del Benestar. *Si hom vol de veritat universalitzar la seguretat econòmica per tothom en un context en què el mercat de treball ja no pot ni podrà fer-ho, això ens portarà, per un o altre camí, en la direcció d'una Renda Bàsica de ciutadania.*

CAPÍTOL 3

VIABILITAT FINANCERA I IMPACTE DISTRIBUTIU D'UNA RENDA BÀSICA A CATALUNYA: UN EXERCICI DE MICROSIMULACIÓ

1. INTRODUCCIÓ

En aquest capítol presentarem els resultats de diferents exercicis de microsimulació d'un programa de Renda Bàsica a Catalunya, per tal d'analitzar la viabilitat econòmica de la proposta i el seu impacte distributiu. Farem servir un programa de microsimulació específicament dissenyat per aquest objectiu, aplicat sobre una base de dades provinent d'una extensa mostra de declaracions d'IRPF a Catalunya, per tal d'avaluar diferents opcions de polítiques d'integració d'impostos i prestacions que incloguin una Renda Bàsica. Provem de mostrar que la reforma proposada és, a grans trets, viable en termes econòmics, i que el seu impacte sobre la distribució de la renda a Catalunya seria fortament progressiu, i tot això encara que la viabilitat política de la proposta es mantingui com una qüestió oberta.

Convé potser esmentar que aquest és el primer estudi d'aquestes característiques que es fa a l'àmbit català, i per tant el primer intent d'investigar empíricament la viabilitat econòmica i política d'una Renda Bàsica a Catalunya. Els resultats s'han de considerar, per tant, com una primera aproximació. El model de microsimulació que presentem ha estat modificat i reprogramat força vegades, i probablement ho estarà encara més. De tota manera, creiem que els resultats obtinguts són prou interessants com per veure la llum pública i ser sotmesos a debat.

2. OBJECTIUS I ABAST DEL MODEL

A mesura que el debat sobre la Renda Bàsica (i d'altres propostes similars que hem esmentat a l'anterior capítol) ha anat progressant durant els últims anys, diversos estudis han provat d'analitzar la viabilitat econòmica de la proposta a diferents països. Entre aquests estudis, els més interessants i informatius són, sense cap dubte, aquells

que fan servir eines de microsimulació per tal d'estimar el cost financer i l'impacte distributiu de la reforma que la Renda Bàsica suposaria.

Els programes de microsimulació que treballen amb dades de distribució de la renda i amb mostres de declarants d'impostos directes són especialment indicats per a avaluar els efectes distributius d'un programa de Renda Bàsica, atès que una de les idees generals que inspiren la reforma defensada és la integració d'impostos i prestacions socials, i que un dels seus objectius és aconseguir una redistribució de la renda fortament progressiva. Models com el POLIMOD han estat utilitzats amb aquesta intenció, per exemple, pel cas britànic⁷⁵, i existeix ja un programa, l'EUROMOD, que prova de ser aplicable al conjunt de la Unió Europea, però encara no s'ha utilitzat per simular propostes de Renda Bàsica⁷⁶. En el context espanyol, un model de microsimulació inspirat en el POLIMOD, l'ESPASIM, ha estat desenvolupat i aplicat a l'avaluació d'una Renda Bàsica i d'altres programes similars⁷⁷. Recentment s'han presentat també altres programes útils, amb objectius i potencialitats semblants⁷⁸. En general, els programes de microsimulació suposen un avenç substancial respecte d'altres estudis sobre la viabilitat econòmica d'una Renda Bàsica, que han tractat més aviat de com finançar el cost de la reforma o dels seus efectes sobre alguns tipus prèviament definits de llars o individus, però que no es recolzen sobre dades empíriques de distribució de la renda o d'imposició fiscal⁷⁹.

El model que aquí utilitzem tracta de seguir aquesta línia d'avenç en l'anàlisi i avaluació de les polítiques públiques, i es basa en els següents principis, molts dels quals, tal i com s'ha explicat al capítol segon, són prou familiars pels defensors de les propostes de Renda Bàsica:

- Integració d'impostos i prestacions socials.
- Renda Bàsica universal pagada directament a cada individu de forma totalment incondicional.
- La Renda Bàsica substitueix qualsevol altra prestació pública de quantia inferior; si la prestació pública és superior, la Renda Bàsica queda

⁷⁵ Vegeu Atkinson (1995), Atkinson i Sutherland (1989), o Jordan *et. al.* (2000). També Gilain y Van Parijs (1995) han aplicat un model similar, encara que menys sofisticat, pel cas belga.

⁷⁶ Aplicacions recents d'aquest model poden trobar-se a Matsaganis i Tsakloglou (2004) o Matsaganis *et. al.* (2004).

⁷⁷ Vegeu Mercader (2000 i 2003), Pinilla i Sanzo (2004), i Pinilla (2004).

⁷⁸ Vegeu Arcarons & Calonge (2003 i 2004), Oliver Rullán & Spadaro (2004) o Sanz (2003).

⁷⁹ Com per exemple Lerner, Clark i Needham pel cas canadenc (2001), per citar un dels més interessants.

complementada fins arribar a la quantitat que representi aquesta prestació (en el cas català i espanyol això passarà, sobretot, amb moltes pensions o prestacions d'atur contributives, la quantia de les quals està vinculada als ingressos salarials previs).

- La quantia d'una Renda Bàsica "total" per adults equival al Salari Mínim Interprofessional vigent l'any 2003, però en 12 pagues (això és igual a 5.414 euros anuals, o 451 euros mensuals). S'ha de tenir en compte que el SMI és bastant baix a l'Estat espanyol (gairebé al nivell del llindar de la pobresa per un individu sol a algunes comunitats autònomes), encara que l'actual govern ha començat a apujar-lo sensiblement.
- Els menors d'edat no reben la quantia "total", sinó només un cert percentatge (que pot ser el 50% o el 33% depenent dels casos).
- Els tipus impositius de l'IRPF són els mateixos per qualsevol renda sense que importi el seu origen (és a dir, que s'aplica la mateixa tarifa tant a la base general com a la base especial de l'impost).
- Qualsevol deducció, desgravació o exempció fiscal a l'IRPF és eliminada.
- La Renda Bàsica no està gravada per l'IRPF, però qualsevol altra renda paga IRPF des del primer euro.

En virtut d'aquests principis de reforma, es pretén aconseguir una reducció substancial de la desigualtat en la distribució de la renda, així com augmentar la simplicitat i la coherència interna del sistema fiscal i el de prestacions socials, a més, per descomptat, d'introduir una garantia de renda individual per a tothom sense importar la seva edat, relació amb l'ocupació, o forma de convivència.

Fem esment, per acabar aquesta secció, del fet que el model que apliquem aquí té una clara limitació, que no intentarem resoldre ara, però que resulta rellevant de cara a la viabilitat *política* de la reforma proposada: treballarem amb el supòsit segons el qual l'administració de la Generalitat de Catalunya controla el 100% de la recaudació per IRPF a Catalunya, quan la realitat és que controla directament només la tercera part. En qualsevol cas, atès que en aquest capítol només ens afecta la qüestió de la viabilitat econòmica, no dedicarem cap espai a aquesta limitació política.

3. DADES I MOSTRA

La base de dades que hem fet servir⁸⁰ consisteix en una mostra individualitzada, degudament estratificada, i, per descomptat, anònima, de declaracions d'IRPF a Catalunya corresponents a l'any 2000. La mostra conté gairebé 210.000 casos i desplega les principals variables i magnituds definides per l'impost sobre la renda; això permet una imputació pràcticament exhaustiva de tot el flux de rendiments nets (treball, capital mobiliari, immobiliari, activitats econòmiques, etc.) susceptible de carga impositiva, per tot el conjunt de declarants de Catalunya. A més, la mostra és altament representativa de les principals variables que permeten analitzar les característiques socio-familiars dels declarants, com ara edat, estat civil, descendents, ascendents, declaració individual o conjunta, etc. Aquesta informació és la base del model de microsimulació que hem desenvolupat per a realitzar una proposta de finançament de la Renda Bàsica a Catalunya per l'any 2003, i per a analitzar el seu impacte distributiu.

Malgrat les excel·lents prestacions que aquesta base de dades ens proporciona a efectes d'aplicar un programa de microsimulació, resulta imprescindible senyalar tres importants limitacions d'aquesta quan la fem servir per simular una proposta de Renda Bàsica:

1) En primer lloc, i com és obvi per la seva definició, la mostra només contempla a la població obligada a declarar IRPF i les seves famílies. Això deixa al marge, a les simulacions que efectuarem, a una part de la població de Catalunya que constitueix un conjunt important per les nostres intencions, donat que hom pot assumir que es tracta en la seva major part d'un col·lectiu desafavorit en termes de renda. Com ja s'ha dit, la Renda Bàsica la rebrien absolutament tots els habitants de Catalunya.

Aquesta primera restricció pot ser compensada de dues maneres diferents:

a) Des del punt de vista del *cost de la Renda Bàsica*, és possible, per descomptat, calcular el volum de recursos que es necessiten per pagar la

⁸⁰ Els autors volem expressar el nostre agraïment a la Direcció General de Programació Econòmica i a la Direcció General de Tributs de la Generalitat de Catalunya per la disponibilitat de la informació utilitzada en aquest estudi.

Renda Bàsica a tota la població no coberta per la mostra, i afegir aquest cost al cost total de la reforma simulada amb la mostra.

Afortunadament, hem estimat que aquest cost addicional seria casi exactament compensat per l'estalvi que la Renda Bàsica generaria en termes de prestacions socials i despesa social (seguint el disseny d'articulació de la Renda Bàsica amb l'actual sistema de protecció social que s'ha detallat a la secció 4.3 del capítol 2). Una mirada a les **Taules 3 i 4** pot mostrar fàcilment que el cost addicional de la Renda Bàsica per la població no coberta per la mostra pot ser estimat en 8.041,86 milions d'euros, mentre que l'estalvi estimat en despesa social degut a la implementació d'una Renda Bàsica seria de 8.162,87 milions d'euros; així, si compensem la primera xifra amb la segona, encara disposaríem d'un petit superàvit de 121 milions d'euros⁸¹. Aquesta feliç circumstància ens permetrà treballar amb la mostra i amb el model de microsimulació de forma autònoma en termes de cost de la Renda Bàsica, sense preocupar-nos massa per la resta de la població no coberta a la mostra.

⁸¹ Val a dir que si hi afegíssim a l'estalvi, tal i com s'ha suggerit a la secció 4.3 del capítol 2, les bonificacions a la Seguretat Social (sense comptar les subvencions a la contractació laboral, sobre les quals no disposem aquí de dades fiables) que han percebut les empreses catalanes durant l'any 2003, hi tindríem entorn d'uns 500 milions d'euros més. De tota manera, ja hem dit que ens limitaríem a fer supòsits tímids sobre les despeses socials que quedarien integrades dintre de la RB. (Agraïm a Jorge Calero l'observació al respecte i les gestions realitzades per a l'obtenció d'aquesta dada).

TAULA 3
ESTALVI ESTIMAT EN DESPESA SOCIAL AMB UNA RENDA BÀSICA
(Catalunya, 2003)

RB = 5414 €/any (451 €/mes)

<i>Font</i>	<i>Estalvi(en milions €)</i>
Pensions contributives més altes que la RB	3712,78
Pensions contributives més baixes que la RB	2759,92
Pensions de classes passives més altes que la RB	257,79
Pensions no contributives	216,90
Subsidis d'atur no contributius	221,98
Prestacions d'atur contributives més altes que la RB	473,63
Rendes mínimes d'inserció (PIRMI)	37,65
Prestacions per fills a càrrec	311,10
Beques educatives	18,77
Despesa administrativa de protecció social (estalvi estimat del 33%)	152,30
TOTAL	8162,87

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'IDESCAT, excepte Calero i Bonal (2003) per la dada sobre les beques.

TAULA 4
COST ESTIMAT DE LA RENDA BÀSICA PER A LA POBLACIÓ NO
COBERTA PER LA MOSTRA
(Catalunya, 2003)

RB = 5414 €/any (451 €/mes)

<i>Població</i>	<i>Total</i>	<i>Coberta per la mostra</i>	<i>No coberta per la mostra</i>	<i>Cost de la Renda Bàsica per a la població no coberta per la mostra (en milions €)</i>
Menors 18 anys	1068770	792791	275979	746,79
18 anys o més	5218630	3870688	1347942	7295,06
Total	6287400	4663479	1623921	8041,86

Font: elaboració pròpia a partir de la mostra de declarants d'IRPF i de l'IDESCAT.

b) Des del punt de vista de *l'impacte distributiu de la reforma*, certament les bases de dades disponibles no permeten integrar, en aquesta fase, les dades de distribució de la renda de la nostra mostra de declarants amb les de la resta de la població no coberta per aquesta. En qualsevol cas, sembla molt raonable assumir que, donat que la població no inclosa a la mostra no paga IRPF, la major part (deixant ara de banda els possibles evasors) té rendes més baixes, per terme mig, que la població inclosa a la mostra. Això és una bona notícia, perquè significa que el nostre model de microsimulació molt probablement tendirà sempre a *subestimar* la progressivitat de l'impacte redistributiu de la reforma sobre la població total, ja que només treballarà amb les dades de la mostra de declarants.

Si el model (com veurem que és efectivament el cas) prediu distribucions de la renda molt més igualitàries després de la reforma que abans, llavors podem suposar fàcilment que la distribució resultant real pel conjunt de la població seria *encara més igualitària* si incloguéssim la població no coberta a la mostra.

2) En segon lloc, la unitat mostral és el declarant i no la llar, i no existeix cap variable directa que ens permeti la identificació de quants declarants hi ha a cada llar en el cas de que la declaració adopti la modalitat individual. Encara i així, també en aquest cas ha estat possible fer una imputació indirecta del número de llars “ presents ” a la població (2.175.306), per mitjà de la utilització combinada de les variables “ tipus de declaració ”, “ número de fills ” i “ estat civil ”.

3) En tercer lloc, la referència temporal de la mostra és l'any 2000, mentre que l'objectiu que ens proposem és simular la nostra proposta de reforma per l'any 2003. No ha constituït tampoc cap problema l'adopció d'hipòtesis de creixement per a les bases imposables o els rendiments nets quantificats a la mostra, fent servir les taxes de creixement agregades d'aquestes pel període 2000-2002⁸².

⁸² Convé senyalar, en aquest punt, les potencialitats dels models de microsimulació en tot allò que té a veure amb la seva capacitat per a “ projectar ” la informació de referència. Vegeu Arcarons i Calonge (2003) o Sanz *et. al.* (2003: 19-24) per a una revisió d'aquestes possibilitats.

Un resum d'algunes de les magnituds més rellevants de la mostra utilitzada, una vegada elevades i projectades per l'any 2003, es pot veure a les **Taules 5 i 6**.

TABLE 5
PRINCIPALS MAGNITUDS DE LA MOSTRA (1)

<i>DADES ELEVADES I PROJECTADES PER L'ANY 2003</i>					
Observacions a la mostra	Declarants	Població coberta	Llars detectades	Rendiments nets agregats (milions €)	Cuota recaudada agregada (milions €)
209.364	2.722.220	4.681.306	2.175.306	54.912,46	9.530,81

TABLE 6
PRINCIPALS MAGNITUDS DE LA MOSTRA (2)

<i>DADES ELEVADES I PROJECTADES PER L'ANY 2003</i>	
Adults menors de 26 anys	154.504
Adults entre 26 i 35 anys	753.181
Adults entre 36 i 45 anys	769.576
Adults entre 46 i 55 anys	662.577
Adults entre 56 i 65 anys	486.605
Adults de 65 anys o més	672.644
Fills declarats a efectes fiscals	1.182.219
Total població (adults + fills declarats)	4.681.306
Minusvàlids entre 33% y 65%	154.487
Minusvàlids superiors al 65%	34.546
Ascendents fiscals fins a 65 anys (inclosos al 5é grup d'adults)	1.485
Ascendents fiscals més grans de 65 anys (inclosos al 6é grup d'adults)	79.758

Ens agradaria concloure aquesta secció amb dues observacions sobre les Taules 5 i 6: a) Les dades contingudes a les Taules són clarament consistents amb les dades disponibles a d'altres estadístiques censals de població. b) Cal advertir que un número considerable de "fills declarats" a l'IRPF pot ser més gran de 18 anys; aquesta és la raó per la qual aquesta xifra és diferent de la presentada a la Taula 4.

4. EL MODEL DE MICROSIMULACIÓ

En aquesta secció descriurem les característiques més rellevants del model de microsimulació que hem desenvolupat al present estudi, i per mitjà del qual obtindrem diferents simulacions del finançament i l'impacte distributiu d'una Renda Bàsica. Ens agradaria insistir en que aquest model de microsimulació és completament aplicable a d'altres països, zones geogràfiques o comunitats autònomes simplement substituint la base de dades per la que sigui apropiada.

4.1. Definició de conceptes clau

Definirem tot seguit els conceptes que considerem clau per tal de dissenyar les simulacions i analitzar els seus efectes distributius.

RN: és la suma total de rendiments nets (magnitud que des del punt de vista de la imposició de l'IRPF recull la figura de la base imposable general), a la qual afegim les variacions patrimonials (equivalent de la base imposable especial). S'ha aplicat, com ja hem assenyalat, una projecció (que distingeix entre la base general i l'especial) per tal d'actualitzar els imports per l'any 2003. Aquesta magnitud s'ha d'interpretar com una mesura de la riquesa dels individus.

RB: és la Renda Bàsica pagada. El model de microsimulació contempla diverses modalitats d'assignació: a) individual per adults, b) individual per menors de 18 anys, i c) per llar. Com s'ha dit, a les simulacions que presentem aquí introduïrem, en principi, una Renda Bàsica per adults igual al Salari Mínim Interprofessional per l'any 2003 (això és 5.414 € per any, amb 12 pagues), mentre que els menors de 18 anys rebran només la meitat d'aquesta quantia.

QRB: és la quota pagada per IRPF en el supòsit corresponent d'implantació de la Renda Bàsica. L'obtenció d'aquesta quota pot portar-se a terme des de dos supòsits diferents que el model de microsimulació contempla: a) en primer lloc, pot distingir-se entre base imposable general i especial, i aplicar a cadascuna d'aquestes bases unes tarifes amb trams i tipus impositius diferents, i les dues quotes resultants sumades seran

QRB. En segon lloc, es pot aplicar a la suma conjunta de les dues bases una única tarifa amb trams i tipus impositius per obtenir QRB (aquest és el cas de totes les simulacions que aquí presentarem). En qualsevol dels dos casos, s'ha de destacar que queden eliminades totes les deduccions per qualsevol concepte (habitatge, donacions, activitat econòmica, etc.) i totes les reduccions (mínims personals i familiars, plans de pensions, etc.) per a determinar la base imposable general i especial.

QIRPF: és la quota pagada per IRPF en el supòsit de l'estructura impositiva vigent per l'any 2003. L'obtenció d'aquesta quota requereix algunes adaptacions de la base de dades utilitzada, per tal d'incorporar les modificacions legals que es van introduir a l'IRPF per a la declaració de l'any 2003⁸⁵. Lògicament, aquest és un valor que es manté constant en totes les simulacions, i que permet definir els conceptes de dèficit o superàvit de finançament, o de guany o pèrdua, amb la reforma proposada.

“Guany” o “pèrdua”: són valors que resulten de comparar la situació dels declarants abans i després de la introducció de la reforma. Formalment, equivalen a **(QIRPF – QRB + RB)**: un valor positiu indica un guany, i un valor negatiu una pèrdua. Del seu valor es deriva directament el concepte de guanyador o perdedor i el còmput dels respectius percentatges.

Superàvit o dèficit de finançament: és el concepte que compara l'import global de la RB i de QRB. Convé senyalar que la xifra resultant no pren en consideració l'import de QIRPF. Per tant, *tota simulació amb un superàvit de finançament inferior a QIRPF s'ha de considerar no neutral a efectes recaptadors*, en el sentit de que no garanteix els ingressos per IRPF obtinguts a l'any 2003. Això és important per calcular el dèficit o superàvit *net* de la reforma.

Població: és el nombre de persones dependents del declarant. Aquest concepte és important perquè permet relacionar la unitat mostral, que com s'ha dit és el declarant individual, amb la Renda Bàsica acumulada per llar o per família. Té molt sentit considerar aquesta variable quan s'analitza la distribució per deciles que el model de microsimulació fa possible observar.

⁸⁵ Aquesta adaptació ha estat presentada a Arcarons i Calonge (2004).

QRB-s/RN, QIRPF s/RN y QRB-RB s/RN: es tracta de tres tipus impositius diferents, calculats sobre RN. Els dos primers permeten obtenir, respectivament, la pressió fiscal segons la quota que s'ha de pagar en el supòsit corresponent d'implantació de la Renda Bàsica, i en el supòsit de mantenir l'estructura impositiva de l'IRPF per l'any 2003. El tercer tipus impositiu és també essencial perquè es refereix a la pressió fiscal "real" suportada quan es compensa la quota "nominal" pagada en el supòsit de Renda Bàsica amb l'import transferit en concepte de Renda Bàsica: aquest tipus és, per tant, *el tipus efectiu que hom estaria pagant considerant l'efecte global de la reforma proposada* en relació amb la situació actual (com és obvi, aquest tipus pot ser negatiu degut a que la Renda Bàsica superi l'import de la quota). Aquests tipus són també dades molt interessants a l'hora d'efectuar l'anàlisi de la distribució per deciles.

4.2. Què ofereixen les simulacions?

Els resultats oferts pel model de microsimulació poden ser classificats en cinc grans apartats:

1) En primer lloc, els relatius als imports totals de les magnituds definides com a **RN, RB, QRB i QIRPF**. El model també proporciona algunes estadístiques d'interès com ara la mitjana, els errors estàndard i els intervals de confiança de totes les anteriors magnituds. Aquest bloc permet obtenir dos resultats bàsics: el dèficit o superàvit de finançament del supòsit corresponent de Renda Bàsica i els percentatges globals de guanyadors i perdedors sota aquest supòsit.

2) En segon lloc, la distribució per deciles de totes les anteriors magnituds, a les quals s'afegeixen els conceptes de "Població" i els tres tipus impositius definits **QRB s/RN, QIRPF s/RN y QRB-RB s/RN**. Aquesta informació és molt útil ja que permet analitzar com la introducció d'una Renda Bàsica afecta diferentment als individus depenent de la seva riquesa.

3) En tercer lloc, s'obtenen diferents índexs de desigualtat (Gini), concentració i progressivitat (Kakwani i Suits), i redistribució (Efecte Redistributiu - Reynolds-

Smolensky) per a les variables **RB**, **QRB** i **QIRPF**. En aquest cas, les variables de referència pel càlcul dels diversos índexs són **RN** i dues noves magnituds que reflexen la situació abans (**RN - QIRPF**) i després (**RN - QRB + RB**) de la implantació de la Renda Bàsica. Aquests índexs, que són els habitualment utilitzats en les anàlisis de redistribució i desigualtat, són indicadors sintètics que resumeixen l'impacte global de la reforma considerada.

4) En quart lloc, s'obté un quadre de distribució per deciles de guanyadors o perdedors quan s'implanta el supòsit de Renda Bàsica corresponent. Aquest darrer apartat quantifica per deciles de **RN** el percentatge de guanyadors i perdedors, el guany i la pèrdua global, i el guany i la pèrdua *per càpita*. Aquest és un instrument molt útil i de fàcil interpretació a l'hora d'observar l'impacte distributiu de la reforma corresponent sobre els distints grups de renda.

5) Finalment, els resultats es complementen amb alguns gràfics que mostren les corbes de Lorenz i de concentració, les de tipus impositius efectius, i la distribució per deciles de guanyadors i perdedors.

Hi ha, a més, dues possibilitats addicionals ofertes pel model de microsimulació: la comparació entre diferents reformes o simulacions, i la simulació per a individus-tipus o llars-tipus:

a) La primera d'aquestes opcions permet la obtenció de la distribució per deciles de les variables **RN**, **RB**, **QRB** i **QIRPF** i de guanyadors/perdedors, però comparant dues simulacions. La diferència consisteix, per tant, en que en aquest cas la referència és una de les simulacions i no l'estructura impositiva per l'any 2003.

b) Amb la segona opció, es pot valorar la incidència de la implantació del supòsit corresponent de Renda Bàsica per a un únic individu o llar. D'aquest tipus de resultats oferim un resum al final de la secció 5, a les **Taules 7 i 8**, per llars amb un o dos declarants, respectivament.

5. ALGUNS EXERCICIS DE SIMULACIÓ: LA VIABILITAT FINANCERA I L'IMPACTE DISTRIBUTIU D'UNA RENDA BÀSICA A CATALUNYA

En aquesta secció presentarem algunes simulacions escollides que hem obtingut fent servir el model de microsimulació descrit en la secció anterior. Concretament, optem per presentar aquí vuit simulacions diferents, les principals característiques de les quals podem descriure tot seguit:

Simulació 1

En aquesta simulació ens preguntem quin tipus únic d'IRPF financaria, de forma neutra a efectes de la recaptació actual, una Renda Bàsica amb la quantia ja esmentada més amunt (5.414 euros per any, és a dir, 451 euros per mes, i la meitat pels menors d'edat; aquesta quantia equival a la del Salari Mínim Interprofessional vigent l'any 2003). La simulació mostra que el tipus únic requerit és del 57,5%.

Simulació 2

La segona simulació mostra que si només volguéssim finançar el 50% de la quantia d'aquesta Renda Bàsica amb l'IRPF (deixant la resta del seu cost per ser finançada amb d'altres possibles ingressos públics), el tipus únic requerit seria del 37,3%.

Simulació 3

Una tercera simulació mostra el que succeeix si conservem la tarifa actualment vigent per l'IRPF, però eliminem totes les deduccions, reduccions i desgravacions, i apliquem la mateixa tarifa de la base general també a la base especial, tot conservant la mateixa quantia per la Renda Bàsica.

Simulació 4

La quarta simulació introdueix cinc trams de renda i aplica tipus impositius progressius (que van del 20% al 60%) a aquests, superiors als actualment vigents; conserva, també, la mateixa quantia per la Renda Bàsica.

Simulació 5

Aquesta simulació manté, a l'igual que la tercera, la tarifa actual de l'IRPF eliminant també tota despesa fiscal i unificant base especial i general, però establint només la quantia de Renda Bàsica que sigui possible finançar sense dèficit i neutral a efectes de la recaptació actual (la Renda Bàsica resultant seria llavors de 1.200 € l'any, és a dir, de 100 € al mes).

Simulació 6

La sexta simulació és similar a la segona, però en comptes de deixar sense finançar el 50% de la Renda Bàsica, paga únicament la meitat de la seva quantia, amb el qual la reforma s'autofinancia i és neutral als efectes de la recaptació actual.

Simulació 7

Una setena simulació introdueix la modalitat d'una Renda Bàsica per llar: es pagaria el 50% de la quantia de la Renda Bàsica als individus, i l'altre 50% a les llars. La simulació mostra que el tipus únic requerit per finançar i fer neutra fiscalment la reforma seria del 48,5%.

Simulació 8

Finalment, la darrera simulació vol només calcular el guany de finançament respecte de la Simulació 1, i quin impacte suposaria el fet de pagar als menors d'edat només el 33% de la Renda Bàsica en comptes del 50%.

Els resultats d'aquestes simulacions pel que fa als aspectes financers tant com als distributius es mostren tot seguit.

SIMULACIÓ-1

PARÀMETRES I CARACTERÍSTIQUES

Renda Bàsica per adult	5.414,40 € anuals
Renda Bàsica per menor de 18 anys	2.707,20 € anuals
Renda Bàsica per llar	No es contempla
Base imposable general i especial conjuntes	
Tarifa Base conjunta	
TRAM-1	0€ En endav. 57,50%

RESULTATS GENERALS

Variables	MITJANA (€)				TOTAL (milions d'€)			
	Valor	Err. Est.	Límits 95%		Valor	Err. Est.	Límits 95%	
			Inf.	Sup.			Inf.	Sup.
Rendiment net (RN)	20.171,94	106,85	19.962,51	20.381,38	54.912,46	469,91	53.991,43	55.833,48
Renda Bàsica (RB)	8.135,26	21,32	8.093,48	8.177,04	22.145,96	141,68	21.868,27	22.423,65
Quota supòsit RB (QRB)	11.598,87	61,44	11.478,44	11.719,29	31.574,66	270,20	31.045,07	32.104,25
Quota supòsit IRPF (QIRPF)	3.501,12	24,65	3.452,80	3.549,44	9.530,81	87,28	9.359,74	9.701,88
Declarants	2.722.220							
Població detectada	4.681.306							
Nombre de llars detectades	2.175.736							
Superàvit Finançament RB = 9.429 Milions d'€								
% de Guanyadors = 56,87%								

DECILS (ordenació segons RN): Rendiment net, Renda Bàsica i Quotes

Variables	10%	20%	30%	40%	50%	60%	70%	80%	90%	95%	98%	100%
	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.
Rendiment net (RN)	1,02%	2,73%	4,15%	5,41%	6,64%	7,98%	9,73%	11,94%	15,46%	10,83%	9,27%	14,84%
	1,02%	3,75%	7,90%	13,31%	19,95%	27,93%	37,66%	49,60%	65,06%	75,89%	85,16%	100,00%
Renda Bàsica (RB)	8,26%	8,78%	9,31%	9,74%	10,25%	10,54%	10,73%	10,40%	10,91%	5,55%	3,31%	2,21%
	8,26%	17,04%	26,35%	36,09%	46,34%	56,88%	67,61%	78,02%	88,93%	94,48%	97,79%	100,00%
Quota supòsit RB (QRB)	1,02%	2,73%	4,15%	5,41%	6,64%	7,98%	9,73%	11,94%	15,46%	10,83%	9,27%	14,84%
	1,02%	3,75%	7,90%	13,31%	19,95%	27,93%	37,66%	49,60%	65,06%	75,89%	85,16%	100,00%
Quota supòsit IRPF (QIRPF)	0,03%	0,36%	1,19%	2,22%	3,50%	5,03%	7,24%	10,61%	16,11%	13,58%	13,93%	26,21%
	0,03%	0,39%	1,58%	3,80%	7,30%	12,33%	19,57%	30,18%	46,28%	59,86%	73,79%	100,00%
Població	7,75%	8,42%	9,07%	9,64%	10,22%	10,57%	10,93%	10,57%	11,22%	5,79%	3,50%	2,32%
	7,75%	16,17%	25,24%	34,87%	45,10%	55,66%	66,59%	77,16%	88,39%	94,17%	97,68%	100,00%

DECILS (ordenació segons RN): Tipus Impositius

Variables	10%	20%	30%	40%	50%	60%	70%	80%	90%	95%	98%	100%
QRB s/RN	57,50%	57,50%	57,50%	57,50%	57,50%	57,50%	57,50%	57,50%	57,50%	57,50%	57,50%	57,50%
QIRPF s/RN	0,53%	2,26%	4,99%	7,13%	9,14%	10,95%	12,91%	15,42%	18,08%	21,75%	26,08%	30,65%
(QRB-RB) s/RN	-269,02%	-72,27%	-33,06%	-15,11%	-4,70%	4,22%	13,02%	22,35%	29,04%	36,83%	43,08%	51,51%

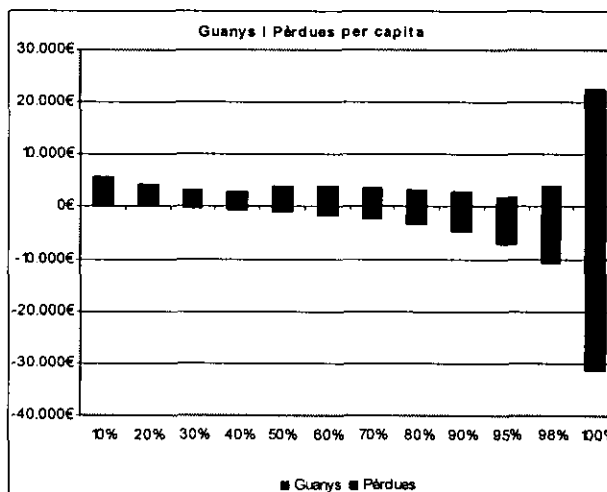
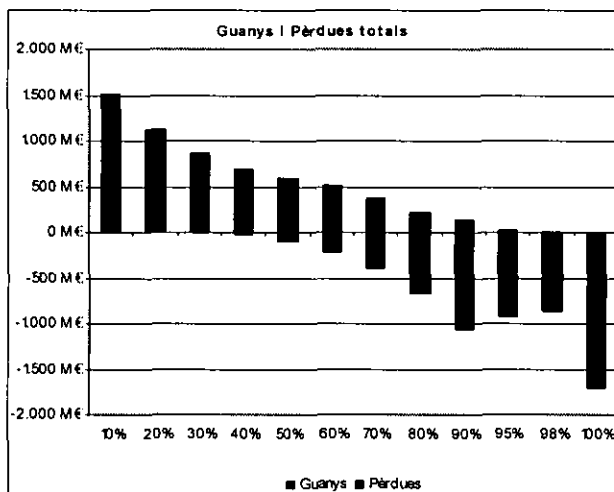
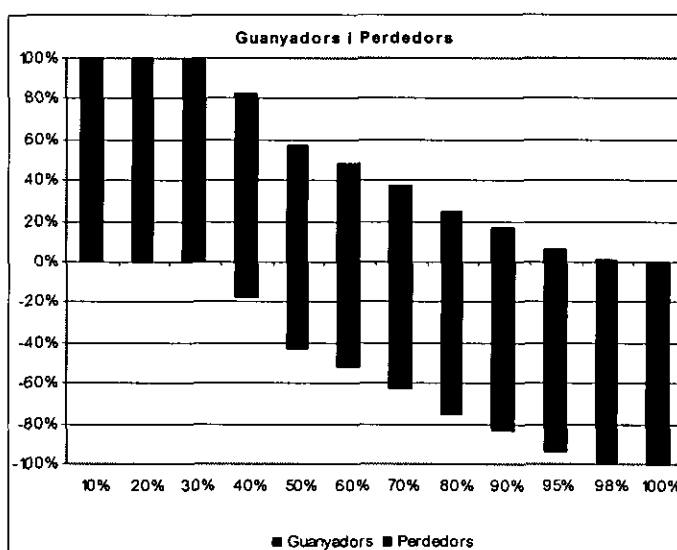
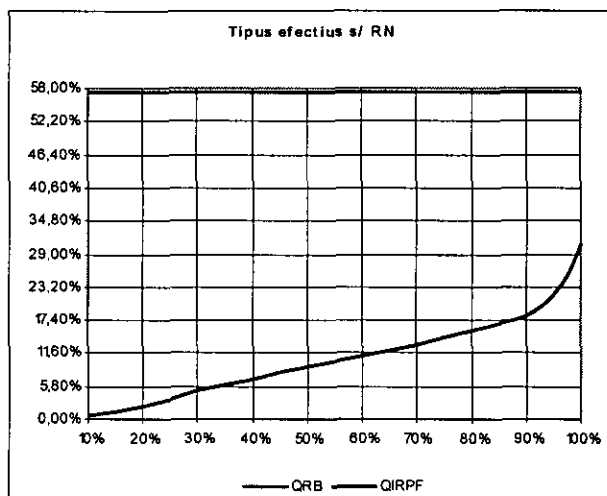
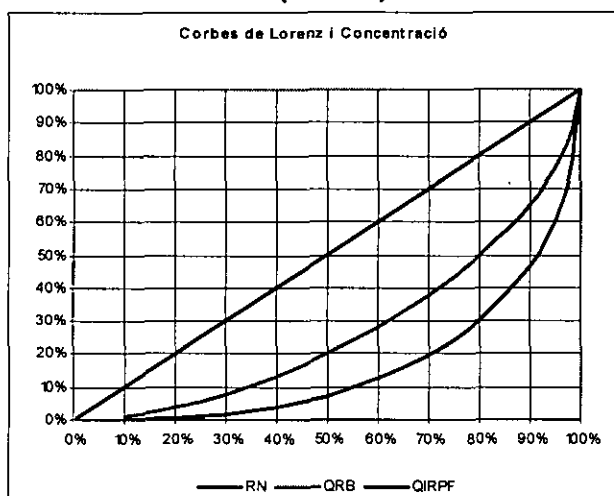
ÍNDEXS: Desigualtat, Concentració, Progressivitat i Redistribució

ÍNDEXS	VARIABLES	RN	RN - QIRPF	RN - QRB + RB
GINI		0,4615	0,4163	0,2930
CONCENTRACIÓ	Renda Bàsica	0,0493	0,0593	0,1586
	Quota supòsit RB	0,4615	0,4604	0,4205
	Quota supòsit IRPF	0,6817	0,6705	0,6061
KAKWANI	Renda Bàsica	-0,4122	-0,3570	-0,1344
	Quota supòsit RB	0,0000	0,0441	0,1275
	Quota supòsit IRPF	0,2202	0,2542	0,3131
SUITS	Renda Bàsica	-0,4247	-0,3677	-0,1460
	Quota supòsit RB	0,0000	0,0543	0,1386
	Quota supòsit IRPF	0,2701	0,3126	0,3569
EFECTE REDISTRIBUTIU	Renda Bàsica	-0,2786	-0,3403	-0,1275
	Quota supòsit RB	0,0000	0,1009	0,2895
	Quota supòsit IRPF	0,0462	0,0676	0,0830

Distribució de Guanyadors-Perdedors (ordenació segons RN)

Variables	10%	20%	30%	40%	50%	60%	70%	80%	90%	95%	98%	100%
% Guanyadors	100,00%	100,00%	99,64%	82,07%	56,68%	47,74%	37,70%	24,89%	16,55%	6,26%	0,87%	0,23%
Guany total (Milions d'€)	1.510,23	1.116,83	866,40	680,22	596,94	504,42	378,06	216,44	127,64	16,25	2,77	2,84
Guany per capita (€)	5.548	4.103	3.194	3.044	3.869	3.881	3.684	3.195	2.833	1.908	3.880	22.407
% Perdedors	0,00%	0,00%	-0,37%	-17,93%	-43,35%	-52,21%	-62,36%	-75,12%	-83,39%	-93,78%	-99,09%	-99,67%
Pèrdua total (Milions d'€)	0,00	0,00	0,06	19,67	92,11	209,77	383,56	670,58	1.058,17	913,11	867,71	1.702,20
Pèrdua per capita (€)	0	0	62	403	781	1.476	2.259	3.279	4.661	7.153	10.723	31.368

SIMULACIÓ-1 (cont.)

SIMULACIÓ-2

PARÀMETRES I CARACTERÍSTIQUES

Renda Bàsica per adult	5.414,40 € anuals
Renda Bàsica per menor de 18 anys	2.707,20 € anuals
Renda Bàsica per llar	No es contempla
Base imposable general i especial conjuntes	
Tarifa Base conjunta	
TRAM-1	0€ En endav. 37,30%

RESULTATS GENERALS

Variables	MITJANA (€)				TOTAL (millions d'€)			
	Valor	Err. Est.	Limits 95%		Valor	Err. Est.	Limits 95%	
			Inf.	Sup.			Inf.	Sup.
Rendiment net (RN)	20.171,94	106,85	19.962,51	20.381,38	54.912,46	469,91	53.991,43	55.833,48
Renda Bàsica (RB)	8.135,26	21,32	8.093,48	8.177,04	22.145,96	141,68	21.868,27	22.423,65
Quota supòsit RB (QRB)	7.524,13	39,86	7.446,02	7.602,25	20.482,35	175,28	20.138,80	20.825,89
Quota supòsit IRPF (QIRPF)	3.501,12	24,65	3.452,80	3.549,44	9.530,81	87,28	9.359,74	9.701,88
Declarants	2.722.220							
Població detectada	4.681.306							
Nombre de llars detectades	2.175.736							
Déficit Finançament RB = 1.684 Milions d'€								
% de Guanyadors = 94,46%								

DECILS (ordenació segons RN): Rendiment net, Renda Bàsica i Quotes

Variables	10%	20%	30%	40%	50%	60%	70%	80%	90%	95%	98%	100%
	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.
Rendiment net (RN)	1,02%	2,73%	4,15%	5,41%	6,64%	7,98%	9,73%	11,94%	15,46%	10,83%	9,27%	14,84%
	1,02%	3,75%	7,90%	13,31%	19,95%	27,93%	37,66%	49,60%	65,06%	75,89%	85,16%	100,00%
Renda Bàsica (RB)	8,26%	8,78%	9,31%	9,74%	10,25%	10,54%	10,73%	10,40%	10,91%	5,55%	3,31%	2,21%
	8,26%	17,04%	26,35%	36,09%	46,34%	56,88%	67,61%	78,02%	88,93%	94,48%	97,79%	100,00%
Quota supòsit RB (QRB)	1,02%	2,73%	4,15%	5,41%	6,64%	7,98%	9,73%	11,94%	15,46%	10,83%	9,27%	14,84%
	1,02%	3,75%	7,90%	13,31%	19,95%	27,93%	37,66%	49,60%	65,06%	75,89%	85,16%	100,00%
Quota supòsit IRPF (QIRPF)	0,03%	0,36%	1,19%	2,22%	3,50%	5,03%	7,24%	10,61%	16,11%	13,58%	13,93%	26,21%
	0,03%	0,39%	1,58%	3,80%	7,30%	12,33%	19,57%	30,18%	46,28%	59,86%	73,79%	100,00%
Població	7,75%	8,42%	9,07%	9,64%	10,22%	10,57%	10,93%	10,57%	11,22%	5,79%	3,50%	2,32%
	7,75%	16,17%	25,24%	34,87%	45,10%	55,66%	66,59%	77,16%	88,39%	94,17%	97,68%	100,00%

DECILS (ordenació segons RN): Tipus impositius

Variables	10%	20%	30%	40%	50%	60%	70%	80%	90%	95%	98%	100%
QRB s/RN	37,30%	37,30%	37,30%	37,30%	37,30%	37,30%	37,30%	37,30%	37,30%	37,30%	37,30%	37,30%
QIRPF s/RN	0,53%	2,26%	4,99%	7,13%	9,14%	10,95%	12,91%	15,42%	18,08%	21,75%	26,08%	30,65%
(QRB-RB) s/RN	-289,22%	-92,47%	-53,26%	-35,31%	-24,90%	-15,98%	-7,18%	2,15%	8,84%	16,63%	22,88%	31,31%

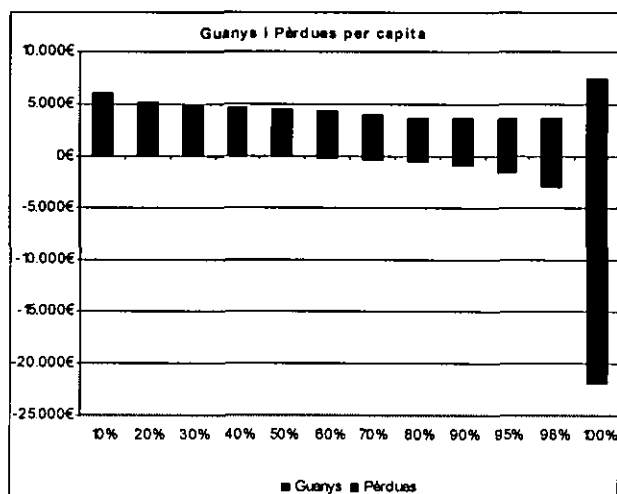
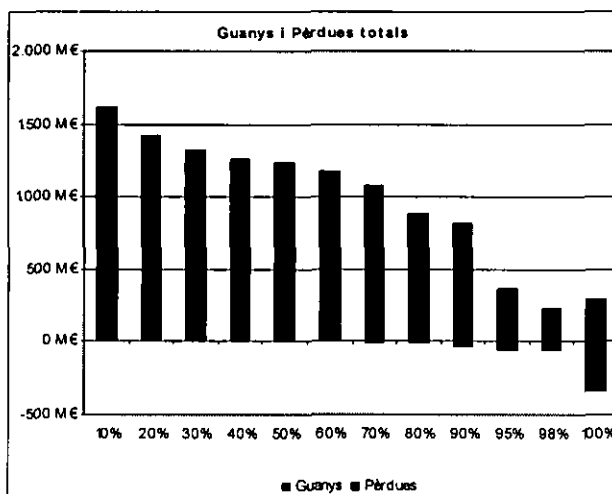
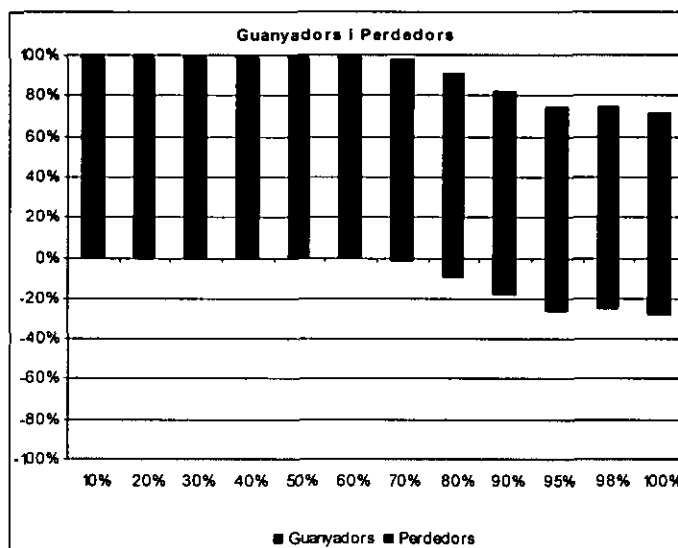
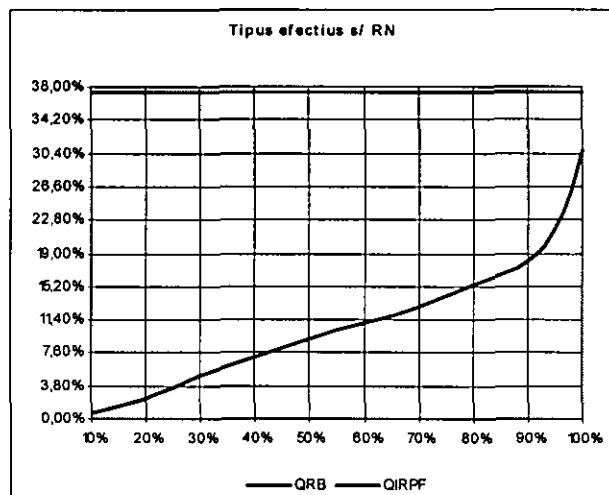
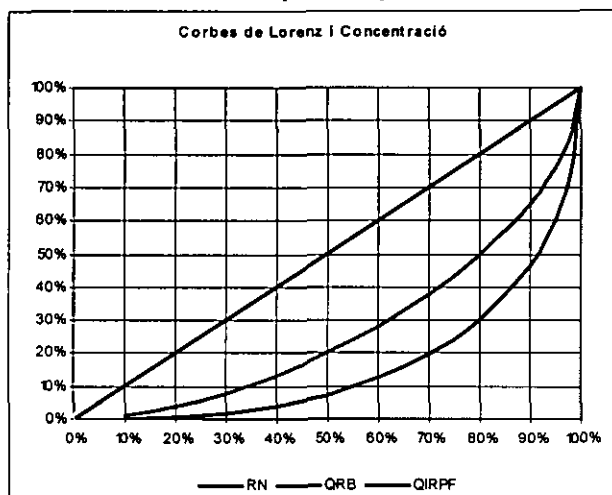
ÍNDEXS: Desigualtat, Concentració, Progressivitat i Redistribució

ÍNDEXS	VARIABLES	RN	RN - QIRPF	RN - QRB + RB
GINI		0,4615	0,4163	0,3198
CONCENTRACIÓ	Renda Bàsica	0,0493	0,0593	0,1374
	Quota supòsit RB	0,4615	0,4604	0,4372
	Quota supòsit IRPF	0,6817	0,6705	0,6323
KAKWANI	Renda Bàsica	-0,4122	-0,3570	-0,1824
	Quota supòsit RB	0,0000	0,0441	0,1173
	Quota supòsit IRPF	0,2202	0,2542	0,3125
SUITS	Renda Bàsica	-0,4247	-0,3677	-0,1975
	Quota supòsit RB	0,0000	0,0543	0,1271
	Quota supòsit IRPF	0,2701	0,3126	0,3586
EFECTE REDISTRIBUTIU	Renda Bàsica	-0,2786	-0,3403	-0,1173
	Quota supòsit RB	0,0000	0,0363	0,0666
	Quota supòsit IRPF	0,0462	0,0676	0,0633

Distribució de Guanyadors-Perdedors (ordenació segons RN)

Variables	10%	20%	30%	40%	50%	60%	70%	80%	90%	95%	98%	100%
% Guanyadors	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	99,66%	98,30%	90,94%	82,11%	73,89%	74,43%	71,41%
Guany total (Millions d'€)	1.623,41	1.419,53	1.326,26	1.260,63	1.241,77	1.179,93	1.075,79	883,13	822,43	361,67	223,63	287,25
Guany per capita (€)	5,963	5,215	4,872	4,631	4,560	4,349	4,020	3,567	3,679	3,596	3,679	7,388
% Perdedors	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	-0,30%	-1,76%	-9,06%	-17,83%	-26,15%	-25,53%	-28,49%
Pèrdua total (Millions d'€)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,14	1,90	13,12	38,13	56,93	60,53	340,26
Pèrdua per capita (€)	0	0	0	0	0	170	397	532	786	1.600	2.903	21.936

SIMULACIÓ-2 (cont.)

SIMULACIÓ-3

PARÀMETRES I CARACTERÍSTIQUES

Renda Bàsica per adult	5.414,40 € anuals
Renda Bàsica per menor de 18 anys	2.707,20 € anuals
Renda Bàsica per llar	No es contempla

Base imposable general i especial conjuntes

Tarifa Base conjunta			
TRAM-1	0€	4000€	15,00%
TRAM-2	4000€	13800€	24,00%
TRAM-3	13800€	25800€	28,00%
TRAM-4	25800€	45000€	37,00%
TRAM-5	45000€	En endav.	45,00%

RESULTATS GENERALS

Variables	MITJANA (€)				TOTAL (milions d'€)			
	Valor	Err. Est.	Limits 95%		Valor	Err. Est.	Limits 95%	
			Inf.	Sup.			Inf.	Sup.
Rendiment net (RN)	20.171,94	106,85	19.962,51	20.381,38	54.912,46	469,91	53.991,43	55.833,48
Renda Bàsica (RB)	8.135,26	21,32	8.093,48	8.177,04	22.145,96	141,68	21.868,27	22.423,65
Quota supòsit RB (QRB)	5.535,00	42,58	5.451,54	5.618,46	15.067,49	147,66	14.778,08	15.356,89
Quota supòsit IRPF (QIRPF)	3.501,12	24,65	3.452,80	3.549,44	9.530,81	87,28	9.359,74	9.701,88
Declarants	2.722.220							
Població detectada	4.681.306		Déficit Finançament RB = 7.078 Milions d'€					
Nombre de llars detectades	2.175.736		% de Guanyadors = 98,68%					

DECILS (ordenació segons RN): Rendiment net, Renda Bàsica i Quotes

Variables	10%	20%	30%	40%	50%	60%	70%	80%	90%	95%	98%	100%
	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.
Rendiment net (RN)	1,02%	2,73%	4,15%	5,41%	6,64%	7,98%	9,73%	11,94%	15,46%	10,83%	9,27%	14,84%
	1,02%	3,75%	7,90%	13,31%	19,95%	27,93%	37,66%	49,60%	65,06%	75,89%	85,16%	100,00%
Renda Bàsica (RB)	8,26%	8,78%	9,31%	9,74%	10,25%	10,54%	10,73%	10,40%	10,91%	5,55%	3,31%	2,21%
	8,26%	17,04%	26,35%	36,09%	46,34%	56,88%	67,61%	78,02%	88,93%	94,48%	97,79%	100,00%
Quota supòsit RB (QRB)	0,56%	1,74%	2,98%	4,08%	5,17%	6,50%	8,28%	10,55%	15,01%	11,77%	11,50%	21,87%
	0,56%	2,29%	5,27%	9,35%	14,52%	21,02%	29,30%	39,85%	54,86%	66,63%	78,13%	100,00%
Quota supòsit IRPF (QIRPF)	0,03%	0,36%	1,19%	2,22%	3,50%	5,03%	7,24%	10,61%	16,11%	13,58%	13,93%	26,21%
	0,03%	0,39%	1,58%	3,80%	7,30%	12,33%	19,57%	30,18%	46,28%	59,86%	73,79%	100,00%
Població	7,75%	8,42%	9,07%	9,64%	10,22%	10,57%	10,93%	10,57%	11,22%	5,79%	3,50%	2,32%
	7,75%	16,17%	25,24%	34,87%	45,10%	55,66%	66,59%	77,16%	88,39%	94,17%	97,68%	100,00%

DECILS (ordenació segons RN): Tipus impositius

Variables	10%	20%	30%	40%	50%	60%	70%	80%	90%	95%	98%	100%
QRB s/RN	15,00%	17,46%	19,70%	20,70%	21,36%	22,34%	23,35%	24,25%	26,64%	29,82%	34,04%	40,44%
QIRPF s/RN	0,53%	2,26%	4,99%	7,13%	9,14%	10,95%	12,91%	15,42%	18,08%	21,75%	26,08%	30,65%
(QRB-RB) s/RN	-311,52%	-112,31%	-70,86%	-51,91%	-40,84%	-30,94%	-21,13%	-10,91%	-1,82%	9,15%	19,62%	34,44%

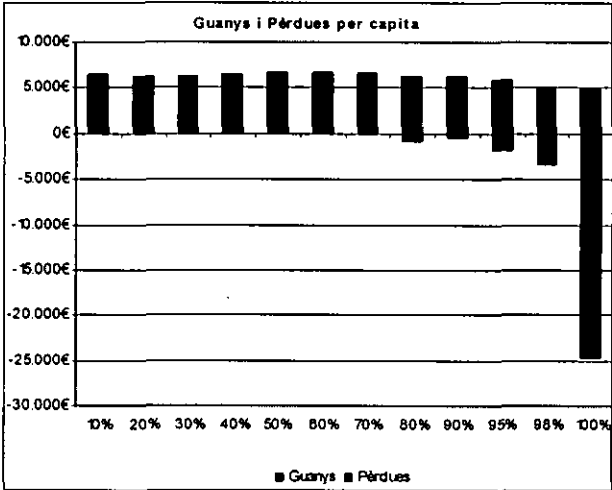
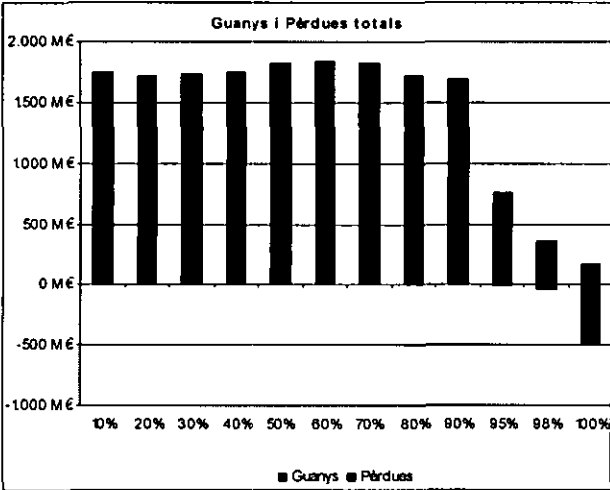
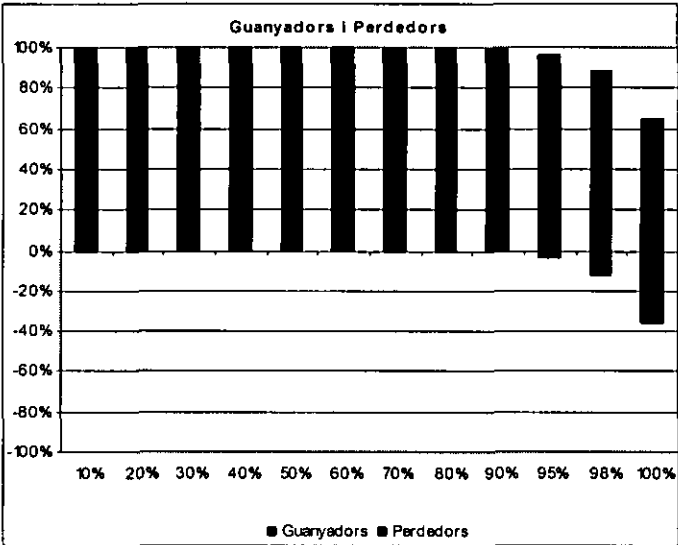
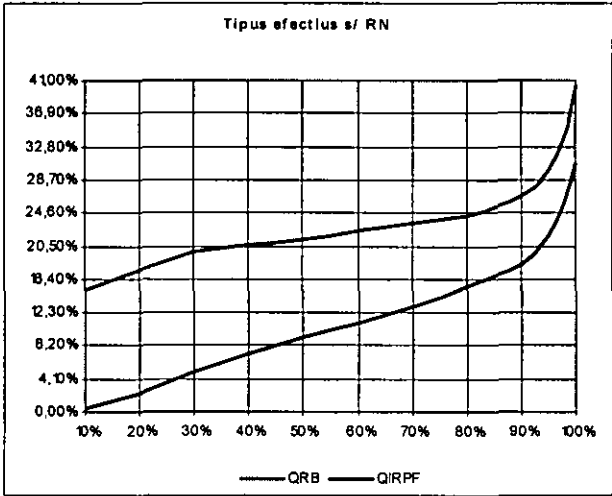
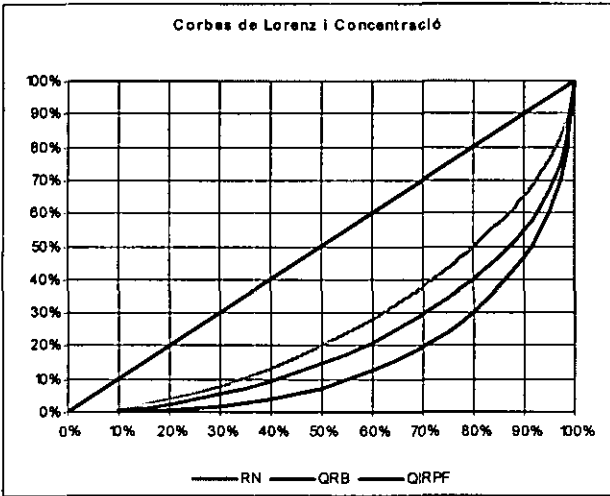
ÍNDEXS: Desigualtat, Concentració, Progressivitat i Redistribució

ÍNDEXS	VARIABLES	RN	RN - QIRPF	RN - QRB + RB
GINI		0,4615	0,4163	0,3047
CONCENTRACIÓ	Renda Bàsica	0,0493	0,0593	0,1298
	Quota supòsit RB	0,5666	0,5653	0,5467
	Quota supòsit IRPF	0,6817	0,6705	0,6387
KAKWANI	Renda Bàsica	-0,4122	-0,3570	-0,1749
	Quota supòsit RB	0,1050	0,1490	0,2419
	Quota supòsit IRPF	0,2202	0,2542	0,3339
SUITS	Renda Bàsica	-0,4247	-0,3677	-0,1863
	Quota supòsit RB	0,1383	0,1908	0,2819
	Quota supòsit IRPF	0,2701	0,3126	0,3876
EFECTE REDISTRIBUTIU	Renda Bàsica	-0,2786	-0,3403	-0,0972
	Quota supòsit RB	0,0397	0,0741	0,0777
	Quota supòsit IRPF	0,0462	0,0676	0,0607

Distribució de Guanyadors-Perdedors (ordenació segons RN)

Variables	10%	20%	30%	40%	50%	60%	70%	80%	90%	95%	98%	100%
% Guanyadors	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	99,95%	100,00%	99,91%	99,45%	96,45%	87,87%	64,06%
Guany total (Milions d'€)	1.748,36	1.716,82	1.727,09	1.753,73	1.823,32	1.835,47	1.819,26	1.725,94	1.690,34	758,68	361,99	171,31
Guany per capita (€)	6,422	6,307	6,344	6,442	6,696	6,746	6,679	6,346	6,244	5,779	5,044	4,912
% Perdedors	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	-0,10%	-0,49%	-3,59%	-12,09%	-35,85%
Pèrdua total (Milions d'€)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,22	0,73	9,04	32,87	480,18
Pèrdua per capita (€)	0	0	0	0	0	0	0	799	540	1.848	3.329	24.604

SIMULACIÓ-3 (cont.)

SIMULACIÓ-4

PARÀMETRES I CARACTERÍSTIQUES

Renda Bàsica per adult	5.414,40 € anuals
Renda Bàsica per menor de 18 anys	2.707,20 € anuals
Renda Bàsica per llar	No es contempla

Base Imposable general i especial conjuntes

Tarifa Base conjunta			
TRAM-1	0€	5000€	20,00%
TRAM-2	5000€	15000€	35,00%
TRAM-3	15000€	25000€	45,00%
TRAM-4	25000€	45000€	55,00%
TRAM-5	45000€	En endav.	60,00%

RESULTATS GENERALS

Variables	MITJANA (€)				TOTAL (millions d'€)			
	Valor	Err. Est.	Limits 95%		Valor	Err. Est.	Limits 95%	
			Inf.	Sup.			Inf.	Sup.
Rendiment net (RN)	20.171,94	106,85	19.962,51	20.381,38	54.912,46	469,91	53.991,43	55.833,48
Renda Bàsica (RB)	8.135,26	21,32	8.093,48	8.177,04	22.145,96	141,68	21.868,27	22.423,65
Quota supòsit RB (QRB)	7.875,49	59,16	7.759,54	7.991,44	21.438,82	208,46	21.030,23	21.847,40
Quota supòsit IRPF (QIRPF)	3.501,12	24,65	3.452,80	3.549,44	9.530,81	87,28	9.359,74	9.701,88
Declarants	2.722.220							
Població detectada	4.681.306		Dèficit Finançament RB = 707 Millions d'€					
Nombre de llars detectades	2.175.736		% de Guanyadors = 88,30%					

DECILS (ordenació segons RN): Rendiment net, Renda Bàsica i Quotes

Variables	10%	20%	30%	40%	50%	60%	70%	80%	90%	95%	98%	100%
	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.
Rendiment net (RN)	1,02%	2,73%	4,15%	5,41%	6,64%	7,98%	9,73%	11,94%	15,46%	10,83%	9,27%	14,84%
	1,02%	3,75%	7,90%	13,31%	19,95%	27,93%	37,66%	49,60%	65,06%	75,89%	85,16%	100,00%
Renda Bàsica (RB)	8,26%	8,78%	9,31%	9,74%	10,25%	10,54%	10,73%	10,40%	10,91%	5,55%	3,31%	2,21%
	8,26%	17,04%	26,35%	36,09%	46,34%	56,88%	67,61%	78,02%	88,93%	94,48%	97,79%	100,00%
Quota supòsit RB (QRB)	0,52%	1,53%	2,76%	3,90%	5,00%	6,34%	8,36%	10,94%	15,75%	12,28%	11,58%	21,03%
	0,52%	2,05%	4,81%	8,71%	13,72%	20,06%	28,42%	39,36%	55,11%	67,39%	78,97%	100,00%
Quota supòsit IRPF (QIRPF)	0,03%	0,36%	1,19%	2,22%	3,50%	5,03%	7,24%	10,61%	16,11%	13,58%	13,93%	26,21%
	0,03%	0,39%	1,58%	3,80%	7,30%	12,33%	19,57%	30,18%	46,28%	59,86%	73,79%	100,00%
Població	7,75%	8,42%	9,07%	9,64%	10,22%	10,57%	10,93%	10,57%	11,22%	5,79%	3,50%	2,32%
	7,75%	16,17%	25,24%	34,87%	45,10%	55,66%	66,59%	77,16%	88,39%	94,17%	97,68%	100,00%

DECILS (ordenació segons RN): Tipus impositius

Variables	10%	20%	30%	40%	50%	60%	70%	80%	90%	95%	98%	100%
QRB s/RN	20,00%	21,85%	26,03%	28,13%	29,40%	31,04%	33,53%	35,77%	39,78%	44,27%	48,77%	55,33%
QIRPF s/RN	0,53%	2,26%	4,99%	7,13%	9,14%	10,95%	12,91%	15,42%	18,08%	21,75%	26,08%	30,65%
(QRB-RB) s/RN	-306,52%	-107,92%	-64,53%	-44,48%	-32,80%	-22,23%	-10,95%	0,62%	11,32%	23,60%	34,35%	49,33%

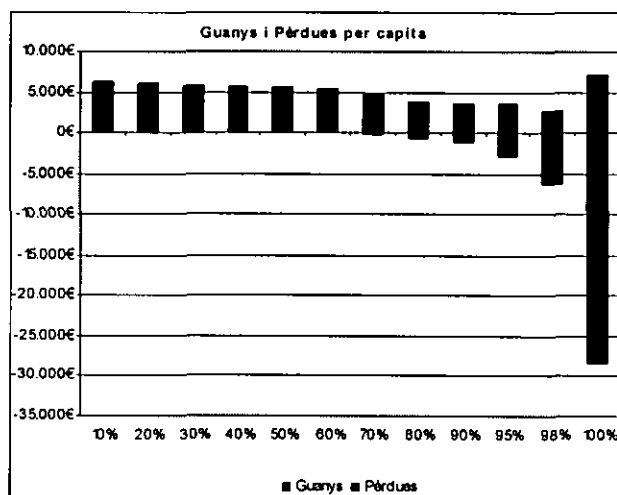
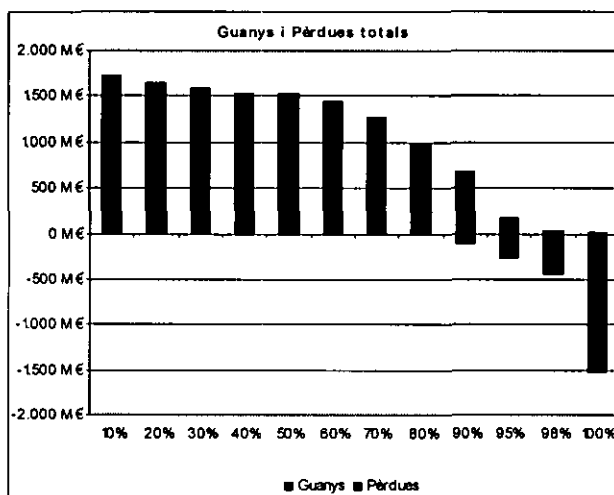
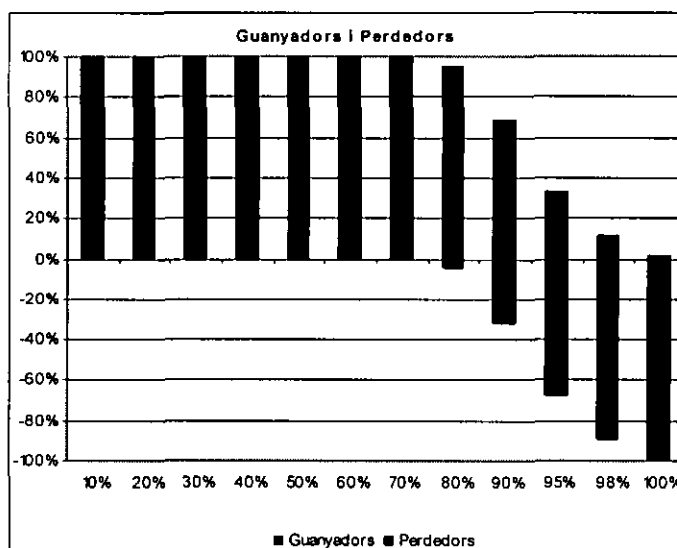
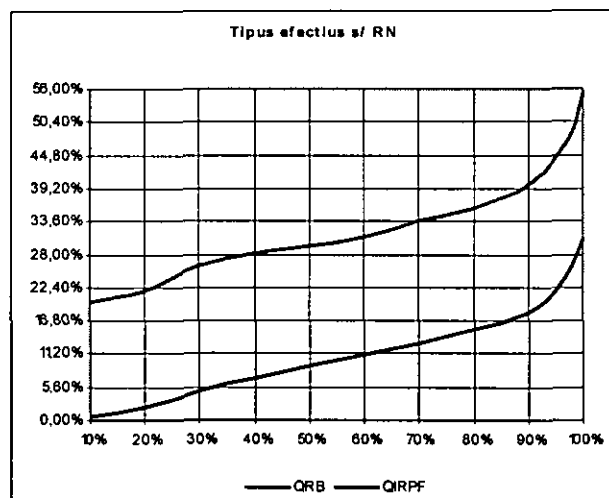
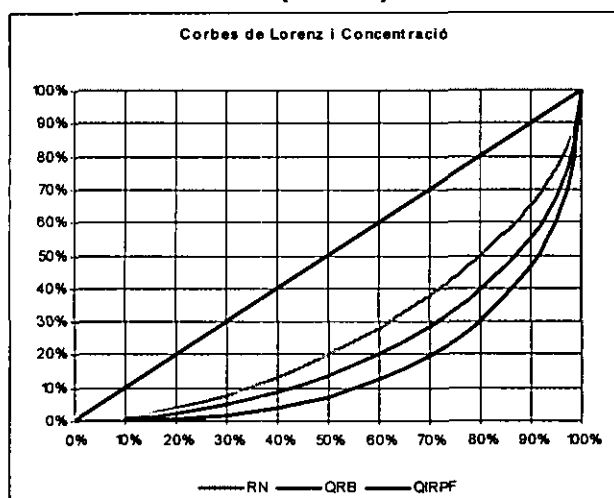
ÍNDEXS: Desigualtat, Concentració, Progressivitat i Redistribució

ÍNDEXS	VARIABLES	RN	RN - QIRPF	RN - QRB + RB
GINI		0,4615	0,4163	0,2751
CONCENTRACIÓ	Renda Bàsica	0,0493	0,0593	0,1427
	Quota supòsit RB	0,5743	0,5730	0,5434
	Quota supòsit IRPF	0,6817	0,6705	0,6235
KAKWANI	Renda Bàsica	-0,4122	-0,3570	-0,1324
	Quota supòsit RB	0,1127	0,1566	0,2683
	Quota supòsit IRPF	0,2202	0,2542	0,3485
SUITS	Renda Bàsica	-0,4247	-0,3677	-0,1392
	Quota supòsit RB	0,1413	0,1948	0,3060
	Quota supòsit IRPF	0,2701	0,3126	0,4004
EFECTE REDISTRIBUTIU	Renda Bàsica	-0,2786	-0,3403	-0,0876
	Quota supòsit RB	0,0722	0,1403	0,1683
	Quota supòsit IRPF	0,0462	0,0676	0,0721

Distribució de Guanyadors-Perdedors (ordenació segons RN)

Variables	10%	20%	30%	40%	50%	60%	70%	80%	90%	95%	98%	100%
% Guanyadors	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	99,95%	99,68%	95,15%	68,15%	32,96%	11,27%	1,01%
Guany total (Millions d'€)	1.720,34	1.651,06	1.582,81	1.533,13	1.529,91	1.453,97	1.275,61	977,92	675,37	157,85	24,10	3,96
Guany per capita (€)	6,320	6,065	5,814	5,632	5,618	5,344	4,701	3,775	3,640	3,519	2,619	7,223
% Perdedors	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	-0,38%	-4,85%	-31,79%	-67,08%	-88,69%	-98,90%
Pèrdua total (Millions d'€)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,28	7,74	101,37	267,53	444,83	1.526,34
Pèrdua per capita (€)	0	0	0	0	0	0	273	586	1.171	2.930	6.141	28.348

SIMULACIÓ-4 (cont.)

SIMULACIÓ-5

PARÀMETRES I CARACTERÍSTIQUES

Renda Bàsica per adult	1.200,00 € anuals
Renda Bàsica per menor de 18 anys	600,00 € anuals
Renda Bàsica per llar	No es contempla

Base Imposable general i especial conjunts

Tarifa Base conjunta			
TRAM-1	0€	4000€	15,00%
TRAM-2	4000€	13800€	24,00%
TRAM-3	13800€	25800€	28,00%
TRAM-4	25800€	45000€	37,00%
TRAM-5	45000€	En endav.	45,00%

RESULTATS GENERALS

Variables	MITJANA (€)				TOTAL (milions d'€)			
	Valor	Err. Est.	Limits 95%		Valor	Err. Est.	Limits 95%	
			Inf.	Sup.			Inf.	Sup.
Rendiment net (RN)	20.171,94	106,85	19.962,51	20.381,38	54.912,46	469,91	53.991,43	55.833,48
Renda Bàsica (RB)	1.803,03	4,72	1.793,77	1.812,29	4.908,24	31,40	4.846,69	4.969,78
Quota supòsit RB (QRB)	5.535,00	42,58	5.451,54	5.618,46	15.067,49	147,66	14.778,08	15.356,89
Quota supòsit IRPF (QIRPF)	3.501,12	24,65	3.452,80	3.549,44	9.530,81	87,28	9.359,74	9.701,88
Declarants	2.722.220							
Població detectada	4.681.306							
Nombre de llars detectades	2.175.736							
Superàvit Finançament RB = 10.159 Milions d'€								
% de Guanyadors = 59,01%								

DECILS (ordenació segons RN): Rendiment net, Renda Bàsica i Quotes

Variables	10%	20%	30%	40%	50%	60%	70%	80%	90%	95%	98%	100%
	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.
Rendiment net (RN)	1,02%	2,73%	4,15%	5,41%	6,64%	7,98%	9,73%	11,94%	15,46%	10,83%	9,27%	14,84%
Renda Bàsica (RB)	8,26%	8,78%	9,31%	9,74%	10,25%	10,54%	10,73%	10,40%	10,91%	5,55%	3,31%	2,21%
Quota supòsit RB (QRB)	0,56%	1,74%	2,98%	4,08%	5,17%	6,50%	8,28%	10,55%	15,01%	11,77%	11,50%	21,87%
Quota supòsit IRPF (QIRPF)	0,03%	0,36%	1,19%	2,22%	3,50%	5,03%	7,24%	10,61%	16,11%	13,58%	13,93%	26,21%
Població	7,75%	8,42%	9,07%	9,64%	10,22%	10,57%	10,93%	10,57%	11,22%	5,79%	3,50%	2,32%
	7,75%	16,17%	25,24%	34,87%	45,10%	55,66%	66,59%	77,16%	88,39%	94,17%	97,68%	100,00%

DECILS (ordenació segons RN): Tipus impositius

Variables	10%	20%	30%	40%	50%	60%	70%	80%	90%	95%	98%	100%
QRB s/RN	15,00%	17,46%	19,70%	20,70%	21,36%	22,34%	23,35%	24,25%	26,64%	29,82%	34,04%	40,44%
QIRPF s/RN	0,53%	2,26%	4,99%	7,13%	9,14%	10,95%	12,91%	15,42%	18,08%	21,75%	26,08%	30,65%
(QRB-RB) s/RN	-57,37%	-11,30%	-0,38%	4,61%	7,57%	10,53%	13,49%	16,46%	20,33%	25,24%	30,84%	39,11%

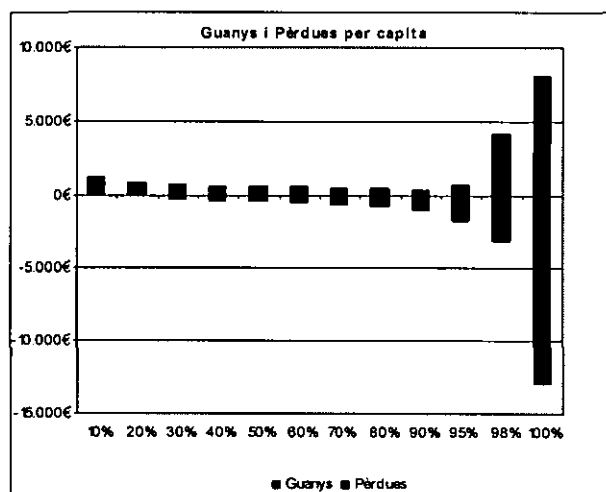
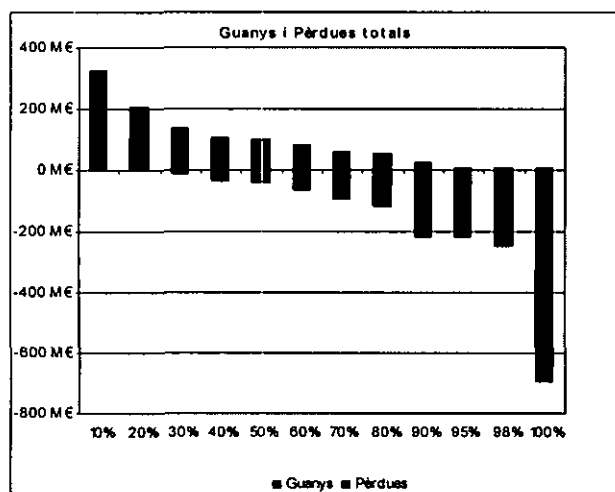
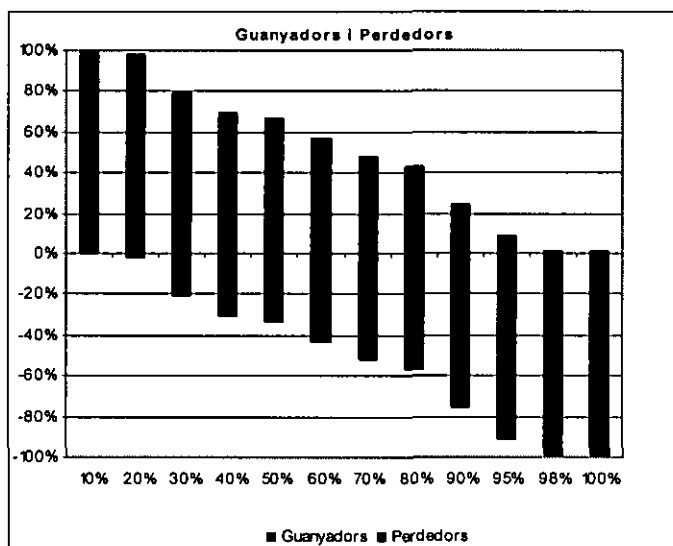
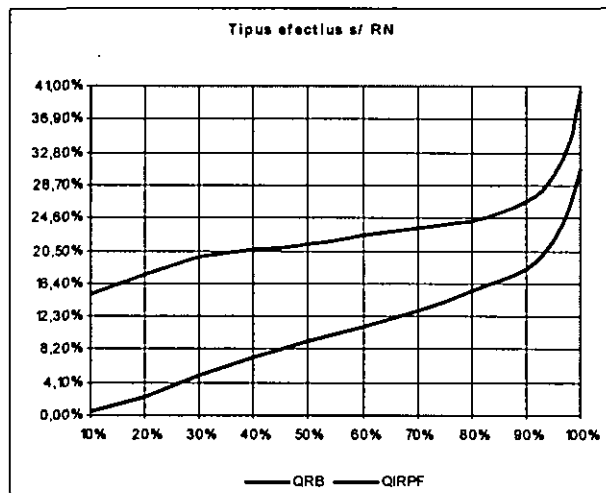
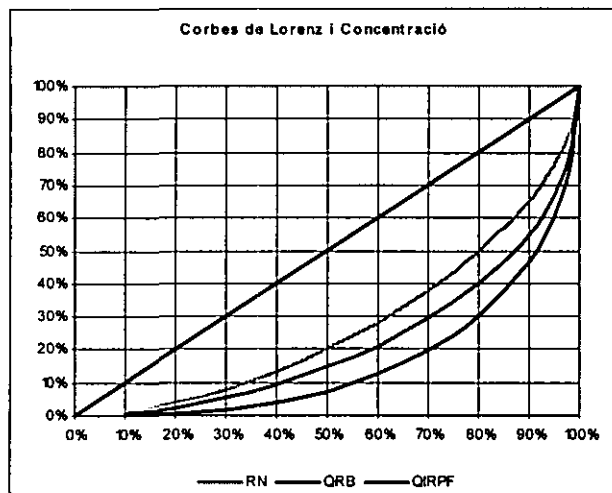
ÍNDEXS: Desigualtat, Concentració, Progressivitat i Redistribució

ÍNDEXS	VARIABLES	RN	RN - QIRPF	RN - QRB + RB
GINI		0,4615	0,4163	0,3822
CONCENTRACIÓ	Renda Bàsica	0,0493	0,0593	0,0719
	Quota supòsit RB	0,5666	0,5653	0,5653
	Quota supòsit IRPF	0,6817	0,6705	0,6748
KAKWANI	Renda Bàsica	-0,4122	-0,3570	-0,3103
	Quota supòsit RB	0,1050	0,1490	0,1830
	Quota supòsit IRPF	0,2202	0,2542	0,2925
SUITS	Renda Bàsica	-0,4247	-0,3677	-0,3233
	Quota supòsit RB	0,1383	0,1908	0,2264
	Quota supòsit IRPF	0,2701	0,3126	0,3537
EFECTE REDISTRIBUTIU	Renda Bàsica	-0,0405	-0,0433	-0,0382
	Quota supòsit RB	0,0397	0,0741	0,0929
	Quota supòsit IRPF	0,0462	0,0676	0,0792

Distribució de Guanyadors-Perdedors (ordenació segons RN)

Variables	10%	20%	30%	40%	50%	60%	70%	80%	90%	95%	98%	100%
% Guanyadors	100,00%	97,66%	79,00%	69,77%	66,26%	56,58%	47,91%	43,32%	24,62%	8,70%	1,32%	1,31%
Guany total (Milions d'€)	324,37	203,56	136,51	108,32	100,08	80,51	60,83	51,64	24,36	8,69	4,41	5,73
Guany per capita (€)	1.192	766	635	570	555	523	466	438	364	734	4.089	8.029
% Perdedors	0,00%	-2,34%	-21,00%	-30,23%	-33,78%	-43,37%	-52,15%	-56,69%	-75,32%	-91,34%	-98,64%	-98,59%
Pèrdua total (Milions d'€)	0,00	0,36	14,31	33,52	43,04	62,21	91,69	119,49	215,15	216,18	246,62	694,92
Pèrdua per capita (€)	0	57	250	407	468	527	646	774	1.049	1.739	3.062	12.946

SIMULACIÓ-5 (cont.)

SIMULACIÓ-6

PARÀMETRES I CARACTERÍSTIQUES

Renda Bàsica per adult	2.707,20 € anuals
Renda Bàsica per menor de 18 anys	1.353,60 € anuals
Renda Bàsica per llar	No es contempla
Base imposable general i especial conjunes	
Tarifa Base conjunta	
TRAM-1	0€ En endav. 37,50%

RESULTATS GENERALS

Variables	MITJANA (€)				TOTAL (milions d'€)			
	Valor	Err. Est.	Limits 95%		Valor	Err. Est.	Limits 95%	
			Inf.	Sup.			Inf.	Sup.
Rendiment net (RN)	20.171,94	106,85	19.962,51	20.381,38	54.912,46	469,91	53.991,43	55.833,48
Renda Bàsica (RB)	4.067,63	10,66	4.046,74	4.088,52	11.072,98	70,84	10.934,14	11.211,82
Quota supòsit RB (QRB)	7.564,48	40,07	7.485,94	7.643,02	20.592,17	176,22	20.246,79	20.937,56
Quota supòsit IRPF (QIRPF)	3.501,12	24,65	3.452,80	3.549,44	9.530,81	87,28	9.359,74	9.701,88
Declarants	2.722.220							
Població detectada	4.681.306							
Nombre de llars detectades	2.175.736							
Superàvit Finançament RB = 9.519 Milions d'€								
% de Guanyadors = 51,07%								

DECILS (ordenació segons RN): Rendiment net, Renda Bàsica i Quotes

Variables	10%	20%	30%	40%	50%	60%	70%	80%	90%	95%	98%	100%
	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.
Rendiment net (RN)	1,02%	2,73%	4,15%	5,41%	6,64%	7,98%	9,73%	11,94%	15,46%	10,83%	9,27%	14,84%
	1,02%	3,75%	7,90%	13,31%	19,95%	27,93%	37,66%	49,60%	65,06%	75,89%	85,16%	100,00%
Renda Bàsica (RB)	8,26%	8,78%	9,31%	9,74%	10,25%	10,54%	10,73%	10,40%	10,91%	5,55%	3,31%	2,21%
	8,26%	17,04%	26,35%	36,09%	46,34%	56,88%	67,61%	78,02%	88,93%	94,46%	97,79%	100,00%
Quota supòsit RB (QRB)	1,02%	2,73%	4,15%	5,41%	6,64%	7,98%	9,73%	11,94%	15,46%	10,83%	9,27%	14,84%
	1,02%	3,75%	7,90%	13,31%	19,95%	27,93%	37,66%	49,60%	65,06%	75,89%	85,16%	100,00%
Quota supòsit IRPF (QIRPF)	0,03%	0,36%	1,19%	2,22%	3,50%	5,03%	7,24%	10,61%	16,11%	13,58%	13,93%	26,21%
	0,03%	0,39%	1,58%	3,80%	7,30%	12,33%	19,57%	30,18%	46,28%	59,86%	73,79%	100,00%
Població	7,75%	8,42%	9,07%	9,64%	10,22%	10,57%	10,93%	10,57%	11,22%	5,79%	3,50%	2,32%
	7,75%	16,17%	25,24%	34,87%	45,10%	55,66%	66,59%	77,16%	88,39%	94,17%	97,68%	100,00%

DECILS (ordenació segons RN): Tipus impositius

Variables	10%	20%	30%	40%	50%	60%	70%	80%	90%	95%	98%	100%
QRB s/RN	37,50%	37,50%	37,50%	37,50%	37,50%	37,50%	37,50%	37,50%	37,50%	37,50%	37,50%	37,50%
QIRPF s/RN	0,53%	2,26%	4,99%	7,13%	9,14%	10,95%	12,91%	15,42%	18,08%	21,75%	26,08%	30,65%
(QRB-RB) s/RN	-125,76%	-27,38%	-7,78%	1,20%	6,40%	10,86%	15,26%	19,92%	23,27%	27,16%	30,29%	34,50%

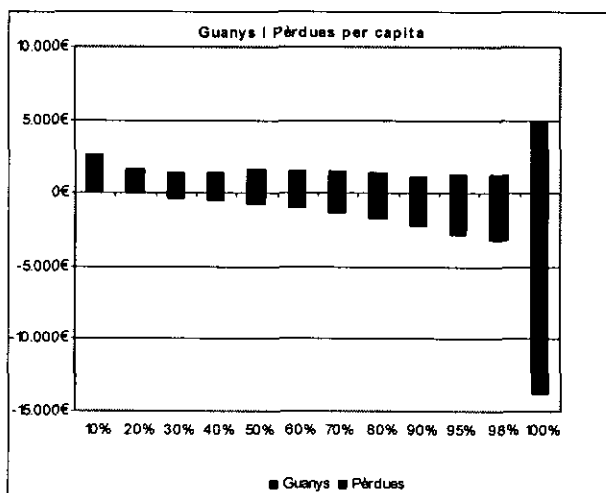
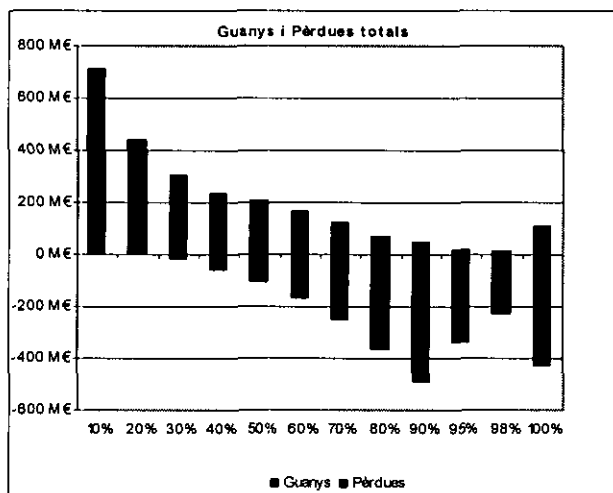
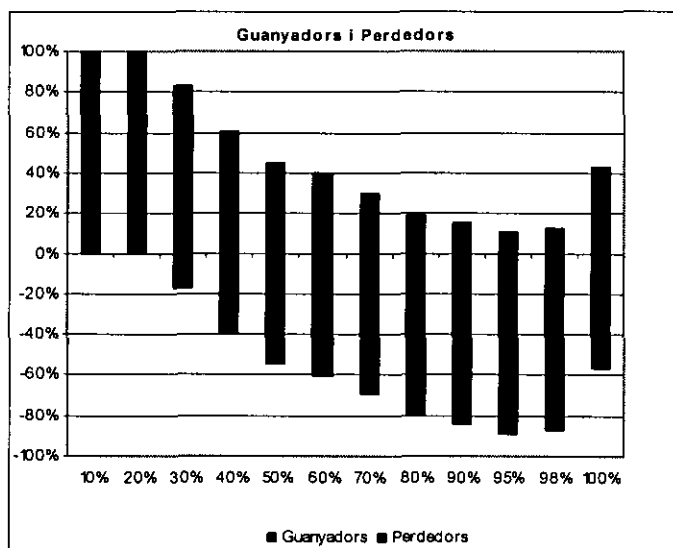
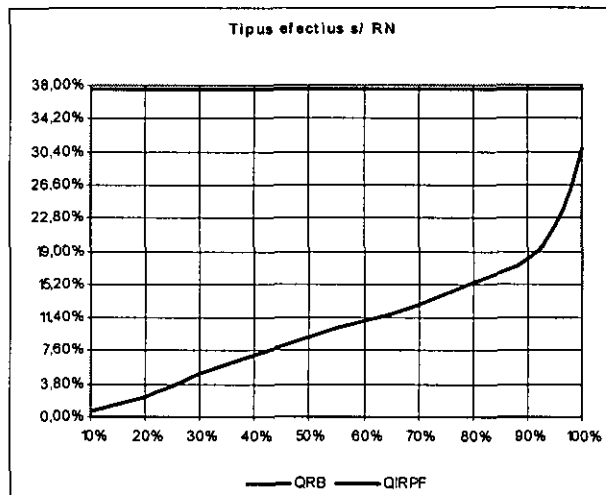
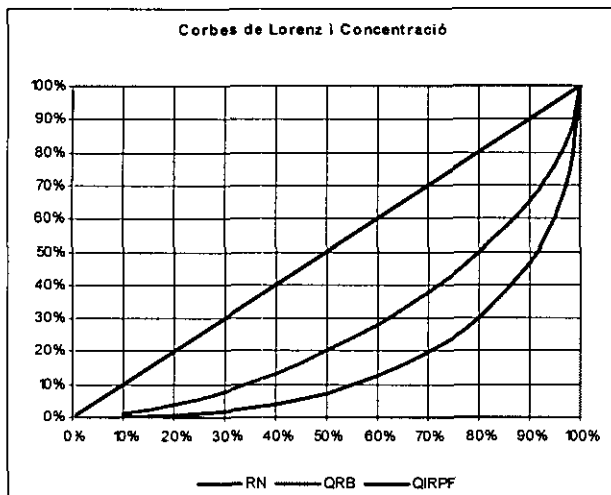
ÍNDEXS: Desigualtat, Concentració, Progressivitat i Redistribució

ÍNDEXS	VARIABLES	RN	RN - QIRPF	RN - QRB + RB
GINI		0,4615	0,4163	0,3679
CONCENTRACIÓ	Renda Bàsica	0,0493	0,0593	0,1028
	Quota supòsit RB	0,4615	0,4604	0,4535
	Quota supòsit IRPF	0,6817	0,6705	0,6601
KAKWANI	Renda Bàsica	-0,4122	-0,3570	-0,2651
	Quota supòsit RB	0,0000	0,0441	0,0855
	Quota supòsit IRPF	0,2202	0,2542	0,2922
SUITS	Renda Bàsica	-0,4247	-0,3677	-0,2829
	Quota supòsit RB	0,0000	0,0543	0,0913
	Quota supòsit IRPF	0,2701	0,3126	0,3395
EFECTE REDISTRIBUTIU	Renda Bàsica	-0,1041	-0,1152	-0,0855
	Quota supòsit RB	0,0000	0,0366	0,0710
	Quota supòsit IRPF	0,0462	0,0676	0,0776

Distribució de Guanyadors-Perdedors (ordenació segons RN)

Variables	10%	20%	30%	40%	50%	60%	70%	80%	90%	95%	98%	100%
% Guanyadors	100,00%	100,00%	82,88%	60,46%	44,88%	39,46%	30,42%	19,40%	15,51%	10,61%	12,61%	43,07%
Guany total (Milions d'€)	707,57	444,22	304,29	233,19	205,34	167,08	123,25	71,68	50,12	17,30	13,20	113,18
Guany per capita (€)	2.599	1.632	1.349	1.417	1.681	1.555	1.488	1.357	1.187	1.198	1.282	4.827
% Perdedors	0,00%	0,00%	-17,13%	-39,54%	-55,16%	-60,49%	-69,64%	-80,61%	-84,43%	-89,43%	-87,35%	-56,84%
Pèrdua total (Milions d'€)	0,00	0,00	13,51	56,99	105,47	163,33	248,50	366,91	490,71	339,29	227,28	426,79
Pèrdua per capita (€)	0	0	290	530	702	992	1.311	1.672	2.135	2.787	3.186	13.792

SIMULACIÓ-6 (cont.)

SIMULACIÓ-7

PARÀMETRES I CARACTERÍSTIQUES

Renda Bàsica per adult	2.707,00 € anuals
Renda Bàsica per menor de 18 anys	1.353,50 € anuals
Renda Bàsica per llar	2.707,00 € anuals
Base imposable general i especial conjunts	
Tarifa Base conjunta	
TRAM-1	0€ En endav. 48,50%

RESULTATS GENERALS

Variables	MITJANA (€)				TOTAL (milions d'€)			
	Valor	Err. Est.	Limits 95%		Valor	Err. Est.	Limits 95%	
			Inf.	Sup.			Inf.	Sup.
Rendiment net (RN)	20.171,94	106,85	19.962,51	20.381,38	54.912,46	469,91	53.991,43	55.833,48
Renda Bàsica (RB)	6.230,90	12,66	6.206,08	6.255,72	16.961,88	108,87	16.748,50	17.175,25
Quota supòsit RB (QRB)	9.783,39	51,82	9.681,82	9.884,97	26.632,54	227,91	26.185,85	27.079,24
Quota supòsit IRPF (QIRPF)	3.501,12	24,65	3.452,80	3.549,44	9.530,81	87,28	9.359,74	9.701,88
Declarants	2.722.220							
Població detectada	4.681.306							
Nombre de llars detectades	2.175.736							
Superàvit Finançament RB = 9.671 Milions d'€								
% de Guanyadors = 56,35%								

DECILS (ordenació segons RN): Rendiment net, Renda Bàsica i Quotes

Variables	10%	20%	30%	40%	50%	60%	70%	80%	90%	95%	98%	100%
	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.
Rendiment net (RN)	1,02%	2,73%	4,15%	5,41%	6,64%	7,98%	9,73%	11,94%	15,46%	10,83%	9,27%	14,84%
	1,02%	3,75%	7,90%	13,31%	19,95%	27,93%	37,66%	49,60%	65,06%	75,89%	85,16%	100,00%
Renda Bàsica (RB)	9,00%	9,19%	9,57%	9,83%	10,22%	10,42%	10,49%	10,24%	10,51%	5,31%	3,14%	2,09%
	9,00%	18,18%	27,75%	37,59%	47,81%	58,22%	68,71%	78,95%	89,47%	94,77%	97,91%	100,00%
Quota supòsit RB (QRB)	1,02%	2,73%	4,15%	5,41%	6,64%	7,98%	9,73%	11,94%	15,46%	10,83%	9,27%	14,84%
	1,02%	3,75%	7,90%	13,31%	19,95%	27,93%	37,66%	49,60%	65,06%	75,89%	85,16%	100,00%
Quota supòsit IRPF (QIRPF)	0,03%	0,36%	1,19%	2,22%	3,50%	5,03%	7,24%	10,61%	16,11%	13,58%	13,93%	26,21%
	0,03%	0,39%	1,58%	3,80%	7,30%	12,33%	19,57%	30,18%	46,28%	59,86%	73,79%	100,00%
Població	7,75%	8,42%	9,07%	9,64%	10,22%	10,57%	10,93%	11,22%	5,79%	3,50%	2,32%	2,32%
	7,75%	16,17%	25,24%	34,87%	45,10%	55,66%	66,59%	77,16%	88,39%	94,17%	97,68%	100,00%

DECILS (ordenació segons RN): Tipus impositius

Variables	10%	20%	30%	40%	50%	60%	70%	80%	90%	95%	98%	100%
QRB s/RN	48,50%	48,50%	48,50%	48,50%	48,50%	48,50%	48,50%	48,50%	48,50%	48,50%	48,50%	48,50%
QIRPF s/RN	0,53%	2,26%	4,99%	7,13%	9,14%	10,95%	12,91%	15,42%	18,08%	21,75%	26,08%	30,65%
(QRB-RB) s/RN	-223,82%	-55,50%	-22,80%	-7,65%	0,99%	8,18%	15,20%	22,00%	27,49%	33,37%	38,04%	44,16%

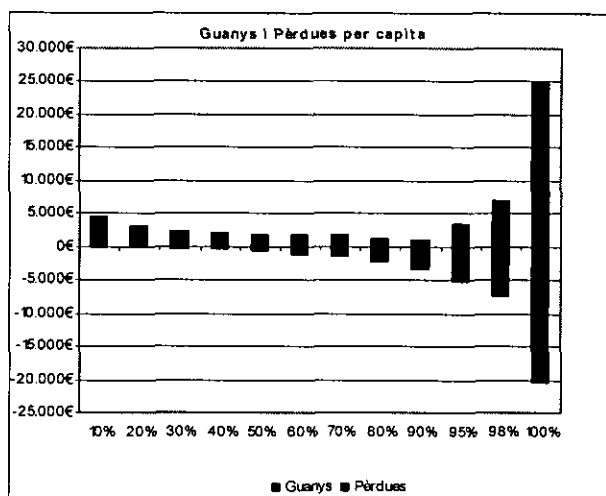
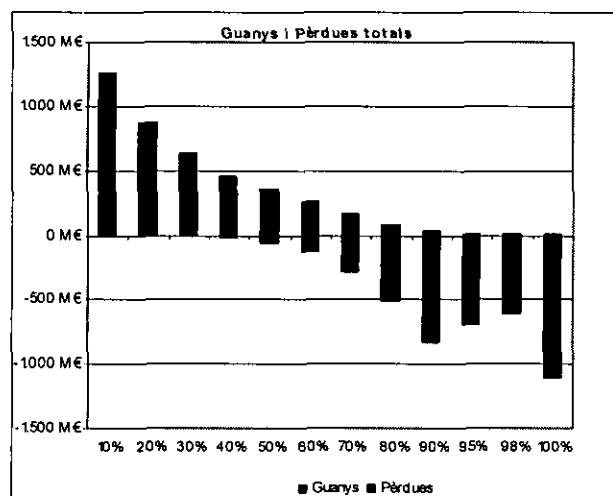
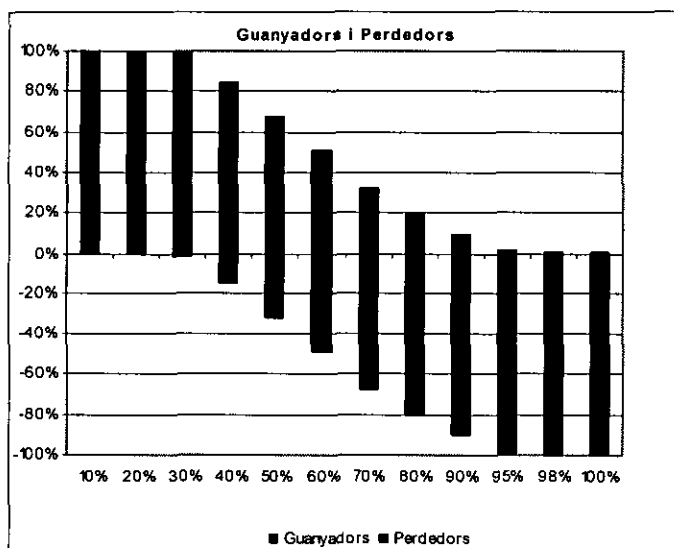
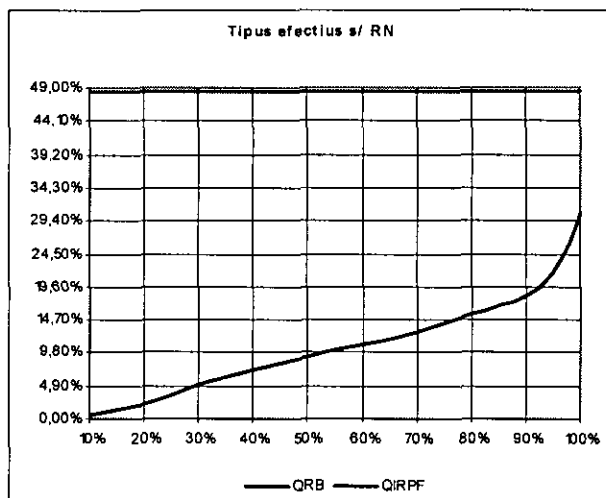
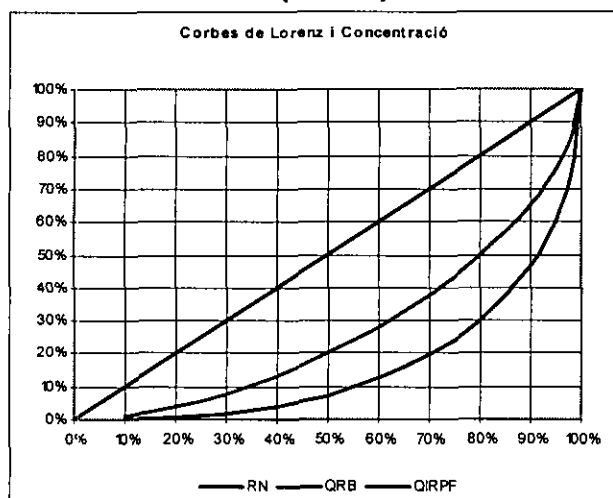
ÍNDEXS: Desigualtat, Concentració, Progressivitat i Redistribució

ÍNDEXS	VARIABLES	RN	RN - QIRPF	RN - QRB + RB
GINI		0,4615	0,4163	0,3105
CONCENTRACIÓ	Renda Bàsica	0,0287	0,0361	0,0842
	Quota supòsit RB	0,4615	0,4604	0,4463
	Quota supòsit IRPF	0,6817	0,6705	0,6482
KAKWANI	Renda Bàsica	-0,4328	-0,3802	-0,2264
	Quota supòsit RB	0,0000	0,0441	0,1358
	Quota supòsit IRPF	0,2202	0,2542	0,3377
SUITS	Renda Bàsica	-0,4407	-0,3870	-0,2379
	Quota supòsit RB	0,0000	0,0543	0,1427
	Quota supòsit IRPF	0,2701	0,3126	0,3795
EFECTE REDISTRIBUTIU	Renda Bàsica	-0,1934	-0,2269	-0,1358
	Quota supòsit RB	0,0000	0,0627	0,1943
	Quota supòsit IRPF	0,0462	0,0676	0,0901

Distribució de Guanyadors-Perdedors (ordenació segons RN)

Variables	10%	20%	30%	40%	50%	60%	70%	80%	90%	95%	98%	100%
% Guanyadors	100,00%	100,00%	98,74%	84,55%	67,64%	50,85%	32,18%	19,52%	9,33%	1,04%	0,43%	0,28%
Guany total (Milions d'€)	1.256,98	865,49	633,46	456,85	357,48	259,64	166,04	73,91	28,11	4,71	2,45	3,77
Guany per capita (€)	4,617	3,179	2,357	1,985	1,942	1,876	1,895	1,391	1,107	3,320	7,069	24,774
% Perdedors	0,00%	0,00%	-1,27%	-15,45%	-32,40%	-49,10%	-67,88%	-80,49%	-90,61%	-99,00%	-99,54%	-99,62%
Pèrdua total (Milions d'€)	0,00	0,00	0,72	18,03	60,24	138,28	288,19	505,41	827,02	695,79	610,97	1.104,09
Pèrdua per capita (€)	0	0	210	429	683	1.035	1.560	2.307	3.353	5.164	7.516	20.356

SIMULACIÓ-7 (cont.)

SIMULACIÓ-8

PARÀMETRES I CARACTERÍSTIQUES

Renda Bàsica per adult	5.414,40 € anuals
Renda Bàsica per menor de 18 anys	1.804,80 € anuals
Renda Bàsica per llar	No es contempla
Base imposable general i especial conjuntes	
Tarifa Base conjunta	
TRAM-1	0€ En endav. 57,50%

RESULTATS GENERALS

Variables	MITJANA (€)				TOTAL (milions d'€)			
	Valor	Err. Est.	Límits 95%		Valor	Err. Est.	Límits 95%	
			Inf.	Sup.			Inf.	Sup.
Rendiment net (RN)	20.171,94	106,85	19.962,51	20.381,38	54.912,46	469,91	53.991,43	55.833,48
Renda Bàsica (RB)	7.743,36	18,98	7.706,17	7.780,55	21.079,13	135,10	20.814,33	21.343,92
Quota supòsit RB (QRB)	11.598,87	61,44	11.478,44	11.719,29	31.574,66	270,20	31.045,07	32.104,25
Quota supòsit IRPF (QIRPF)	3.501,12	24,65	3.452,80	3.549,44	9.530,81	87,28	9.359,74	9.701,88
Declarants	2.722.220							
Població detectada	4.681.306							
Nombre de llars detectades	2.175.736							
Superàvit Finançament RB = 10.496 Milions d'€								
% de Guanyadors = 54,36%								

DECILS (ordenació segons RN): Rendiment net, Renda Bàsica i Quotes

Variables	10%	20%	30%	40%	50%	60%	70%	80%	90%	95%	98%	100%
	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.	acum.
Rendiment net (RN)	1,02%	2,73%	4,15%	5,41%	6,64%	7,98%	9,73%	11,94%	15,46%	10,83%	9,27%	14,84%
Renda Bàsica (RB)	1,02%	3,75%	7,90%	13,31%	19,95%	27,93%	37,66%	49,60%	65,06%	75,89%	85,16%	100,00%
Quota supòsit RB (QRB)	8,47%	8,92%	9,41%	9,78%	10,26%	10,53%	10,66%	10,34%	10,78%	5,46%	3,24%	2,16%
Quota supòsit IRPF (QIRPF)	8,47%	17,39%	26,80%	36,58%	46,84%	57,37%	68,02%	78,36%	89,14%	94,60%	97,84%	100,00%
Quota supòsit RB (QRB)	1,02%	2,73%	4,15%	5,41%	6,64%	7,98%	9,73%	11,94%	15,46%	10,83%	9,27%	14,84%
Quota supòsit IRPF (QIRPF)	1,02%	3,75%	7,90%	13,31%	19,95%	27,93%	37,66%	49,60%	65,06%	75,89%	85,16%	100,00%
Quota supòsit IRPF (QIRPF)	0,03%	0,36%	1,19%	2,22%	3,50%	5,03%	7,24%	10,61%	16,11%	13,58%	13,93%	26,21%
Població	0,03%	0,39%	1,58%	3,80%	7,30%	12,33%	19,57%	30,18%	46,28%	59,86%	73,79%	100,00%
Població	7,75%	8,42%	9,07%	9,64%	10,22%	10,57%	10,93%	11,22%	5,79%	3,50%	2,32%	2,32%
Població	7,75%	16,17%	25,24%	34,87%	45,10%	55,66%	66,59%	77,16%	88,39%	94,17%	97,68%	100,00%

DECILS (ordenació segons RN): Tipus impositius

Variables	10%	20%	30%	40%	50%	60%	70%	80%	90%	95%	98%	100%
QRB s/RN	57,50%	57,50%	57,50%	57,50%	57,50%	57,50%	57,50%	57,50%	57,50%	57,50%	57,50%	57,50%
QIRPF s/RN	0,53%	2,26%	4,99%	7,13%	9,14%	10,95%	12,91%	15,42%	18,08%	21,75%	26,08%	30,65%
(QRB-RB) s/RN	-261,03%	-68,04%	-29,60%	-11,90%	-1,76%	6,84%	15,47%	24,26%	30,73%	38,16%	44,08%	51,92%

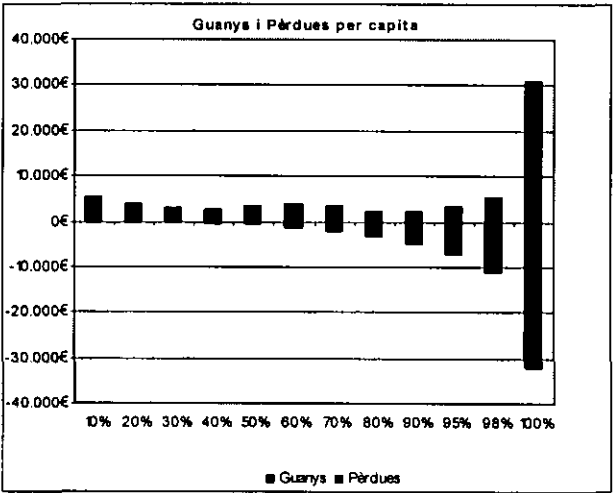
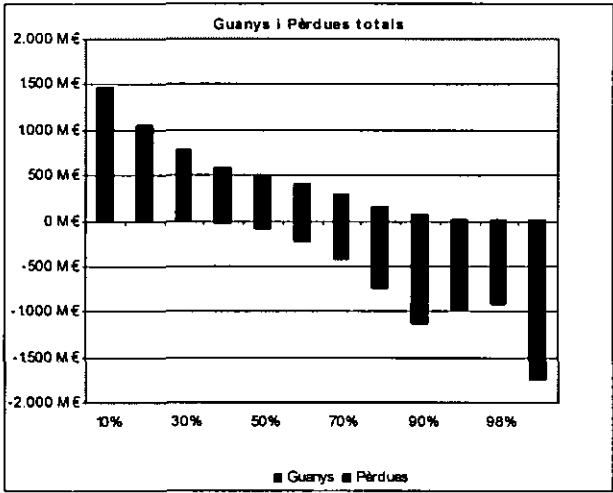
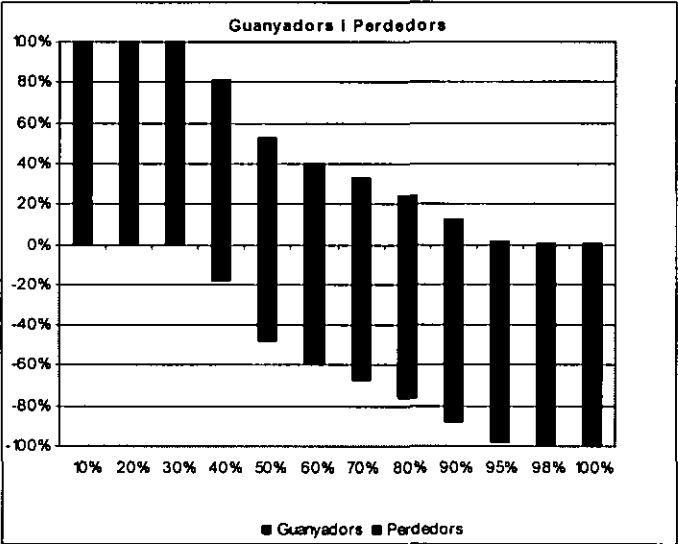
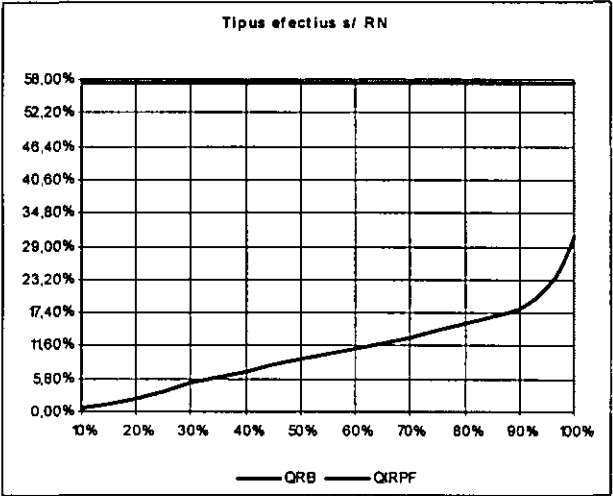
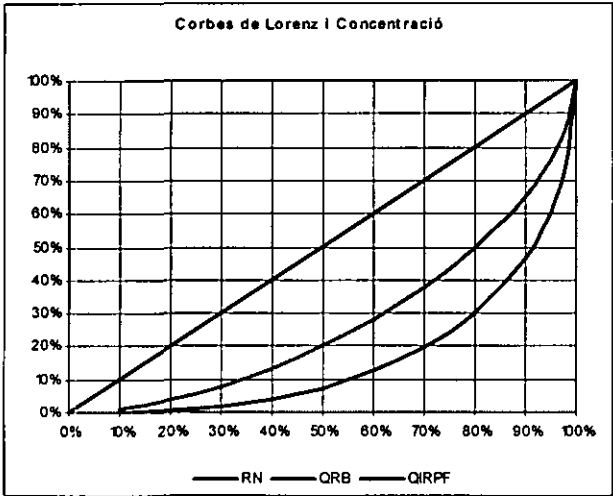
ÍNDEXS: Desigualtat, Concentració, Progressivitat i Redistribució

ÍNDEXS	VARIABLES	RN	RN - QIRPF	RN - QRB + RB
GINI		0,4615	0,4163	0,2900
CONCENTRACIÓ	Renda Bàsica	0,0424	0,0516	0,1400
	Quota supòsit RB	0,4615	0,4604	0,4254
	Quota supòsit IRPF	0,6817	0,6705	0,6140
KAKWANI	Renda Bàsica	-0,4192	-0,3648	-0,1500
	Quota supòsit RB	0,0000	0,0441	0,1355
	Quota supòsit IRPF	0,2202	0,2542	0,3240
SUITS	Renda Bàsica	-0,4304	-0,3744	-0,1617
	Quota supòsit RB	0,0000	0,0543	0,1460
	Quota supòsit IRPF	0,2701	0,3126	0,3673
EFECTE REDISTRIBUTIU	Renda Bàsica	-0,2612	-0,3164	-0,1355
	Quota supòsit RB	0,0000	0,1009	0,3331
	Quota supòsit IRPF	0,0462	0,0676	0,0885

Distribució de Guanyadors-Perdedors (ordenació segons RN)

Variables	10%	20%	30%	40%	50%	60%	70%	80%	90%	95%	98%	100%
% Guanyadors	100,00%	100,00%	99,64%	81,72%	52,34%	40,10%	32,92%	23,71%	12,21%	1,68%	0,46%	0,16%
Guany total (Milions d'€)	1.465,49	1.053,50	787,61	585,32	495,07	411,06	294,80	151,80	66,00	7,22	1,93	2,74
Guany per capita (€)	5.383	3.870	2.904	2.631	3.474	3.766	3.290	2.352	1.986	3.157	5.184	30.959
% Perdedors	0,00%	0,00%	-0,37%	-18,29%	-47,69%	-59,86%	-67,15%	-76,30%	-87,73%	-98,36%	-99,50%	-99,74%
Pèrdua total (Milions d'€)	0,00	0,00	0,06	20,00	97,58	230,99	431,12	731,20	1.139,60	983,05	918,03	1.735,66
Pèrdua per capita (€)	0	0	62	402	752	1.418	2.359	3.520	4.772	7.343	11.297	31.962

SIMULACIÓ-8 (cont.)

RESUM COSTOS I ESTALVIS DE LES 4 DARRERES SIMULACIONS

A. COST RENDA BÀSICA (cost no igual Simulació-5 a Simulació-8)		
A.1.5	4.908	Cost Simulació-5: Població detectada a la mostra
A.1.6	11.073	Cost Simulació-6: Població detectada a la mostra
A.1.7	16.962	Cost Simulació-7: Població detectada a la mostra
A.1.8	21.079	Cost Simulació-8: Població detectada a la mostra
A.2.5	1.783	Cost Simulació-5: Població absent a la mostra
A.2.6	4.023	Cost Simulació-6: Població absent a la mostra
A.2.7	6.730	Cost Simulació-7: Població absent a la mostra
A.2.8	7.796	Cost Simulació-8: Població absent a la mostra
A.3.5	6.691	Cost Simulació-5: Població total = A.1.5+A.2.5
A.3.6	15.096	Cost Simulació-6: Població total = A.1.6+A.2.6
A.3.7	23.692	Cost Simulació-7: Població total = A.1.7+A.2.7
A.3.8	28.875	Cost Simulació-8: Població total = A.1.8+A.2.8
B. ESTALVI D'IMPLANTACIÓ RENDA BÀSICA		
B.1.5	3.180	Simulació-5: Eliminació de pensions, subsidis, prestacions, etc.
B.1.6	4.926	Simulació-6: Eliminació de pensions, subsidis, prestacions, etc.
B.1.7	4.926	Simulació-7: Eliminació de pensions, subsidis, prestacions, etc.
B.1.8	8.163	Simulació-8: Eliminació de pensions, subsidis, prestacions, etc.
C. QUANTITAT TOTAL A FINANÇAR		
C.1.5	3.511	Simulació-5: Saldo Cost-Estalvi = A.3.5-B.1.5
C.1.6	10.170	Simulació-6: Saldo Cost-Estalvi = A.3.6-B.1.6
C.1.7	18.766	Simulació-7: Saldo Cost-Estalvi = A.3.7-B.1.7
C.1.8	20.712	Simulació-8: Saldo Cost-Estalvi = A.3.8-B.1.8
C.2	9.531	Recaptació de l'actual IRPF-2003
C.3.5	13.042	Simulació-5 = C.1.5+C.2
C.3.6	19.701	Simulació-6 = C.1.6+C.2
C.3.7	28.297	Simulació-7 = C.1.7+C.2
C.3.8	30.243	Simulació-8 = C.1.8+C.2
D. RECAPTACIÓ PER IRPF		
D.5	15.067	Simulació-5
D.6	20.592	Simulació-6
D.7	26.633	Simulació-7
D.8	31.575	Simulació-8
E. % DE FINANÇAMENT TOTAL		
E.5	116%	Simulació-5 = D.5 s/C.3.5
E.6	105%	Simulació-6 = D.6 s/C.3.6
E.7	94%	Simulació-7 = D.7 s/C.3.7
E.8	104%	Simulació-8 = D.8 s/C.3.8

RESUM COSTOS I ESTALVIS DE LES 4 PRIMERES SIMULACIONS

A. COST RENDA BÀSICA (cost igual Simulació-1 a Simulació-4)	
A.1	22.146 Cost Població detectada a la mostra
A.2	8.042 Cost Població absent a la mostra
A.3	30.188 Cost Població total = A.1+A.2
B. ESTALVI D'IMPLANTACIÓ RENDA BÀSICA	
B.1	8.163 Eliminació de pensions, subsidis, prestacions, etc.
C. QUANTITAT TOTAL A FINANÇAR	
C.1	22.025 Saldo Cost-Estalvi = A.3-B.1
C.2	9.531 Recaptació de l'actual IRPF-2003
C.3	31.556 Total
D. RECAPTACIÓ PER IRPF	
D.1	31.575 Simulació-1
D.2	20.482 Simulació-2
D.3	15.067 Simulació-3
D.4	21.439 Simulació-4
E. % DE FINANÇAMENT TOTAL	
E.1	100% Simulació-1 = D.1 s/C.3
E.2	65% Simulació-2 = D.2 s/C.3
E.3	48% Simulació-3 = D.3 s/C.3
E.4	68% Simulació-4 = D.4 s/C.3

Podem fer ara alguns comentaris sobre els resultats d'aquestes simulacions, tenint en compte quatre criteris per a la seva avaluació que semblen raonables si el que hom vol és aconseguir escenaris de Renda Bàsica factibles i desitjables:

- 1) Que la reforma s'autofinanciï (és a dir, que no generi dèficit net, de forma que respectem la recaptació actual i la reforma sigui neutra en aquest sentit).
- 2) Que el seu impacte distributiu sigui progressiu.
- 3) Que més del 50% de la població coberta guanyi renda neta (i això tenint en compte que, de qualsevol manera, la major part de la població no coberta per la simulació guanyaria amb tota probabilitat, per les raons esmentades a la secció 3).
- 4) Que els tipus impositius *reals* o *efectius* després de la reforma (és a dir, una vegada tenim en compte no només els nous tipus *nominals*, sinó també l'efecte de la Renda Bàsica) no siguin extremadament alts.

Provem doncs d'avaluar els resultats de les simulacions presentades abans amb l'ajut d'aquests criteris.

A la **Simulació 1**, es pot veure que el tipus únic requerit per satisfer la condició d'autofinançament de la reforma seria del 57,5%. Aquest tipus generaria una quota suficient (31.574 milions d'euros) per finançar la Renda Bàsica per als individus coberts per la mostra (22.145 milions d'euros) *més* el valor de la quota generada per l'actual IRPF (9.530 milions d'euros)⁸⁴. La reforma tindria un impacte fortament progressiu sobre la distribució de la renda, com una simple mirada als índexs corresponents pot mostrar. El percentatge de guanyadors nets amb la reforma seria del 56,87%. I, sorprenentment, els tipus impositius efectius ($QRB - RB$) s/RN serien extremadament alts només per la part més alta de la decila de població amb més renda. Les sis primeres deciles (que agrupen a la població amb rendes més baixes) suportarien tipus efectius menors que els de la present situació fiscal; la setena decila es mantindria aproximadament igual; l'octava i novena deciles experimentarien un augment

⁸⁴ Recordem aquí que, una vegada afegim el cost de la RB per la població no coberta a la mostra, i descomptem l'estalvi en despesa social degut a la reforma, tenim un petit superàvit de 121 milions

substancial, però no extremat, de la pressió fiscal; i el tipus efectiu aniria més enllà del 36% només per la decila amb més renda. Addicionalment, per les cinc primeres deciles el tipus efectiu seria negatiu.

A la **Simulació 2**, provem de respondre la següent pregunta: quin tipus únic es requeriria per finançar només el 50% de la Renda Bàsica amb la quota de l'IRPF (mantenint igual la quantia)? Creiem que és útil fer aquesta pregunta perquè, òbviament, la imposició sobre la renda és només una de les eines disponibles per a un sistema fiscal⁸⁵, i, en el cas de Catalunya avui, proporciona només el 42,29% de tota la recaptació fiscal; la resta prové de diferents figures impositives que són menys visibles políticament (principalment l'IVA i els impostos indirectes sobre els carburants, l'alcohol, el tabac i altres consums: vegeu el **Gràfic 1**). No és impossible, llavors, pensar en un major grau de finançament de la reforma per part d'aquestes altres eines de política fiscal⁸⁶.

En aquest cas el tipus requerit seria del 37,3%. Aquest tipus generaria 20.482 milions d'euros, que serien suficients per a finançar la present quota de l'IRPF (9.530 milions d'euros) i el 50% del cost de la Renda Bàsica (és a dir, 11.072 milions d'euros). La progressivitat de la reforma encara seria molt notable, però menor que la que vam observar a la Simulació 1. En el cas de la Simulació 2, el 94,46% dels individus coberts per la mostra guanyarien amb la reforma, però hauríem de tenir en compte que el 50% de la Renda Bàsica seria finançat per mitjà de la imposició indirecta i que no disposem de dades sobre l'impacte distributiu d'aquesta pujada (que, bastant probablement, tindria un efecte global regressiu). Finalment, els tipus efectius reals després de la reforma serien notablement menors que els actualment vigents per a totes les deciles de renda (exceptuant un creixement de menys d'un punt pel 2% amb més renda de la població): això podria potser compensar, per alguns grups, la pujada dels impostos indirectes, però saber en quina mesura això és cert exigiria disposar de dades molt diferents de les que fem servir en aquest estudi.

d'euros. Per tant, encara que incloguem a la població no coberta a la mostra, la condició d'autofinançament es continuaria satisfent.

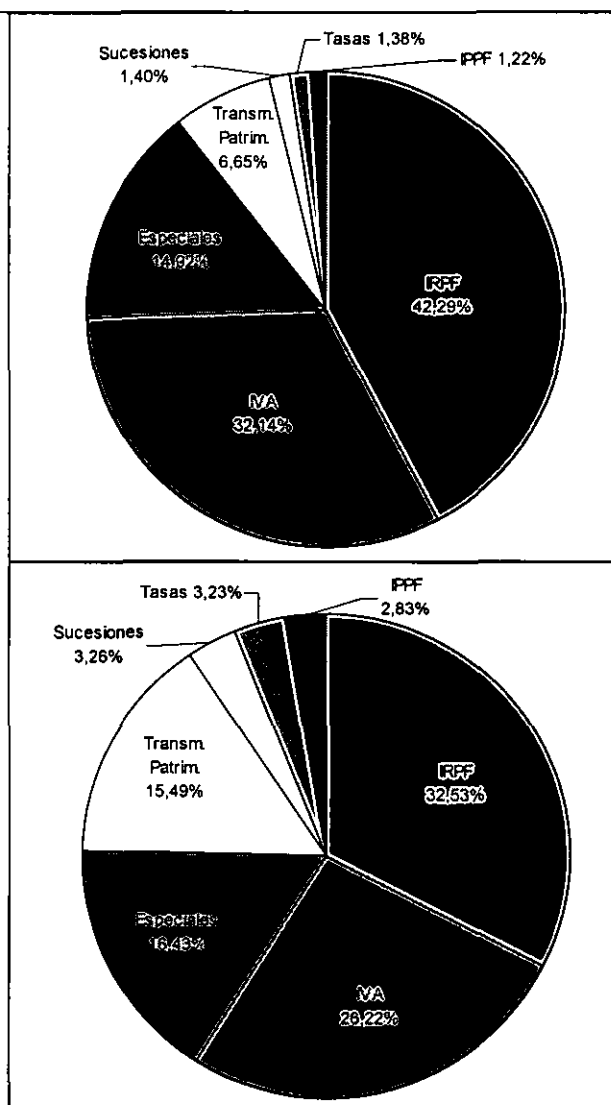
⁸⁵ Hills (2000).

⁸⁶ Podríem enumerar algunes raons a favor d'aquest tipus de finançament (descens de la pressió fiscal directa sobre les rendes del treball) i d'altres en contra (efecte inflacionari i manca de progressivitat dels impostos indirectes), però no considerarem aquests arguments aquí.

GRÀFIC 1

FONTS DE RECAUDACIÓ FISCAL A CATALUNYA (2002)

NOTA: el primer gràfic representa la distribució de la recaptació fiscal segons la seva font, en el supòsit (que s'adopta a aquest estudi) de que la Generalitat de Catalunya controlés el 100% del sistema fiscal al territori català. El segon gràfic representa la situació actual per l'administració de la Generalitat.

La **Simulació 3** planteja una qüestió diferent: què passaria si intentéssim pagar la mateixa Renda Bàsica però conservant la tarifa de l'IRPF actualment vigent? Això implica que ja no estaríem aplicant un tipus únic, sinó una tarifa progressiva amb cinc tipus impositius corresponents a cinc trams de renda. Com era d'esperar, llavors la reforma estaria lluny d'autofinançar-se: aquest disseny generaria un enorme dèficit net de 16.608 milions d'euros (9.530 milions d'euros de l'actual quota de l'IRPF més 7.078 milions d'euros de Renda Bàsica no finançada per la quota de l'IRPF després de la reforma). La progressivitat de la reforma encara seria forta (lleugerament menor que en la Simulació 1, però més elevada que en la Simulació 2). Òbviament, gairebé tothom guanyaria (exceptuant només al 1,3% de la població) i els tipus impositius efectius serien molt més baixos per tothom excepte pel 2% amb més renda de la població.

La **Simulació 4** manté la idea de tipus impositius progressius al llarg de cinc trams de renda, però amb uns tipus nominals molt més elevats per tots ells (i introduint també alguns canvis en la delimitació dels trams). En aquest cas, la reforma encara generaria un dèficit net de 10.237 milions d'euros. La progressivitat seria més elevada aquí que en cap altre de les simulacions vistes fins ara, i el 88,30% de la població coberta per la mostra guanyaria. Els tipus efectius serien més baixos que els actualment vigents excepte pel 5% amb més renda de la població.

La **Simulació 5** respon a la pregunta de quina Renda Bàsica es podria finançar conservant la tarifa actual de l'IRPF en les condicions definides a la Simulació 3: supressió de tota deducció, reducció i desgravació, i tractament de la base especial igual que el de la general. El resultat pot ser instructiu: només amb aquestes modificacions relativament petites a l'impost, es podria autofinançar una Renda Bàsica "parcial" de 1200 euros l'any. L'impacte seria novament progressiu (encara que menys que en les simulacions anteriors), el 59% de la població guanyaria (és a dir, encara més que amb la Renda Bàsica "total" de la Simulació 1), i els tipus impositius efectius serien menors que els actuals per les sis deciles amb menys renda, pràcticament iguals per la setena i vuitena deciles, i més alts però no excessius per la novena i desena.

La **Simulació 6** mostraria un altre exemple de Renda Bàsica "parcial", pagant només la meitat de la quantia de Renda Bàsica proposada (és a dir, 2.706 € per any); en

aquest cas, la simulació mostra que un tipus únic del 37,5% bastaria per a autofinçar la Renda Bàsica. Però l'impacte redistributiu de la reforma seria menor i menys progressiu que en les altres simulacions amb una Renda Bàsica "total", tot i que el 51% de la població encara guanyaria. Els tipus efectius serien més alts que els vigents ja des de la setena decila, però acceptables.

La **Simulació 7** introdueix una variant interessant: es manté la Renda Bàsica "parcial" individual de la simulació anterior (la meitat de la quantia "total" que havíem definit a les simulacions 1-4), però s'afegeix una Renda Bàsica de la mateixa quantia per cada llar (una de les variants de la proposta que vam comentar al segon capítol). El tipus únic necessari per autofinçar aquesta proposta seria del 48,5%. L'impacte redistributiu continuaria sent altament progressiu, el 56,35% de la població guanyaria, i els tipus efectius pujarien des de la setena decila, encara que només en la novena i desena ho farien molt apreciablement.

Finalment, la **Simulació 8** mostra, prenent com a referència els paràmetres definits a la Simulació 1, com el guany en termes de finançament que obtindríem pel fet de pagar només el 33% de la Renda Bàsica als menors d'edat (en comptes del 50%) seria d'uns 1.000 milions d'euros, la qual cosa no permetria reduir molt el tipus únic, a més que faria baixar lleugerament el número de guanyadors amb la reforma.

En definitiva, podem dir que el segon, tercer i quart criteris d'avaluació que hem proposat (la progressivitat, que els guanyadors siguin més del 50%, i que els tipus efectius no siguin extrems) són àmpliament satisfets per totes les simulacions presentades (si deixem de banda el tipus efectiu notablement alt que s'aplica a la decila més rica a la Simulació 1); però el criteri d'autofinançament només seria satisfet per un tipus únic nominalment alt com el de la Simulació 1; o bé s'hauria d'assolir al preu d'eleva la imposició indirecta (com assumeix la Simulació 2), amb efectes distributius possiblement indesitjables; o bé al preu de pagar una Renda Bàsica de quantia menor o combinar-la amb una Renda Bàsica per llar (Simulacions 5, 6 i 7).

6. CONCLUSIONS

Les simulacions que hem presentat a la secció anterior ens permeten enumerar algunes observacions sobre la viabilitat financera i l'impacte distributiu d'un programa de Renda Bàsica a Catalunya, i, concretament, sobre les dificultats que aquest programa hauria d'afrontar, i sobre el treball que encara es pot fer per tal de minimitzar-les:

- Hem vist que, si es vol que la reforma s'autofinanciï, necessitem introduir uns tipus impositius *nominals* notablement elevats. En el cas d'un tipus únic, aquest seria del 57,5%, mentre que si introduïm una tarifa progressiva amb diferents tipus impositius per diferents trams de renda, llavors el tipus per les deciles de renda més alta hauria de ser encara molt més alt (i aquesta pot ser una bona raó per optar per un tipus únic quan introduïm una Renda Bàsica alhora que fem una reforma fiscal). Aquest fet no sembla afectar necessàriament la viabilitat econòmica de la proposta, però planteja dubtes importants, vistes les prioritats i les preferències de les agendes polítiques, sobre la seva viabilitat política.
- Tot i així, també hem mostrat que aquest tipus *nominal* elevat no resulta tan dramàtic quan el comparem amb els tipus *efectius* que implicaria una vegada tenim en compte l'impacte global de la reforma proposada (incloent-hi, per tant, l'efecte de la Renda Bàsica): de fet, *només cal esperar una pujada molt notable dels tipus efectius per la decila de renda més alta* (és a dir, pel 10%, o potser menys, dels declarants). En la mesura en que ens interessa explorar també la viabilitat política de la Renda Bàsica, aquest fet ha de ser especialment emfasitzat a l'hora de presentar la proposta dins l'esfera pública. El sentit global d'una proposta de Renda Bàsica té a veure precisament amb aquest efecte combinat del parell "pujada de tipus impositius + Renda Bàsica".
- Recordem, a més, que la major part de la població no coberta per la mostra (entorn del 25% del total de la població catalana) seria molt probablement guanyadora neta amb la reforma, de manera que la proporció de perdedors en el conjunt de la població seria encara menor que la resultant de les simulacions, la qual només es refereix a la població declarant d'IRPF i les seves llars.

- Un altre fet interessant és que el model de microsimulació ens permet observar com les reformes redistribueixen la renda entre les llars; els exemples mostren que el grau de progressivitat d'aquesta redistribució quan introduïm una Renda Bàsica seria molt alt; però podem suposar que la *redistribució a dintre de les llars* (és a dir, la redistribució entre individus) seria fins i tot més important i progressiva (i potser fins i tot la més rellevant, ja que una de les justificacions de la Renda Bàsica consisteix precisament en estimular l'autonomia individual i la "llibertat real"). Desafortunadament, en aquesta fase no disposem de les eines i dades adequades per a quantificar aquest impacte.
- Finalment, les **Taules 7 i 8** (vegeu l'**Addenda** a aquest capítol) ens mostren l'efecte perjudicial que la reforma tindria sobre aquells declarants que viuen sols en comparació amb els que viuen a d'altres tipus de llar. No cal dir que aquest efecte té a veure amb les economies d'escala, i que ens hauríem de preocupar per ell només si tenim raons per suposar que algunes persones no són lliures en absolut per escollir el tipus de llar en la que volen viure (supòsit, que, d'altra banda, sembla molt raonable per una part de la població). No hem analitzat aquesta qüestió aquí, però ens permetrem insistir en que el nostre model permet la introducció d'una "Renda Bàsica per llar" (vegeu, per exemple, la Simulació 7) que pot enfrontar-se a aquest problema⁸⁷. Aquesta és sens dubte una de les possibilitats que s'haurien d'explorar en el futur.

Conclourem aquest capítol fent (e intentant respondre) la següent pregunta: què podria fer-se per tal de superar algunes de les dificultats esmentades i per fer la reforma més "acceptable" en l'esfera política? Esmentem tot seguit només tres opcions, algunes de les quals ja es van comentar a propòsit de les simulacions presentades:

- *Reduir la quantia de la Renda Bàsica*: hom podria pensar que la Renda Bàsica que hem introduït a les nostres quatre primeres simulacions és massa ambiciosa per començar, i que un bon *second-best* davant de dificultats de viabilitat política o econòmica seria reduir la seva quantia i pagar una Renda

⁸⁷ Aquesta opció ha estat suggerida i desenvolupada per Pinilla i Sanzo (2004).

Bàsica “parcial” en una primera etapa, tot esperant que això ajudés a instal·lar una certa “cultura de la Renda Bàsica” dins els sistemes fiscal i de protecció social. Les Simulacions 5, 6, 7 i 8 exploraven aquesta possibilitat; creiem que podem extreure d’elles les següents conclusions:

- a) Reduir en un 50% la quantia de la Renda Bàsica (Simulació 6) no ens permetia tampoc establir un tipus únic que estigués totalment exempt de problemes de viabilitat política; en canvi, resultava menys progressiu, i els tipus efectius començaven a ser més alts que els actuals ja des de la setena decila. Potser la lliçó a extreure’n és, llavors, que una vegada introduïm una Renda Bàsica juntament amb una reforma fiscal, val més fer-ho amb una quantia mínimament respectable.
 - b) Si paguem una Renda Bàsica “parcial” com la de les simulacions 5 o 6, encara que no haguéssim de pujar tant (o gairebé gens) els tipus impositius, això implicaria que hauríem de mantenir la pràctica totalitat de les prestacions socials vigents per tal de complementar a l’alça la Renda Bàsica en situacions definides. Això eliminaria molts dels avantatges d’una Renda Bàsica esmentats als capítols anteriors.
 - c) L’opció de reduir la Renda Bàsica pels menors d’edat (com a la Simulació 8) generaria un guany important però insuficient per fer que la reforma s’autofinançés, per exemple, en les Simulacions 2, 3 i 4. Som del parer que pagar una Renda Bàsica més baixa pels menors d’edat no seria aconsellable, ja que, en alguns casos, podria fins i tot caure per sota de les actuals prestacions o deduccions per fills.
 - d) L’única opció, doncs, que no semblaria tenir els problemes anteriors seria la ja esmentada de combinar una Renda Bàsica individual amb una per llar (Simulació 7), això sí, al preu de pagar un tram de Renda Bàsica de forma no individualitzada i afeblir per tant una de les seves característiques principals.
- *Trobar altres fonts de finançament:* podem pensar en altres formes de finançament per la reforma. Quan comentàvem la Simulació 2, ens vam referir a altres instruments fiscals com els impostos indirectes, i als problemes que el seu ús plantejaria probablement en termes distributius.

Però no ens hem de limitar per força a aquesta opció: com es va dir al capítol 2, hi ha altres despeses públiques que potser perdrien part del seu sentit una vegada que un sistema de Renda Bàsica estigués operatiu (com ara algunes de les despeses en polítiques d'ocupació, formació ocupacional, serveis socials, subsidis a la contractació, bonificacions de quotes de la Seguretat Social, subvencions agrícoles, subvencions a escoles i hospitals privats, despesa en lluita contra la delinqüència, presons i tribunals de justícia, etc.); fins i tot podria produir-se una elevació dels ingressos fiscals per la legalització d'una part de l'economia submergida, per no parlar de la resta del frau fiscal existent.

- *Introduir un Impost Negatiu sobre la Renda*: finalment, una altra opció seria la de fer la reforma distributivament neutral per les deciles centrals de la distribució de la renda, per mitjà d'un mecanisme d'Impost Negatiu sobre la Renda. Això òbviament faria disminuir el percentatge de guanyadors (i també de perdedors: la majoria dels declarants quedarien igual que a la situació actual), alhora que continuaria afectant negativament els incentius a l'ocupació i, igual que les actuals prestacions socials, afavoriria les "trampes" de la pobresa i l'atur. Però, encara i així, podria valer la pena redefinir i fer servir el model de microsimulació per tal de calcular els resultats d'aquesta opció.

ADDENDA

EXEMPLE DE SIMULACIONS AMB INDIVIDUS-TIPUS O LLARS-TIPUS

A les **Taules 7 i 8** que tot seguit es presenten, es pot trobar un exemple dels resultats d'algunes simulacions (segons els paràmetres definits per la Simulació 1) per individus-tipus i llars-tipus, tant per llars amb un sol declarant (**Taula 7**) com amb dos (**Taula 8**). No entrarem aquí a fer una anàlisi detallada d'aquests exemples, ja que els presentem a títol il·lustratiu de les possibilitats del model de microsimulació utilitzat. Cal, no obstant, fer esment d'algunes qüestions tècniques a tenir en compte quan s'interpreten aquestes dades:

- 1) El concepte de "Mitjana de RN" referit a cada decila no és la mesura més representativa del nivell de desigualtat, perquè la dispersió és molt alta, per exemple, en les deciles més baixes i en les més altes.
- 2) Aquesta mateixa variable no és diferenciada per les Taules 7 i 8, és a dir, està referida al conjunt de la mostra, i, per tant, pren els mateixos valors per les llars amb un o dos declarants.
- 3) A la Taula 8 (llars amb dos declarants), suposem que el 66,66% de la renda neta és guanyada pel primer declarant i el 33,33% pel segon, i estimem QIRPF (és a dir, la càrrega fiscal total amb la tarifa fiscal vigent actualment) segons la possibilitat més favorable (sigui la declaració individual o la conjunta).

**TAULA 7. GUANY O PÈRDUA PER TIPUS DE LLAR
(LLARS AMB UN DECLARANT, PER A LA SIMULACIÓ I)**

	Decila de RN	Mitjana de RN	QIRPF	QRB	QIRPF s/RN	QRB-RB s/RN	Guany o Pèrdua
1 Adult	10%	2.058 €	0 €	1.183 €	0,00%	-205,59%	4.231 €
	20%	5.505 €	0 €	3.165 €	0,00%	-40,85%	2.249 €
	30%	8.360 €	214 €	4.807 €	2,55%	-7,27%	821 €
	40%	10.910 €	508 €	6.273 €	4,66%	7,87%	-350 €
	50%	13.395 €	1.463 €	7.702 €	10,92%	17,08%	-825 €
	60%	16.105 €	2.113 €	9.260 €	13,12%	23,88%	-1.733 €
	70%	19.615 €	2.956 €	11.279 €	15,07%	29,90%	-2.908 €
	80%	24.075 €	4.205 €	13.843 €	17,47%	35,01%	-4.224 €
	90%	31.195 €	6.199 €	17.937 €	19,87%	40,14%	-6.324 €
	95%	43.670 €	10.778 €	25.110 €	24,68%	45,10%	-8.918 €
	98%	62.330 €	18.605 €	35.840 €	29,85%	48,81%	-11.821 €
	100%	149.845 €	57.986 €	86.161 €	38,70%	53,89%	-22.760 €
2 Adults	10%	2.058 €	0 €	1.183 €	0,00%	-468,68%	9.645 €
	20%	5.505 €	0 €	3.165 €	0,00%	-139,21%	7.663 €
	30%	8.360 €	0 €	4.807 €	0,00%	-72,03%	6.022 €
	40%	10.910 €	0 €	6.273 €	0,00%	-41,76%	4.556 €
	50%	13.395 €	647 €	7.702 €	4,83%	-23,34%	3.773 €
	60%	16.105 €	1.297 €	9.260 €	8,05%	-9,74%	2.866 €
	70%	19.615 €	2.140 €	11.279 €	10,91%	2,29%	1.690 €
	80%	24.075 €	3.253 €	13.843 €	13,51%	12,52%	239 €
	90%	31.195 €	5.247 €	17.937 €	16,82%	22,79%	-1.862 €
	95%	43.670 €	9.520 €	25.110 €	21,80%	32,70%	-4.762 €
	98%	62.330 €	17.075 €	35.840 €	27,39%	40,13%	-7.936 €
	100%	149.845 €	56.456 €	86.161 €	37,68%	50,27%	-18.876 €
1 Adult + 1 menor	10%	2.058 €	0 €	1.183 €	0,00%	-337,14%	6.938 €
	20%	5.505 €	0 €	3.165 €	0,00%	-90,03%	4.956 €
	30%	8.360 €	109 €	4.807 €	1,30%	-39,65%	3.423 €
	40%	10.910 €	403 €	6.273 €	3,70%	-16,94%	2.252 €
	50%	13.395 €	1.295 €	7.702 €	9,67%	-3,13%	1.714 €
	60%	16.105 €	1.945 €	9.260 €	12,08%	7,07%	806 €
	70%	19.615 €	2.788 €	11.279 €	14,21%	16,09%	-369 €
	80%	24.075 €	4.009 €	13.843 €	16,65%	23,77%	-1.713 €
	90%	31.195 €	6.003 €	17.937 €	19,24%	31,47%	-3.813 €
	95%	43.670 €	10.519 €	25.110 €	24,09%	38,90%	-6.470 €
	98%	62.330 €	18.290 €	35.840 €	29,34%	44,47%	-9.429 €
	100%	149.845 €	57.671 €	86.161 €	38,49%	52,08%	-20.368 €
1 Adult + 2 menors	10%	2.058 €	0 €	1.183 €	0,00%	-468,68%	9.645 €
	20%	5.505 €	0 €	3.165 €	0,00%	-139,21%	7.663 €
	30%	8.360 €	0 €	4.807 €	0,00%	-72,03%	6.022 €
	40%	10.910 €	291 €	6.273 €	2,67%	-41,76%	4.846 €
	50%	13.395 €	1.115 €	7.702 €	8,32%	-23,34%	4.241 €
	60%	16.105 €	1.765 €	9.260 €	10,96%	-9,74%	3.334 €
	70%	19.615 €	2.608 €	11.279 €	13,29%	2,29%	2.158 €
	80%	24.075 €	3.799 €	13.843 €	15,78%	12,52%	785 €
	90%	31.195 €	5.793 €	17.937 €	18,57%	22,79%	-1.316 €
	95%	43.670 €	10.241 €	25.110 €	23,45%	32,70%	-4.040 €
	98%	62.330 €	17.952 €	35.840 €	28,80%	40,13%	-7.059 €
	100%	149.845 €	57.334 €	86.161 €	38,26%	50,27%	-17.998 €

Decila de RN	Mijana de RN	QIRPF	QRB	QIRPF s/RN	QRB-RB s/RN	Guanyo Perduda
2 Adults + 1 menor						
10%	2.058 €	0 €	1.183 €	0,00%	-600,23%	12.353 €
20%	5.505 €	0 €	3.165 €	0,00%	-188,39%	10.371 €
30%	8.360 €	0 €	4.807 €	0,00%	-104,41%	8.729 €
40%	10.910 €	0 €	6.273 €	0,00%	-66,57%	7.263 €
50%	13.395 €	419 €	7.702 €	3,13%	-43,55%	6.253 €
60%	16.105 €	961 €	9.280 €	5,97%	-26,55%	5.257 €
70%	19.615 €	1.804 €	11.279 €	9,20%	-11,51%	4.061 €
80%	24.075 €	2.874 €	13.843 €	11,94%	1,28%	2.567 €
90%	31.195 €	4.855 €	17.937 €	15,56%	14,11%	453 €
95%	43.670 €	9.002 €	25.110 €	20,61%	26,50%	-2.572 €
98%	62.330 €	16.445 €	35.840 €	26,38%	35,78%	-5.859 €
100%	149.845 €	55.826 €	86.161 €	37,26%	48,47%	-16.799 €
2 Adults + 2 menors						
10%	2.058 €	0 €	1.183 €	0,00%	-731,77%	15.060 €
20%	5.505 €	0 €	3.165 €	0,00%	-237,56%	13.078 €
30%	8.360 €	0 €	4.807 €	0,00%	-136,80%	11.436 €
40%	10.910 €	0 €	6.273 €	0,00%	-91,38%	9.970 €
50%	13.395 €	194 €	7.702 €	1,45%	-63,76%	8.735 €
60%	16.105 €	601 €	9.280 €	3,73%	-43,36%	7.584 €
70%	19.615 €	1.444 €	11.279 €	7,36%	-25,31%	6.408 €
80%	24.075 €	2.514 €	13.843 €	10,44%	-9,97%	4.914 €
90%	31.195 €	4.435 €	17.937 €	14,22%	5,43%	2.741 €
95%	43.670 €	8.447 €	25.110 €	19,34%	20,30%	-420 €
98%	62.330 €	15.770 €	35.840 €	25,30%	31,44%	-3.827 €
100%	149.845 €	55.151 €	86.161 €	36,81%	46,66%	-14.766 €
2 Adults + 3 menors						
10%	2.058 €	0 €	1.183 €	0,00%	-863,32%	17.767 €
20%	5.505 €	0 €	3.165 €	0,00%	-286,74%	15.765 €
30%	8.360 €	0 €	4.807 €	0,00%	-169,18%	14.143 €
40%	10.910 €	0 €	6.273 €	0,00%	-116,20%	12.677 €
50%	13.395 €	0 €	7.702 €	0,00%	-83,97%	11.248 €
60%	16.105 €	271 €	9.280 €	1,68%	-60,17%	9.961 €
70%	19.615 €	916 €	11.279 €	4,67%	-39,11%	8.587 €
80%	24.075 €	1.986 €	13.843 €	8,25%	-21,21%	7.093 €
90%	31.195 €	3.819 €	17.937 €	12,24%	-3,25%	4.832 €
95%	43.670 €	7.633 €	25.110 €	17,48%	14,11%	1.473 €
98%	62.330 €	14.780 €	35.840 €	23,71%	27,10%	-2.110 €
100%	149.845 €	54.161 €	86.161 €	36,14%	44,85%	-13.049 €

**TABLE 8. GUANY O PÈRDUA PER TIPUS DE LLAR
(LLARS AMB DOS DECLARANTS, PER A LA SIMULACIÓ I)**

	Decila de RN	Mitjana de RN	QIRPF	QRB	QIRPF s/RN	QRB-RB s/RN	Guany o Pèrdua
2 Adults	10%	2.058 €	0 €	1.183 €	0,00%	-468,68%	9.645 €
	20%	5.505 €	0 €	3.165 €	0,00%	-139,21%	7.663 €
	30%	8.360 €	0 €	4.807 €	0,00%	-72,03%	6.022 €
	40%	10.910 €	0 €	6.273 €	0,00%	-41,76%	4.556 €
	50%	13.395 €	269 €	7.702 €	2,01%	-23,34%	3.396 €
	60%	16.105 €	476 €	9.260 €	2,96%	-9,74%	2.044 €
	70%	19.615 €	830 €	11.279 €	4,23%	2,29%	380 €
	80%	24.075 €	2.254 €	13.843 €	9,36%	12,52%	-760 €
	90%	31.195 €	3.702 €	17.937 €	11,87%	22,79%	-3.406 €
	95%	43.670 €	7.346 €	25.110 €	16,82%	32,70%	-6.936 €
	98%	62.330 €	13.239 €	35.840 €	21,24%	40,13%	-11.772 €
	100%	149.845 €	48.542 €	86.161 €	32,39%	50,27%	-26.790 €
2 Adults + 1 menor	10%	2.058 €	0 €	1.183 €	0,00%	-600,23%	12.353 €
	20%	5.505 €	0 €	3.165 €	0,00%	-188,39%	10.371 €
	30%	8.360 €	0 €	4.807 €	0,00%	-104,41%	8.729 €
	40%	10.910 €	0 €	6.273 €	0,00%	-66,57%	7.263 €
	50%	13.395 €	164 €	7.702 €	1,22%	-43,55%	5.998 €
	60%	16.105 €	371 €	9.260 €	2,30%	-26,55%	4.647 €
	70%	19.615 €	662 €	11.279 €	3,38%	-11,51%	2.919 €
	80%	24.075 €	1.981 €	13.843 €	8,23%	1,28%	1.674 €
	90%	31.195 €	3.401 €	17.937 €	10,90%	14,11%	-1.000 €
	95%	43.670 €	6.982 €	25.110 €	15,99%	26,50%	-4.593 €
	98%	62.330 €	12.784 €	35.840 €	20,51%	35,78%	-9.520 €
	100%	149.845 €	47.956 €	86.161 €	32,00%	48,47%	-24.668 €
2 Adults + 2 menors	10%	2.058 €	0 €	1.183 €	0,00%	-731,77%	15.060 €
	20%	5.505 €	0 €	3.165 €	0,00%	-237,56%	13.078 €
	30%	8.360 €	0 €	4.807 €	0,00%	-136,80%	11.436 €
	40%	10.910 €	0 €	6.273 €	0,00%	-91,38%	9.970 €
	50%	13.395 €	52 €	7.702 €	0,39%	-63,76%	8.593 €
	60%	16.105 €	258 €	9.260 €	1,60%	-43,36%	7.241 €
	70%	19.615 €	526 €	11.279 €	2,68%	-25,31%	5.491 €
	80%	24.075 €	1.713 €	13.843 €	7,12%	-9,97%	4.114 €
	90%	31.195 €	3.097 €	17.937 €	9,93%	5,43%	1.403 €
	95%	43.670 €	6.592 €	25.110 €	15,09%	20,30%	-2.275 €
	98%	62.330 €	12.296 €	35.840 €	19,73%	31,44%	-7.300 €
	100%	149.845 €	47.341 €	86.161 €	31,59%	46,66%	-22.576 €
2 Adults + 3 menors	10%	2.058 €	0 €	1.183 €	0,00%	-863,32%	17.767 €
	20%	5.505 €	0 €	3.165 €	0,00%	-286,74%	15.785 €
	30%	8.360 €	0 €	4.807 €	0,00%	-169,18%	14.143 €
	40%	10.910 €	0 €	6.273 €	0,00%	-116,20%	12.677 €
	50%	13.395 €	0 €	7.702 €	0,00%	-83,97%	11.248 €
	60%	16.105 €	93 €	9.260 €	0,58%	-60,17%	9.783 €
	70%	19.615 €	361 €	11.279 €	1,84%	-39,11%	8.033 €
	80%	24.075 €	1.449 €	13.843 €	6,02%	-21,21%	6.557 €
	90%	31.195 €	2.668 €	17.937 €	8,55%	-3,25%	3.681 €
	95%	43.670 €	6.020 €	25.110 €	13,78%	14,11%	-140 €
	98%	62.330 €	11.620 €	35.840 €	18,64%	27,10%	-5.270 €
	0%	149.845 €	46.439 €	86.161 €	30,99%	44,85%	-20.771 €

CAPÍTOL 4

UNA APROXIMACIÓ EMPÍRICA A LA VIABILITAT POLÍTICA D'UNA RENDA BÀSICA A CATALUNYA

1. INTRODUCCIÓ

Aquest darrer capítol del llibre vol contribuir, de manera general, al debat acadèmic que vol esbrinar sota quines condicions polítiques la Renda Bàsica pot aplicar-se en un país o una societat concreta. Per fer-ho, realitzarem una anàlisi descriptiva del cas català basada en els resultats d'un treball empíric que s'organitzarà en cinc parts. En la segona secció, exposarem l'estat de la qüestió i la rellevància científica del estudi. El següent pas serà definir un marc teòric basat en una sèrie de distincions analítiques que guiaran la nostra recerca (tercera secció). En la quarta secció, donarem compte dels objectius de la recerca i la metodologia emprada. En la cinquena secció, presentarem el resultat del treball de camp basat en una sèrie d'entrevistes que ens permetran descriure, de manera exploratòria, quin és el grau de penetració de la proposta de la Renda Bàsica en les diferents organitzacions estudiades i conèixer quina pot ser la seva possible reacció en cas de que la proposta de reforma s'introdueixi, realment, en l'agenda política. Finalment, en les conclusions, desenvoluparem una síntesi de tot el que les dades ens poden dir sobre la viabilitat política de la nostra proposta de finançament d'una Renda Bàsica. Mirarem de clarificar quins són els principals obstacles a l'aplicació de la reforma. Al final del capítol s'inclou un breu annex on s'especifiquen diversos aspectes relatius al treball de camp que han estat importants en l'esdevenir i el resultat de la recerca.

2. ESTAT DE LA QÜESTIÓ I RELLEVÀNCIA CIENTÍFICA

Com exposàvem en el primer capítol del llibre, fa tan sols uns anys, parlar de Renda Bàsica de ciutadania era quelcom purament destinat a l'àmbit acadèmic. Més encara, en general, el debat entorn la Renda Bàsica se centrava en el terreny de la fonamentació ètica però no es prolongava en el desenvolupament de propostes de

reforma amb cert grau de concreció. Tanmateix, aquest primer nivell de debat ha estat, finalment, absolutament rellevant. Les seves conclusions ens han permès passar a discutir la proposta allunyats dels prejudicis sense basament empíric i situar la idea de la Renda Bàsica en un debat ric, amb arguments i contra arguments ben articulats.

Tan és així que, darrerament, la discussió acadèmica sobre la Renda Bàsica està preocupada per resoldre aspectes molt més tangibles. Prova d'això són els diversos estudis que actualment s'estan portant a terme i la gran quantitat de literatura que podem trobar la viabilitat econòmica de la proposta a diferents països del món o l'eficàcia de la Renda Bàsica com a instrument per a abolir la pobresa i asimetries de poder en l'arena laboral. Com s'ha pogut veure en els capítols anteriors, una part important d'aquesta investigació està destinada conèixer quelcom tan específic com l'impacte i la viabilitat econòmica i social d'una proposta concreta de Renda Bàsica universal per a Catalunya. Així mateix, en el capítol segon hem plantejat estratègies concretes d'articulació de la proposta de la Renda Bàsica amb les polítiques socials que es desenvolupen en els Estats del Benestar actuals.

Ara bé, s'ha de tenir en compte que qualsevol estudi complert d'una reforma tan profunda de les institucions que vertebrin l'Estat del Benestar, com és aquesta, comporta, com a mínim, l'avaluació de quatre elements:

- (i) la justificació normativa de la proposta;
- (ii) el procés de finançament públic i vincles amb l'Estat del Benestar actual;
- (iii) l'impacte social de la reforma; i
- (iv) la viabilitat política.

Podem dir que gairebé tota la recerca que s'ha fet fins ara, no tan sols en el nostre país sinó arreu del món, sobre propostes d'implementació concretes de Renda Bàsica té una mateixa mancança. Això és, el tractament de la seva viabilitat política. De fet, podem dir que existeix un buit molt significatiu en aquest tema. El debat acadèmic entorn la viabilitat política de la Renda Bàsica encara està per encetar i els estudis que se'n coneixen són molt marginals⁸⁸.

Un dels problemes fonamentals que han endarrerit els estudis i la recerca empírica sobre les condicions polítiques necessàries per a l'aplicació d'una Renda

⁸⁸ Deixant apart l'estudi pioner, al Regne Unit, de Jordan et.al. (2000)

Bàsica és la manca de casos reals. Per dir-ho de forma tècnica, per poder estudiar aquestes condicions i fer bones inferències causals necessitem variació en la nostra variable depenent (King, Keohane, Verba, 1994). És a dir, necessitem comparar societats que hagin aplicat una Renda Bàsica amb societats que no l'hagin aplicada). Malauradament, la realitat és que tan sols hi ha un lloc en el món on, des de principis dels anys 80, existeix una Renda Bàsica completament incondicional per a tots, des del naixement fins a la mort, a un nivell igual per tots i sense cap altra condició que la residència legal. Aquest únic lloc, on es paga una Renda Bàsica vertadera a tots els ciutadans, és Alaska. És per això que l'anàlisi comparativa que, segurament, és l'estratègia d'investigació més indicada per a fer recerca sobre la viabilitat política de la Renda Bàsica, es fa pràcticament impossible. Per tant, els resultats i les conclusions a les que podem arribar tan sols poden valorar-se en un sentit exploratori. Tot i així, val la pena destacar els dos treballs pioners de Yannick Vanderborght (2002, 2004) que d'una manera o altra han ajudat a conduir aquest treball.

3. MARC TEÒRIC

Qualsevol proposta d'implementació de Renda Bàsica ha d'enfrontar-se a la famosa regla del *ought implies can*. En altres paraules, si la Renda Bàsica aspira realment a transformar la vida social i no a quedar-se en el calaix de les bones idees, necessàriament haurà de concretar-se com una proposta factible, tant des d'un punt de vista econòmic o financer com també des d'un punt de vista polític. Per això, abans de referir-nos als components principals del disseny d'investigació, val la pena fer una breu aturada en el camí per definir què entenem per viabilitat política d'aplicació d'una Renda Bàsica.

Per començar, necessitem una definició de política. Seguint a Warren, "política" és "el subconjunt de relacions caracteritzades pel conflicte sobre bens, davant la pressió d'associar-se amb vistes a l'acció col·lectiva, on al menys una de les parts en conflicte busca la presa de decisions col·lectivament vinculants i sancionar decisions per mitjà del poder" (1999). Dit d'altra manera, la política és un espai rellevant de transformació de la vida pública a través del qual les persones poden arribar a canviar tant les seves vides

personals com col·lectives. Emperò, la política avui es troba desbordada des d'un punt de vista institucional.

D'una banda, la política està avui menys centrada en el Estat del que havia succeït en un passat recent. Per altra, la política s'ha anat desplaçant, cada cop més, cap a la societat civil i l'economia. Tot aquest procés té a veure amb una transformació substantiva i global en la distribució dels "recursos de poder" de la societat actual. Un canvi en la correlació de forces entre capital i treball que, com comentàvem al final del primer capítol, està fonamentat en una gran acumulació de poder per part de les empreses transnacionals en detriment d'una població treballadora que, poc a poc, va perdent totes aquelles fites aconseguides amb el gran pacte de posguerra. Hem de tenir present, doncs, aquest escenari tan desigual en la distribució de "recursos de poder" quan avaluem la viabilitat política d'una Renda Bàsica.

Seguint la *Power Resources Theory* podem definir com "recursos de poder" *aquells atributs (capacitats o maneres) dels actors socials (individuals o col·lectius) que els permeten castigar o premiar a altres actors*. El poder, doncs, és una qualitat relacional i, per tant, només es converteix en "recurs" entre dos o més actors interdependents, els quals tenen interessos en els atributs de l'altre, o bé en les accions que aquest pugui portar a terme (Korpi, 1998). Aquesta perspectiva teòrica ha estat especialment fructífera en explicar perquè en certs països es van arribar a desenvolupar Estats del Benestar molt generosos i altres no. Existeix una gran quantitat d'estudis quantitativs i de naturalesa comparada que han analitzat la relació entre política social i la capacitat per a l'acció col·lectiva i la mobilització del moviment obrer. En concret, segons diversos autors, la variació que existeix entre països en el desenvolupament i el resultat dels seus diferents i respectius Estats del Benestar pot ser explicada per una diferent distribució de "recursos de poder" que aquests països tenen ara entre sí o tenien en el moment de fundar els seus sistemes de protecció social (Korpi, 1998).

En altres paraules, és pràcticament impossible arribar a un pacte social d'una extensió i profunditat com el que es va produir en els països escandinaus sense l'ajuda d'un sindicat poderós, amb un gran nombre d'afiliats, capaç de mobilitzar i disciplinar les seves bases en la negociació col·lectiva. Com veïem en el segon capítol del llibre, existeixen bons d'arguments per no intentar reproduir el "model nòrdic" d'Estat de Benestar en altres contextos socials, però potser un d'aquests és la singularitat de les condicions que van fer políticament viable el desenvolupament del model a la península escandinava.

Val a dir que, encara avui, en la majoria de països de la OCDE, els sindicats tenen un paper clau en l'arena de la negociació per la reforma dels Estats del Benestar. En llocs on aquests encara representen una important fracció de la força de treball, com als països escandinaus, aquestes organitzacions constitueixen peces absolutament necessàries per a tirar endavant qualsevol tipus de procés de reforma. En altres països, malgrat no tenir els mateixos nivells d'afiliació (com es el cas de França o Itàlia) els sindicats han assolit un èxit notable alhora de mobilitzar un gran suport popular en favor de l'*status quo*, en temps de clara erosió dels Estats del Benestar forjats en el període de postguerra, sovint a través de grans manifestacions i aturades generals.

Per tot plegat, per avaluar la viabilitat política d'una Renda Bàsica a Catalunya necessitem conèixer no només la variació en el suport dels partits polítics a la proposta sinó també el possible recolzament d'altres organitzacions representants de la societat civil. En definitiva, cal veure si a Catalunya, en les condicions actuals, es poden agregar les forces necessàries per donar pas al pacte social per la implementació d'una Renda Bàsica.

4. OBJECTIUS I METODOLOGIA D'INVESTIGACIÓ

La nostra unitat d'anàlisi són diferents organitzacions -partits polítics, sindicats i ONGs- del territori català que poden influir en funció dels seus recursos de poder, amb més o menys èxit, en un hipotètic procés de reforma d'un sistema de subsidi condicionat cap a un sistema basat en una Renda Bàsica universal i incondicional.

L'objectiu principal de la nostra investigació ha estat:

- Avaluar el grau de penetració de la idea de la Renda Bàsica en les diferents organitzacions que componen una mostra representativa dels principals partits polítics catalans, sindicats i associacions: (1) saber en quin moment aquestes organitzacions entren en contacte amb la proposta; (2) saber si s'ha produït, en cadascuna de les organitzacions, un debat intern sobre la Renda Bàsica; (3) saber quin ha estat el resultat d'aquest debat; (4) saber si la Renda Bàsica està realment o no en l'agenda política dels principals partits polítics catalans.

- Conèixer l'opinió de les diferents organitzacions sobre els resultats del nostre estudi de finançament i d'impacte distributiu. Quins són els aspectes forts i quines són les debilitats de la proposta segons el seu punt de vista.
- Conèixer quin recolzament polític tindria la reforma proposada en el cas de que aquesta entrés en agenda: identificar quins partits, sindicats i associacions recolzarien i, en la mesura de les seves capacitats, facilitarien l'aplicació d'una Renda Bàsica de ciutadania a Catalunya i quins suposarien un obstacle per a la reforma.

El present estudi ha estat realitzat mitjançant tècniques d'anàlisi qualitativa amb la combinació d'entrevistes semi-estructurades i l'anàlisi de contingut. Totes les entrevistes han estat presencials, gravades i d'una durada aproximada de mitja hora cadascuna.

Donats els objectius de la recerca que acabem de plantejar, ha estat absolutament necessari optar per una estratègia de mostreig basada en la selecció intencional d'individus que es poden considerar experts, dins les seves respectives organitzacions, pel seu coneixement del debat i la idea de la Renda Bàsica. A través de la informació d'aquests experts podem arribar a fer les primeres inferències que ens ajudin a descriure amb exactitud el grau de penetració de la Renda Bàsica en la societat civil. Per evitar el risc d'un biaix de selecció, tant habitual en estudis d'aquesta natura, s'han seleccionat els entrevistats amb l'objectiu de cobrir el màxim rang possible de l'espectre polític, econòmic i social català. Així s'ha intentat entrevistar a:

- (i) tots els partits polítics amb representació parlamentària al Parlament de Catalunya;
- (ii) els dos sindicats majoritaris;
- (iii) la patronal;
- (iv) diferents associacions que comprenen punts de vista ideològics i d'acció diversos;

Malauradament, s'ha hagut de cloure el treball de camp i finalitzar el projecte sense aconseguir parlar sobre la idea de la Renda Bàsica ni amb la patronal, ni amb el Partit Popular de Catalunya⁸⁹.

5. TREBALL DE CAMP: RESUM DE LES ENTREVISTES A LES ORGANITZACIONS

5.1 Els partit polítics

Partit dels Socialistes de Catalunya (PSC)

Podem dir que el PSC ha trigat més que ICV i ERC en encetar el debat sobre la Renda Bàsica. Tan és així que, com explica el representant entrevistat, és a causa de la proposta de Llei presentada en el Parlament per ambdós partits quan el PSC constata que és un debat que té poc madur. Així, és a posteriori quan el partit inicia un debat intern que el porta a organitzar una jornada de reflexió sobre la Renda Bàsica durant la primavera del 2003. Aquest acte va servir per donar un pas endavant en la discussió de la Renda Bàsica dins del PSC.

En la mesura que el PSC s'identifica ideològicament amb la idea d'un Estat del Benestar robust, inspirat en el model escandinau, es pot afirmar que ha hagut de fer un esforç conceptual (potser major que els altres dos partits d'esquerres) per obrir-se un espai a sí mateix dins del debat de la Renda Bàsica. Un dels elements interns de partit que canvia aquesta jornada es la incorporació del debat de la Renda Bàsica com a quelcom imprescindible per una formació que es diu d'esquerres. En efecte, aquest debat es suficient per incorporar una menció, més aviat genèrica, en el programa electoral del partit de les darreres eleccions autonòmiques. Aquesta referència, d'alguna forma, insinua un camí cap a la incorporació d'una Renda Bàsica a Catalunya basat en reforçar les diferents prestacions ja existents per apropar-nos a una renda universal, incondicional i garantida. D'altra banda, aquella jornada de reflexió del PSC també va servir per desfer algunes de les objeccions o tòpics sobre la Renda Bàsica més clàssics des de l'argumentari polític i ideològic socialdemòcrata, sempre a un nivell més teòric o conceptual. Els dos arguments, ja comentats en el primer capítol són: (1) l'objecció que

⁸⁹ Per examinar els aspectes concrets del treball de camp vegeu l'annex que s'inclou al final del capítol.

fa referència al risc que l'aplicació d'una Renda Bàsica pot plantejar a la producció de serveis públics; i (2) l'objecció que fa referència al fet que la Renda Bàsica, d'alguna forma, qüestiona la centralitat de la incorporació al treball remunerat com a eina de lluita contra la pobresa.

Poc després de la jornada de reflexió, el PSC va entrar en el procés de redacció del seu programa de govern per a les eleccions autonòmiques. Des del partit es prepara un primer esborrany del programa i, tot seguit, es dona una conferència nacional on militants i delegats poden fer esmenes per, finalment, aprovar el programa definitiu. Amb el vist i plau del Secretari d'Economia del PSC, es prepara una esmena sobre el tema de la Renda Bàsica per introduir-la en la secció de política social. En aquesta esmena es diu que el PSC, en cas d'arribar al govern, estudiarà les propostes de reforma per anar del esquema actual de rendes mínimes d'inserció cap a una Renda Bàsica. Segons l'entrevistat, la frase literal va entrar en el Pacte del Tinell.

El representant del PSC destaca, especialment, tres virtuts del projecte de finançament:

(a) L'estudi permet trencar amb una certa por que hi ha respecte la impossibilitat de finançar una RB. L'entrevistat ho raona així:

“Molta gent, sense conèixer la Renda Bàsica a fons, pot creure que la filosofia és molt bona, però pensar que la seva factibilitat es molt baixa. Aquí ten'adones que amb la Renda Bàsica s'està redistribuint un percentatge del PIB que d'alguna manera ja es redistribueix ara, però d'una forma molt eficaç. Això pot ajudar a que molta gent, des de les institucions, se la comenci a mirar no com una proposta de llarg termini sinó com una proposta de mig termini”.

(b) L'impacte redistributiu de la proposta:

“Amb el projecte, especialment amb la simulació 1 es demostren les virtuts redistributives d'una RB amb un impost de tipus únic. El resultat és que una Renda Bàsica és més redistributiva que el sistema actual. Per aconseguir una millor redistribució de la renda aquesta pot ser una bona estratègia”.

(c) Permet confirmar que els beneficiaris de la proposta són sempre majoria i visualitzar les possibles coalicions de ciutadans que podrien estar a favor de la proposta, ja que els beneficiaria.

Pel que fa a les dificultats de la proposta l'entrevistat destaca el fet que, ara per ara, no podem assumir el supòsit de que Catalunya controla el 100% de l'IRPF que recapta:

“El dèficit principal de la proposta es que nosaltres no tenim autonomia fiscal i per tant això parteix d'un supòsit que ara mateix és políticament inviable. Nosaltres no tindrem mai el 100% de l'IRPF, no tindrem mai el 100% de l'IVA”.

És per aquest motiu que l'entrevistat proposa repetir l'estudi per a tota Espanya, ja que és l'Estat qui té les competències per aplicar-la:

“Una proposta així només la pot assumir el govern de l'Estat, de forma coordinada amb les Comunitats Autònomes, és clar, però en cap cas pot portar-se a terme sense el govern de l'Estat. De fet, totes les virtuts que té aquesta proposta d'aplicació per a Catalunya són transferibles per a tota Espanya. Per això penso que el principal problema de la proposta no és ni tan sols un defecte real sinó una limitació provisional i segur que en algun moment hi haurà la possibilitat de repetir l'estudi a escala espanyola”.

En relació amb si el PSC estaria a favor d'una proposta d'aplicació de Renda Bàsica per Catalunya en els termes descrits en el nostre treball, l'entrevistat creu que:

“en el món socialista, si ara mateix es portés la proposta a sobre de la taula, et pots trobar posicions molt variades. Sobretot perquè encara falta fer un treball d'aprofundiment teòric en el coneixement dels trets bàsics de la proposta”.

Ara bé, el representant del PSC pensa que hi ha una via molt clara d'entrada, que es pot glossar de la forma següent. En el seu grup hi ha la consciència de que existeix un

cert desordre en el sistema de prestacions socials. La reforma d'aquest sistema podria fer-se a partir de les línies que es dibuixen en el Programa Pobresa Zero, de l'acord del Tinell, si el resultat de la negociació pel finançament amb el govern de l'Estat ho permet. Aquest programa de reforma es vertebra en tres mesures: (a) descondicionalitzar el PIRMI, (b) garantir que a partir dels 65 anys ningú tingui una renda inferior a un llindar, (c) les prestacions als fills. Segons l'entrevistat, les línies principals del programa dibuixen un camí cap a la Renda Bàsica. Seria, segons la seva opinió, una entrada discreta que permetria superar totes les resistències conceptuais que poden haver-hi en el partit.

Pel que fa a la resta de partits, l'entrevistat pensa que la posició d'ERC i d'ICV, socis de govern, dependrà dels diners, és a dir, de l'acord de finançament, ja que, en definitiva, totes les conselleries en depenen.

Pel que fa al PP, l'entrevistat pensa que podríem trobar-nos que estan més a favor del que es pot pensar *a priori*. Segons el seu parer, hi ha liberals que estan d'acord amb la Renda Bàsica perquè aquesta necessitarà un aparell burocràtic molt més petit del que tenim. Si, a més a més, això va acompanyat d'una major flexibilitat del treball sense augmentar la precarització, la proposta de la Renda Bàsica podria satisfer als liberals. Aquest podria ser, segons l'entrevistat, un bon argument per aconseguir el suport de la part liberal de la dreta. En aquest mateix sentit, l'entrevistat no veu grans resistències de fons a CiU excepte pel següent punt:

“La Renda Bàsica pot tenir la capacitat de modificar la correlació de forces entre capital i treball en el mercat laboral. Aquest seria un segon efecte redistributiu. I si tu incrementes el poder de negociació dels treballadors pots tenir resistències molt grans de la dreta i del món empresarial. En la mesura que PP i CiU actuen, molt sovint, com a correctges de transmissió d'aquest grups de poder, ens podem trobar amb que, encara que no hi hagin grans obstacles conceptuais en aquests partits entorn de la Renda Bàsica, només per la seva funció d'interprets d'aquests grups poden estar en contra de la proposta”.

Iniciativa per Catalunya Verds (ICV)

La idea de la Renda Bàsica s'introdueix amb força a ICV cap el 2001. Per aquelles dates ICV inicia un procés participatiu anomenat *I tu què opines?* per tal de definir el programa electoral al voltant d'una agenda de 20 temes aproximadament. ICV considerava que, en cas d'arribar a governar, (cosa que al final ha succeït) serien aquests temes consensuats els que el partit portaria a l'agenda de Govern. Un dels temes d'agenda a discutir és la Renda Bàsica. La proposta es treballa a fons al partit. La Renda Bàsica es discuteix, fins i tot, en els instruments de comunicació interna d'ICV i el debat arriba a un nivell de concreció gens menyspreable.

Cal dir que, durant tot el 2001, s'avança en el procés de debat i deliberació entorn la Renda Bàsica però no sense polèmica. A grans trets, en aquesta organització es dona certa tendència a rebutjar la Renda Bàsica, sobre tot, en els sindicalistes. En canvi, la proposta es veu fortament recolzada pels joves i les dones. Una pauta interna de partit que, segons l'entrevistat, es repeteix en altres àmbits programàtics. Finalment, al Febrer de 2002, se celebra una assemblea oberta. Es voten, per sufragi, les 20 prioritats que ICV hauria de portar a l'agenda política, sobre la base de quina es la posició majoritària dels afiliats en cada tema. La Renda Bàsica va ser escollida entre les 3 prioritats més importants. Així, és pot afirmar que ICV ha treballat la idea fins al punt de construir un consens bastant ampli dins l'organització al voltant d'ella.

L'entrevistat valora molt positivament la proposta pel fet que la reforma, tal i com la presentem, ofereix diferents escenaris de viabilitat i una transició sense tenir que trencar res pel camí cap a la Renda Bàsica. En general, pensa que aquest treball és un bon exemple del punt de maduresa del debat de la Renda Bàsica ja que les qüestions tècniques o de finançament comencen a estar molt treballades. Pel que fa els punts febles de la proposta d'aplicació, el representant d'ICV considera que en realitat són més d'ordre cultural i de capacitat programàtica i ideològica del conjunt de les esquerres per fer avançar la societat cap el conjunt de valors i idees que són subjacents a la Renda Bàsica. És per això que assumeix que caldrà un procés d'acompanyament pedagògic, cultural, educatiu, en definitiva, de debat per tal d'aconseguir el suport social necessari per la seva implantació. Donada la situació política actual el representant d'ICV creu poc en una implantació tecnocràtica i de dalt a baix. En aquest sentit compara l'aplicació de la Renda Bàsica altres temes com, per exemple, la sostenibilitat. Segons la

seva opinió, si no es dona una implicació del conjunt de la societat el canvi és impossible per molt que estigui resolt tècnicament.

Tocant al tema de quina creu que seria la posició que prendrien els diferents partits polítics en el cas de que la proposta entrés realment en l'agenda pública l'entrevistat raona el següent:

“En l'àmbit estricte dels partits polítics crec que a ICV s'ha treballat molt la proposta i, i en aquest sentit, crec que hi hauria una posició molt favorable a donar suport a la transició cap a la Renda Bàsica en els termes proposats. D'altra banda, penso que a Esquerra Republicana també s'ha treballat (de fet, en el passat mandat vam presentar una proposició de llei conjunta en el Parlament) i, per tant, també i donarien suport. Amb el soci més gran del tripartit (el PSC) hi hauria més problemes. Tot i així, en els diàlegs del Fòrum de les Cultures 2004 vaig poder parlar amb algun Conseller sobre el tema i els vaig veure relativament oberts a la idea. Amb certes ganes de posar-se a treballar i anar parlant, ja no només en termes abstractes o filosòfics, sinó en termes més concrets. De fet, crec que pot haver-hi, internament en el PSC un grup de diputats o dirigents amb capacitat de dinamitzar el debat de la Renda Bàsica i de situar el seu partit també en una perspectiva favorable. Pel que fa a CIU i PP no se quin seria el seva posició. Això se m'escapa”.

Esquerra Republicana de Catalunya (ERC)

La idea de la Renda Bàsica s'introdueix a ERC de forma personalitzada com entren, segons l'entrevistada, amb la majoria de temes nous a l'agenda dels partits. A través del President de la Xarxa Renda Bàsica s'entra, poc a poc, en la proposta. En un principi, es forma un petit grup de treball que acabarà confegint i presentant una proposició de Llei al Parlament de Catalunya, conjuntament amb ICV⁹⁰. Abans d'això, va esdevenir tot un procés de debat intern en el partit que, segons la representant d'ERC, va ser molt positiu. Finalment, encara que la Renda Bàsica és una proposta que, d'alguna forma, genera polèmica dins d'ERC la posició d'aquest partit és no tant sols

⁹⁰ Aquest projecte de Llei pot baixar-se de la pàgina web www.redrentabasica.org.

favorable a la proposta sinó que ha assumit el tema com a propi. L'entrevistada ho explica així:

“En el debat i les diverses reunions internes el sentiment general era pensar: *Això no ho guanyarem. Però és un tema interessant per moure coses*. La Renda Bàsica és un tema que genera dubtes però, en tot cas, dona tant per parlar que és positiu per si mateix. Així que, finalment, s'ha assumit com a tema propi. De fet, en el programa electoral ja hi sortia i en el pacte del Tinell també hi és. I això ha passat perquè ERC l'introdueix i també, és clar, perquè ICV està completament d'acord amb la proposta. En definitiva, ERC ha apostat per la Renda Bàsica, encara que potser no es vegi com un dels temes més visibles, ja que tenim molts flancs oberts”⁹¹.

Pel que fa als resultats de l'estudi de la microsimulació pel cas català la representant d'ERC es mostra crítica per diversos motius. El primer, és que segons el seu parer la mostra, basada en més de 200.000 declaracions d'IRPF anònimes, ens obliga a creure'ns les dades d'Hisenda. És a dir, ens obliga a creure'ns que els més rics són les persones de classe mitja, els assalariats amb sous alts. Això, segons el seu parer introdueix un cert biaix.

En principi, el fet que la nova proposta reformi la primera proposta de Llei que aquest partit junt amb ICV va presentar al Parlament es valorat de forma positiva per la portaveu d'ERC:

“Allà nosaltres vam plantejar finançar-ho via Seguretat Social i ara s'hauria de fer via IRPF. Això significaria un guany important. Més encara, si la gestió completa del que es recapta de l'IRPF és per Catalunya”.

Tanmateix, segons l'entrevistada aquest és un escenari que ara mateix és políticament inviable:

⁹¹ El “pacte del Tinell” al que es refereix l'entrevistada és el nom que se li ha donat al programa del actual govern tripartit de la Generalitat de Catalunya. Com es recorda en el primer capítol del llibre aquest pacte incorpora en el punt 5.5 la voluntat de redefinir la Renda Mínima d'Inserció tendint a que esdevingui una Renda Bàsica, avaluant els diferents estudis d'aplicació que vagin sorgint.

“Aquest supòsit és quelcom molt difícil de realitzar en tant que l’actual Govern de l’Estat no deixa anar la gestió de pràcticament res. En aquest sentit, la proposta d’aplicació presentada és poc real doncs significa una negociació política duríssima. Tant dura que la transició de passar a un escenari on el 100% del que es recapta per IRPF es queda a Catalunya em sembla quelcom més complex que la implantació de la mateixa RB”.

En aquest sentit la portaveu d’ERC afirma que s’han de buscar alternatives i camins que facin la Renda Bàsica a Catalunya viable, no ja en termes financers sinó també en termes polítics i institucionals.

Pel que fa a l’opinió de la portaveu d’ERC sobre quins partits pensa que recolzarien la proposta de reforma presentada, l’entrevistada afirma que els seu partit i ICV ho farien segur ja que ambdues organitzacions tenen el compromís d’avançar cap a la Renda Bàsica. Afirma també que CIU i PP estan en contra i com a prova recorda que ja ho van demostrar votant en contra de la proposició de Llei presentada al Parlament. Tot i que pensa que potser pot haver alguna característica de la proposta que pot fer-la atractiva per a CIU. Pel que fa al PSC, la visió personal de la portaveu d’ERC és que malgrat en un primer moment tenia contradiccions internes sobre la proposta de la Renda Bàsica cada vegada en té menys, en el sentit que cada vegada està més en contra. Tot i que reconeix que dins del PSC hi ha gent interessada en la Renda Bàsica. Ara bé, donat el grau de concreció de la proposta que es presenta en el nostre estudi i la robustesa dels resultats, la representant d’ERC creu que estem davant d’una gran ocasió per plantejar una reflexió a tots els partits de forma que tothom hagi de situar-se al respecte de la RB. I, a partir d’aquí, veure en quin escenari ens trobem.

Convergència i Unió (CiU)

El grau de penetració de la idea i la profunditat del debat entorn la proposta de la RB ha estat, a Convergència i Unió, molt inferior a tota la resta d’organitzacions estudiades. La proposta de la Renda Bàsica és un tema que, segons la representant entrevistada, ha estat abordada per CiU però d’una forma molt primerenca. Per tant, tot i que és un assumpte que esporàdicament ha sortit en alguna reunió interna no s’ha arribat, en cap cas, a definir una postura de partit ni cap conclusió ferma al respecte:

“Encara està per decidir quin és el punt de vista del partit. Això no vol dir que no ho haguem de fer en un futur proper. Però, ara per ara, no s’ha treballat prou per arribar a un consens al respecte. No s’ha abordat amb prou profunditat per dir: *el criteri del partit és aquest*”.

Respecte a la proposta concreta de reforma que en aquest estudi presentem la portaveu de CiU valora positivament “la millor distribució de la riquesa que en resulta” i el fet que “ningú quedaria per sota del llindar del salari mínim interprofessional”.

Com a elements negatius la representant de CiU en destacar tres. El primer, és que “caldría valorar quina repercussió real té carregar la Renda Bàsica sobre l’IRPF”. L’entrevistada creu que caldría veure i estudiar amb atenció fins a quin punt afecta només al més rics o a la gent de classe mitja alta, per tal de que la proposta fos justa des d’un punt de vista distributiu. El segon element negatiu que s’accentua des de CiU és que segons ells la Renda Bàsica té un gran risc associat. Això és, que es caigui de forma generalitzada en “la cultura del subsidi”. Aquest risc, a més a més pot venir seguit d’un perill de desincentivació del treball (remunerat). Això segons el parer de la portaveu de CiU seria molt negatiu i, de fet, el rerafons ideològic del partit és totalment antagònic a aquest escenari, com podem entendre de la frase citada per l’entrevistada:

“S’ha d’intentar anar cap a la teoria aquella de que *has d’ensenyar a pescar i no donar el peix*”.

Finalment, segons la representant de CiU el *handicap* principal de la proposta d’aplicació concreta que presentem és que, avui, l’IRPF no es controla des de Catalunya:

“Aquest és un problema greu per la Renda Bàsica i per moltes altres propostes. Desgraciadament no vivim en un país normal i, per tant, en la mesura que no podem disposar dels diners que aquí recaptem estem amb les mans lligades”.

Quan a l’entrevistada se li pregunta sobre quins partits creu que recolzarien la proposta, d’entrada afirma que la Renda Bàsica, pel que fa al discurs, seria fàcilment

assumible per ICV. Emperò que caldria analitzar si aquest és un tema fàcil de plantejar des de la oposició i menys des del govern:

“Ja no pots anar al Parlament i presentar una proposta simpàtica. Des del govern has de presentar la proposta sabent que la podem tirar endavant i que no ens estrellarem”.

Dels altres partits declara no saber, ni tenir cap intuïció de quina pot ser la seva posició al respecte.

5.2 Organitzacions i associacions cíviques

Institut de Drets Humans de Catalunya

L'Institut de Drets Humans de Catalunya (en endavant IDHC) va néixer fa més de vint anys, el dia 6 de juny de 1983, a Barcelona amb un sentit reivindicatiu i de lluita pel progrés de les llibertats i de la democràcia en el món. En qualitat d'associació, gaudeix d'un bon nombre de socis i sòcies que, amb diferents graus d'implicació i amb aportacions econòmiques, fan que l'Institut pugui considerar-se una entitat plural, independent. Les principals línies d'acció de l'entitat són la investigació, la divulgació i la promoció dels Drets Humans. És a dir, el treball a favor de l'expansió dels drets polítics, econòmics, socials i culturals de tots els ciutadans.

Com a associació l'IDHC mostra un coneixement de la Renda Bàsica relativament alt, pel que fa al pensament polític i filosòfic de la proposta. Sense entrar en propostes concretes i en detalls de tipus econòmics, coneixen la idea i hi estan d'acord. En el 2002 aquesta organització comença a preparar el diàleg sobre *Drets humans, necessitats emergents y nous compromisos* i es quan l'IDHC entra en contacte amb la proposta de la Renda Bàsica:

“A base de reunions de treball i de coordinació, la BIEN va poder celebrar el seu desè congrés a Barcelona, i nosaltres com a Institut de Drets Humans vam poder conèixer amb detall la idea”.

Dins l'organització esdevé un debat el resultat final del qual va ser incloure el Dret a la Renda Bàsica en la "Carta de Drets Humans Emergents" presentada en el diàleg de *Drets humans, necessitats emergents y nous compromisos* del Fòrum de les Cultures 2004 de Barcelona. Sumàriament, aquest document vol recollir els drets internacionals, adaptats al nou segle, per a reformular la Declaració Universal de la ONU de 1948. Entre els seus objectius destaca, com a prioritat, assolir el reconeixement del dret a percebre una renda bàsica universal, per donar un nou significat, més substantiu, al concepte de ciutadania. Per tal de donar empenta i força categòrica a la iniciativa, la Carta es presenta al *World Social Forum* de Porto Alegre i es posa en funcionament la Internacional dels Drets Humans, una xarxa de col·laboració i intercanvi de informació permanent entre Instituts de Drets Humans, càtedres de l'Unesco i organitzacions humanitàries.

Pel que fa a la proposta d'aplicació concreta d'una Renda Bàsica per a Catalunya, el representant de l'IDHC entrevistat afirma que la seva entitat recolzaria totalment la proposta ja que consideren la Renda Bàsica un Dret. No obstant, destaca dos aspectes que podrien considerar-se com a obstacles a superar. El primer, té a veure amb aspectes relacionats amb la cultura política de la nostra societat i, el segon, versa sobre la naturalesa redistributiva de la proposta presentada en els capítols anteriors.

Així l'argument de l'entrevistat pel que fa als problemes culturals és el següent:

"Crec que els obstacles d'aplicació d'una Renda Bàsica a Catalunya són més ideològics. Amb la gent que n'he parlat tenen dubtes. Crec que s'ha fet molta pedagogia i, fins i tot, des d'un punt de vista normatiu s'ha arribat a canviar certs conceptes. Però encara estem ancorats en una visió assistencialista de l'Estat o del Govern. Encara no estem familiaritzats amb el concepte de ciutadà, de dret de ciutadania i, per tant, la idea d'un ingrés pel sol fet de ser un ciutadà entès com a dret universal i garantit, és quelcom que, a nivell cultural, encara s'ha de treballar molt".

Pel que fa a la quantia proposada l'entrevistat pensa que el nivell del salari mínim interprofessional és ajustat, però digne. No obstant, creu que la proposta d'implementació té un segon perill, això és, el fet de basar-la només en l'impost sobre la renda (IRPF):

“Si el pagament de l'IRPF es produís d'una forma proporcional, segons els ingressos reals, no hi veuria cap problema en aplicar-la tal i com vosaltres proposeu. Però em temo que aquest no és el cas. Crec que acabariem castigant més a la gent que cobra més en blanc, i recompensant als que defrauden o que tenen imaginació financera”.

Associació Intersectorial de Recuperadors i Empreses Socials de Catalunya (AIRES)

AIRES, l'Associació Intersectorial de Recuperadors i Empreses Socials de Catalunya, és una organització que neix com el resultat d'un procés de reflexió protagonitzat per un grup d'empreses i entitats associades de l'economia social. En aquest procés hi participen ACERESS (Associació Catalana de Recuperadors d'Economia Social Solidària), Aiesta (Serveis de Transició a l'Autoocupació, Agrupació d'Interès Econòmic), i també *Noves Oportunitats*, del Vallès Occidental, i *Entrem-hi*, de l'Alt Penedès. Aquestes entitats es van unificar com a una única xarxa associativa per a les Empreses d'Inserció, per facilitar el desenvolupament propi a totes les organitzacions i empreses associades. Les empreses que constitueixen l'associació basen la seva actuació en la realització de productes i serveis, a partir de la venda dels quals es pot contractar i donar feina a persones que provenen de l'exclusió i la discapacitació. Des d'AIRES es considera que l'eina per assolir la inserció social d'aquests col·lectius és el treball.

Pel que s'ha pogut comprovar en les entrevistes i la diferent documentació analitzada aquesta entitat presenta un alt grau de coneixement entorn la proposta de la RB. Durant els darrers anys, el debat entorn la Renda Bàsica a AIRES s'ha articulat en dos espais. D'una banda, s'ha discutit sobre la proposta a la Junta de la institució, que la conformen directius i directors d'empreses d'inserció i empreses promogudes en entitats socials com ara esglésies, associacions de veïns i moviments socials. I d'altra banda, la Renda Bàsica també s'ha treballat en el Consell de Redacció de la seva revista. Aquest és un espai més obert a la reflexió i és a partir de contactes i entrevistes amb membres de la Xarxa Renda Bàsica quan realment s'inicia el debat i la discussió a fons a AIRES entorn a l'aplicació de la Renda Bàsica i el seu possible efecte sobre les empreses d'inserció.

Els representants d'AIRES entrevistats es manifesten molt favorables a la aplicació d'una Renda Bàsica a Catalunya donats el resultats obtinguts en les diferents simulacions del nostre estudi. En primer lloc, destaquen que d'implementar-se una Renda Bàsica a Catalunya es produiria un gran avenç en quan a drets. A més a més, segons la seva opinió "les dades demostren que es tracta d'una proposta de reforma possibilista". Pel que fa als aspectes econòmics, els entrevistats van destacar especialment dos qüestions. Això és, la proposta es pot aplicar immediatament i, a més a més, ja que la quantitat no és suficient com per a provocar un canvi dràstic en la vida de les persones, la Renda Bàsica pot servir de revulsiu per impulsar altres qüestions essencials a Catalunya com ara:

"perseguir el frau fiscal; canviar el concepte de treball; millorar els projectes de economies solidaries com cooperatives, auto-ocupació (cosa que alhora és bàsic per lluitar contra un tema tant a la llum del dia com la deslocalització de les empreses)".

Pel que fa als obstacles de la proposta, els entrevistats van comentar que tenien certs dubtes que, en el context polític actual, es pugui assolir el supòsit de l'estudi pel qual l'administració catalana controla el 100% del IRPF que es recapta oficialment a Catalunya. D'altra banda, també veuen impediments a nivell cultural que s'hauran de superar fent una gran tasca de pedagogia social. En aquest sentit, destaquen que aquesta feina s'haurà de continuar realitzant fins i tot en la seva pròpia organització. Els representants d'AIRES, emperò, estan convençuts que amb una Renda Bàsica el treballador aconseguiria un poder de negociació tant important que es podrien arribar a trencar esquemes molt injustos, fortament arrelats, que han caracteritzat les relacions laborals tradicionals. En aquest sentit, pensen que fins i tot es podria arribar a posar en dubte el mateix concepte de treball, tal i com avui l'entnem.

Justícia i Pau

Justícia i Pau s'autodefineix com a una entitat cristiana que vol ser fidel a la inspiració evangèlica en la línia renovadora del Concili Vaticà II. Actua a Catalunya des del 1968 i la seva finalitat és la promoció i defensa dels drets humans, la justícia, la

pau, la solidaritat i el respecte al medi ambient. Durant la dictadura va encapçalar una forta campanya contra la pena de mort i també es va significar especialment en la lluita per l'excrceració dels presos polítics. En la transició va fer pressió pel reconeixement del dret a l'objecció de consciència. I ja en la democràcia ha actuat a favor del 0,7%, el desarmament, el dret a la insubmissió o el dret a l'habitatge.

Com a associació Justícia i Pau no ha treballat directament la proposta de la Renda Bàsica. Tan és així que, de fet, el debat no s'ha produït encara i, per tant, l'entitat tampoc ha pres cap posició quant a la idea de la Renda Bàsica. Tanmateix, segons l'entrevistat la Renda Bàsica forma part d'un grup d'idees que es poden qualificar com a propostes d'economia social amb les quals Justícia i Pau està en plena consonància. Per exemple, l'organització està fortament implicada amb *Fets* (banca ètica) i en activitats per promoure el comerç just. Per tant, segons l'entrevistat hi ha una clara afinitat genèrica entre les preocupacions de l'associació i la proposta de la Renda Bàsica.

En aquest sentit, segons l'entrevistat l'associació recolzaria totalment una proposta d'aplicació de Renda Bàsica per a Catalunya en els termes descrits en el present estudi.

Tot i que l'entrevistat declara que la proposta els entusiasma, creu que hi ha un punt que posa la cosa molt difícil de cara a que tingui viabilitat política, que és considerar necessari que tot el que es recapta a Catalunya per IRPF estigui en mans de la Generalitat:

“És un tema que fa molts que perseguim i que encara no s'ha aconseguit. Donar-ho per fet és jugar una mica en fals pel que fa a la viabilitat política de la proposta”.

Com a inconvenient tècnic, l'entrevistat creu que potser no únicament s'hauria d'avaluar els ingressos per IRPF sinó que també s'hauria de treballar en l'eliminació del frau fiscal. Segons la seva opinió, una part importat de recursos per finançar la Renda Bàsica hauria de venir del que es treu per frau fiscal.

En tot cas, segons el representant entrevistat la proposta d'implementació tindria tot el recolzament de l'organització en cas de que entrés en l'agenda política.

Ca la dona

Ca la Dona neix el juny de 1988 a Barcelona com un espai d'enriquiment col·lectiu per a totes les dones pel debat i a la reflexió conjunta. Un espai on cada grup pogués organitzar i desenvolupar les seves activitats: grups de treball, actes culturals, trobades, manifestos. La tasca que durant aquests anys s'ha realitzat en l'entitat la converteix en un punt de referència del Moviment Feminista de Catalunya.

Segons la representant de Ca la Dona entrevistada, la proposta de la Renda Bàsica va introduir-se en l'associació a través d'un grup de dones valencianes que van proposar i escriure un article en la revista de l'associació. Aquestes persones van ser convidades a fer una xerrada, que va crear molta expectativa, però que, per diverses circumstàncies, no va tenir gaire assistència i no es va originar un debat profund en l'associació. És a dir que, com a grup ampli, la Renda Bàsica és un tema encetat però no abordat a fons a Ca la Dona.

Tanmateix, l'entrevistada destaca que a nivell específic si que hi ha un grup dins l'associació, el grup de *dones i treball*, que ha analitzat més a fons la idea de la Renda Bàsica. L'entrevistada expressa les raons per les quals creu que aquest debat a Ca la Dona s'ha desenvolupat més en aquest grup concret de discussió:

“Segurament, això ha succeït perquè la nostra concepció del treball lliga força amb la que, d'alguna manera, està sota la idea de la Renda Bàsica. Des d'aquest punt de vista, existeix una empatia natural amb la idea, malgrat que una Renda Bàsica no acabaria amb la divisió del treball (però això no és una crítica a la proposta). En resum, des de la nostra perspectiva la Renda Bàsica es veu en termes positius per la idea de reconèixer l'individu en tots els aspectes, treballi o no treballi”.

En relació amb la proposta de finançament i d'aplicació concreta de Renda Bàsica a Catalunya que presentem en l'estudi l'entrevistada va destacar molt positivament la seva concreció i el fet que el treball demostra que és econòmicament viable. Val a dir que, des de la seva perspectiva, s'hauria de treballar per augmentar una mica més la quantia ja que, en termes generals, la xifra que equival al salari mínim interprofessional és insuficient per a viure. I, d'altra banda, l'aspiració, des de Ca la Dona, és que la Renda Bàsica sigui quelcom universal ja que segons l'entrevistada, des

d'una perspectiva feminista, no es pot pensar només en una aplicació per a Catalunya, sinó que en realitat s'ha d'intentar treballar en una visió més planetària. Emperò, malgrat això, la portaveu de l'entitat manifesta clarament que

“és una proposta per donar-li suport perquè, entre altres coses, significa un avenç amb el que tenim ara”.

En aquest sentit, la representant de Ca la Dona valora que aquest avenç, a més de ser material, pot significar un canvi de concepció cultural del conjunt de la societat ja que

“la Renda Bàsica posa sobre la taula la idea que cada societat s'ha d'organitzar perquè els individus puguin tenir cobertes les seves necessitats”.

Aquest, segons la seva opinió, seria el canvi social més important que comportaria l'aplicació de la Renda Bàsica.

Quan a l'entrevistada se li pregunta si pensa que l'aplicació d'una Renda Bàsica significaria un canvi molt gran per al funcionament i el treball de Ca la Dona l'entrevistada es mostra molt cautelosa. En aquest sentit, val la pena notar que la seva argumentació va més enllà de la mateixa interrogació:

“No significaria un canvi important per a l'associació. Evidentment, el tipus de relació que tenim amb les dones més desafavorides com les dones immigrants o les dones empresonades, seria més fàcil, és clar. Però la dependència tan brutal que, per exemple, tenen moltes dones maltractades continuaria a pesar d'una Renda Bàsica. Això si, els recursos ajudarien una mica a facilitar la sortida. Jo sóc molt prudent a pensar que això significaria un gran canvi des del punt de vista de transformar la societat actual en quelcom totalment diferent, és a dir, la Renda Bàsica no acabarà amb la divisió social del treball. Però tampoc crec que sigui aquest l'objectiu d'una Renda Bàsica. La Renda Bàsica s'ha de veure com a un element més dintre de tot un ventall de l'accés a l'ensenyament, salut, etc... És a dir, ens queda molt per fer. Però la Renda Bàsica significaria un avançar un mica més cap a un món més just, un punt més de justícia. Però per nosaltres continuen havent-hi totes les coses que

actualment fem per seguir treballant, continua havent violència de gènere, discriminació...”.

Quant a si Ca la Dona recolzaria favorablement o no una proposta d'aplicació en els termes descrits en el nostre projecte l'entrevistada assegura que la resposta seria segur positiva. La representant de l'associació ho raona de la forma següent:

“Des del punt de vista del col·lectiu de les dones en la mesura en que estem més aturades i més mal pagades, o treballem reproductivament i rebem diners per aquesta tasca, crec que és una proposta que ens beneficiaria i que, per tant, seria recolzada per Ca la Dona”.

Tot i així, la representant de l'associació afirma que hi hauria molt debat sobre els aspectes tècnics més concrets, ja que Ca la Dona és una organització plural i amb una forta cultura de debat. És a dir, la proposta, en termes generals, es veuria amb molta afecció i, a nivells més concrets, generaria sens dubte discussió.

5.3 Els sindicats

Comissió Obrera Nacional de Catalunya (CONC - CCOO)

La idea de la Renda Bàsica s'introdueix amb certa força en el debat en el sindicat Comissions Obreres de Catalunya molt aviat, aproximadament, fa uns 8-9 anys. Més tard, a mesura que el debat sobre la Renda Bàsica ha anat agafant més cos en el si de l'organització s'han realitzat un seguit de conferències i, fins i tot es va dedicar una jornada de debat sindical respecte a la proposta. En aquest sentit, Joan Coscubiela, Secretari General de CCOO a Catalunya, va participar en una taula rodona en el X Congrés de la BIEN celebrat el 2004 a Barcelona.

La representant de CCOO va manifestar que la posició del seu sindicat “no és favorable al 100% a l'aplicació d'una Renda Bàsica universal garantida tal i com s'ha plantejat en l'estudi”, tot i que manifesta compartir la filosofia que hi ha al darrere de la mateixa.

Dins del sindicat les discrepàncies entorn la proposta apareixen a diferents nivells. D'entrada, cal destacar la importància que des del sindicat se li dona a la qüestió de la gradualitat de la implementació de la reforma i l'oposició a una aplicació directa:

“Nosaltres som més del parer que l'aplicació d'una Renda Bàsica, d'una renda de ciutadania, ha de ser una cosa que ha de seguir un procés, no fer-se de cop, sinó d'una forma gradual”.

En segon lloc, l'entrevistada considera que el sindicat està més a prop de la idea d'una renda mínima garantida condicionada quan argumenta:

“El sindicat ha elaborat una proposta de lluita contra la pobresa bastant àmplia, genèrica, no tant per garantir una renda a tota la ciutadania, pel sol fet de ser ciutadans, si no per garantir una renda a totes les persones que ho necessiten ja sigui perquè no disposen de pensions públiques, o perquè no disposen de rendes del treball. Això va una mica en la línia del que és una renda mínima d'inserció, que no deixa de ser una realitat fruit del consens amb els sindicats. En resum, el que proposem és garantir que tots els ciutadans, pel fet de ser-ho, tinguin un nivell de rendes, però la renda a pagar per l'Estat està condicionada a que no disposin d'altres rendes. Aquest és el punt de diferència”.

Un altre dels dubtes que la representant de CCOO fa palès es si la proposta d'alguna forma afecta a el sistema de protecció social basat en serveis, prestacions *en espècie* o no monetàries, com ara l'educació i la sanitat. Com es recorda en el primer capítol del llibre, el supòsit de que la Renda Bàsica d'alguna forma es contradiu amb l'Estat del benestar és una de les objeccions més esteses entre els detractors de la proposta. La portaveu del sindicat expressava així el seu recel:

“Aquest és un dels punts que ens fa dubtar. Pot ser perillós i, de fet, la pràctica ha portat a això. Certes prestacions econòmiques han donat l'excusa perfecta als governs per deixar de banda les prestacions de serveis, per comprar amb diners el servei que no pots o vols proporcionar. Per exemple, en els últims mesos de l'anterior govern, de forma electoralista, va aplicar una política social denominada *viure en família* que es basava en una prestació per a famílies que

tenien persones amb dependència a casa, que no estan ingressades en una residència. Era una manera de donar diners a la gent gran, sense tenir que justificar-los de cap manera, i estalviar-se la feina de donar recursos en forma de residències, centres de dia, etc... És aquest el perill que nosaltres veiem amb la Renda Bàsica. És a dir, l'Estat o el Govern autonòmic es desentén una mica de les seves obligacions a nivell de protecció social. D'alguna forma, desmantellàriem l'Estat del Benestar, i viuríem en una societat on la protecció social te l'has de comprar en el mercat amb els problemes que això suposa".

Finalment, la representant de CCOO va acceptar i valorar positivament, això sí, que la RB augmentaria la capacitat de resistència dels treballadors i, per tant, augmentaria el seu poder de negociació: "les relacions laborals canviarien i aquella feblesa històrica del treballador variaria".

Quan a l'entrevistada se li pregunta sobre sí creia que aquest canvi, en principi positiu, en la correlació de forces treballador/empresari comportaria també alteracions positives en l'estructura organitzativa i el treball del seu sindicat la resposta és la següent:

"De fet, podria ser molt enriquidor. El sindicalisme ha evolucionat al llarg del temps. Els sindicats ens hem adaptat a tots els canvis estructurals tipus: Estat del benestar, globalització o precarietat del mercat laboral. Per tant segur que el nostre rol canviaria... Però, d'altra banda, pot ser que tingués més importància el tema individual que el col·lectiu. És un fet que les empreses les intenten portar la negociació de les condicions de treball al terreny individual per treure força al col·lectiu i, així, crear diferències entre treballadors de 1a.o 2a. Ara hi ha consens entre tots els treballadors en negociar col·lectivament, menys els que estan en la divisió d'honor, és clar. Però si el treballador té aquesta força, aquest coixí, podria ser que es decidís per la negociació a títol individual, donat que té més a guanyar. I això crec que seria molt negatiu".

Unió General de Treballadors de Catalunya (UGT)

El portaveu d'UGT afirma estar d'acord amb el fons de la proposta d'aplicació del present estudi tot i que també hi troba certs problemes. El principal, segons ell és que la RB sigui finançada a partir del que es recapta de l'IRPF. Des de el punt de vista d'UGT aquest import no és prou representatiu, ni de lluny, de les rendes reals que rep cadascú. L'entrevistat ho raonava així:

“Podem dir que la fiscalitat del nostre país és una fotografia mal feta de la realitat econòmica del país, sobre tot, pel que fa a les classes no subjectes a rendiments del treball. Per tant, crec que si apliquem la Renda Bàsica així, l'esforç més gran de la reforma recau sobre les classes mitges i mitges altes. Personalment, estic d'acord amb que s'ha de carregar més sobre els que guanyen més. Però no tan sols sobre els que guanyen més treballant”.

Segons el representant d'UGT el fet que la reforma proposada carregui massa sobre les classes mitges assalariades pot generar molts costos d'aplicació en dos sentits, un normatiu i un altre purament polític. D'una banda, des d'un punt de vista redistributiu l'entrevistat pensa que perquè la proposta de reforma sigui realment igualitària s'haurà de produir una certa revolució fiscal, cosa que veu molt difícil. D'altra banda, l'entrevistat considera que el fet que la proposta carregui una part molt considerable del seu cost sobre les classes mitges farà que la seva aplicació necessàriament comporti un debat complex i profund. I, segons la seva experiència, aquesta és una tasca molt complexa:

“A nosaltres, per exemple, ens costa molt ser entesos per la gent quan defensem coses tan bàsiques com l'assegurança d'atur, i hem de lluitar en contra de totes aquestes campanyes que han estat fent els governs reiteradament, molt especialment durant el govern del PP. Imagineu-vos en el cas de voler aplicar una Renda Bàsica que, a nivell de cobertura i de profunditat de la mesura, és quelcom molt més avançat. En aquest mateix sentit, només cal recordar el gran debat que es va haver d'obrir per tal de tirar endavant la vaga del 23 de juny i el gran esforç explicatiu que des dels sindicats vam haver de fer. Hi ha molta gent que es planteja: Si no volen treballar per què els hem de pagar?... Per tot això, jo

veig una certa dificultat d'aplicació de la proposta de reforma tal i com la plantegeu, des d'un punt de vista d'educació social”.

Tanmateix, el representant d'UGT entrevistat va aclarir que, en part, aquesta feina de pedagogia és quelcom en que el sindicat, com a organització i en la mesura de les seves possibilitats, pot ajudar a fer i que, en qualsevol cas, si aquesta proposta d'aplicació concreta entra en l'agenda política dels partits catalans i en el debat públic, hi donarien suport. Perquè tan sols obrir i aprofundir en el debat ja és quelcom positiu.

Finalment, el sindicalista també es mostra força crític amb la relació entre l'aplicació d'una Renda Bàsica i la immigració, en el sentit de que aquesta podria generar, segons el seu parer, un possible *efecte crida*. En aquest sentit, pensa que s'hauria de treballar a nivell més ampli i no només en una aplicació per a Catalunya:

“En un espai obert com en el que ens trobem, potser aquest projecte d'aplicació d'una Renda Bàsica hauria de pensar-se com a un projecte més ampli, potser treballar-lo a nivell de tota la Unió Europea. Per exemple, amb la legislació actual, a un ciutadà de la comunitat que vingui a viure aquí no li pots negar la Renda Bàsica. Segurament, no vindrà un alemany però i un ciutadà polonès o Romanès, que el seu salari mínim és de 90€ al mes. Cal pensar que per aquestes persones l'incentiu d'una Renda Bàsica por ser molt gran. Així doncs, l'ampliació de la Unió Europea obre un nou escenari que no podem obviar, si de debò volem que la Renda Bàsica es pugui aplicar de forma eficient”.

D'altra banda, el portaveu del sindicat admet que la introducció d'una Renda Bàsica a Catalunya significaria un canvi molt significatiu en les relacions de treball de la nostra societat i, per tant, també variaria el paper que els sindicats juguen actualment. El representant d'UGT valora aquest important canvi positivament:

“Si una persona té garantit un mínim de renda per a la subsistència tindrà menys dificultats per negociar, i no haurà d'acceptar qualsevol treball. Per exemple, si tu estàs a l'atur i et criden per treballar en un restaurant, però et diuen que treballaràs de sol a sol i que no et pagaran per conveni col·lectiu, la Renda Bàsica t'ajudaria a ser més inconformista i dir *en aquest cas, o m'apliquen el conveni o marxo*. Per tant, per a nosaltres, com a sindicat, seria

positiu. Seria un gran canvi que ens facilitaria molt la feina. Una persona podria estar en l'atur precisament perquè el treball que se l'hi ofereix és indigne. A UGT no treballem sobre la idea que el treball és un bé fantàstic ni tampoc una maledicció bíblica. La gent treballa per tenir un salari que li permeti cobrir unes necessitats. I això s'ha de fer amb un mínim de condicions”.

6. CONCLUSIONS

En encetar aquest darrer capítol hem detallat els objectius del present estudi sobre la viabilitat política de la Renda Bàsica. Sumàriament, poden resumir-se en tres punts: (1) avaluar el grau de penetració de la Renda Bàsica en les organitzacions que componen la nostra mostra; (2) conèixer la seva opinió sobre la nostra proposta concreta de finançament; (3) saber quin és el suport del que disposaria una reforma del actual sistema de protecció social cap a un model de Renda Bàsica. Tots aquests aspectes han estat tractats amb cert detall en la secció anterior. Tanmateix, abans de cloure es fa necessari recapitular per fer balanç del que ara sabem.

Pel que fa al grau de penetració de la Renda Bàsica en el teixit social català representat en la nostra mostra d'organitzacions, els resultats de l'estudi accentuen un patró d'heterogeneïtat. És a dir, si bé és cert que ens els darrers anys alguns dels partits, sindicats, associacions han treballat a fons la proposta, en altres encara no s'ha iniciat un debat profund per, ni tan sols, arribar a tenir una posició al respecte. Tanmateix, tot indica que l'evolució del debat, especialment en el conjunt de les esquerres, ha estat molt accelerada. És molt probable que d'haver-se fet aquest mateix estudi cinc anys abans ens haguéssim trobat amb una gran llacuna. De fet, tot apunta cap aquesta direcció, encara que, malauradament, no disposem de dades equivalents a les d'aquest treball per corroborar-ho.

No obstant, diversos factors apunten a que aquesta variació en el grau de penetració de la Renda Bàsica en les diferents organitzacions tendirà a reduir-se ens els pròxims anys. D'una banda, perquè la inseguretat i les condicions més dures de treball a les que dia a dia s'ha d'enfrontar la població treballadora catalana obligaran a les diferents organitzacions a buscar solucions i camins alternatius, si realment estan interessats en universalitzar la seguretat material dels ciutadans als que representen. I la

Renda Bàsica és, segurament, una de les propostes més serioses i ben fonamentades de totes les que avui tenim sobre la taula. D'altra banda, propostes de finançament d'una Renda Bàsica amb un nivell de concreció tan gran com la que hem presentat en el capítol anterior obliguen a aquelles formacions polítiques i associacions que encara no han aprofundit en el tema a estudiar la proposta i prendre partit en el debat.

En relació amb l'opinió de les organitzacions respecte a la proposta concreta de reforma i finançament d'una Renda Bàsica per a Catalunya cal separar els aspectes positius i negatius de les valoracions.

En general, hi ha unanimitat a l'hora de valorar l'altíssim grau de concreció de la proposta. Això és molt positiu, segons el parer de tots els entrevistats, ja que significa un salt qualitatiu en el debat entorn la Renda Bàsica i, per aquelles formacions que estan a favor, un pas més cap a la seva aplicació a Catalunya. També es dona un cert consens transversal, on fins i tot hem d'incloure les organitzacions més conservadores de la nostra mostra, a valorar positivament el fet que la proposta significaria una millora substancial per als ciutadans més desafavorits de la nostra societat i, en general, una millor redistribució de la riquesa.

Tanmateix, molts dels representants entrevistats destaquen el perill d'aplicar la Renda Bàsica a partir de l'IRPF ja que aquest és un impost que, segons la seva opinió, carrega especialment sobre les classes mitges altes assalariades. Resumint la seva argumentació això podria portar problemes a tres nivells: (a) podria fer la proposta menys redistributiva del que hauria de ser ja que els més rics poden escapar en la mesura que saben i tenen recursos per evadir-se, legalment, de pagar els impostos via IRPF; (b) carregar sobre les classes mitges significa fer un gran esforç pedagògic sobre la proposta que pot dificultar la seva implementació; (c) els partits polítics poden tenir temor a la factura electoral que podria significar carregar impostos sobre les classes mitges i això, pot desincentivar-los a l'hora de recolzar la proposta. Finalment, un altre obstacle relacionat amb finançar la Renda Bàsica via IRPF, destacat per molts entrevistats, és que el supòsit de que el 100% del que es recapta a Catalunya es queda aquí és, en les condicions actuals, políticament inviable.

Quant al tema de les organitzacions que, segons l'opinió dels entrevistats, recolzarien la proposta d'implementar una Renda Bàsica a Catalunya les dades ens permeten dir el següent. Tant ERC com ICV són partidaris de la Renda Bàsica i donarien suport, en termes generals, a la proposta de finançament que es presenta en aquest estudi. La posició del PSC no està tant definida. En tot cas, sembla que dins del

grup socialista hi ha una certa predisposició a plantejar-se un seguit de reformes que podrien interpretar-se com una possible entrada de la Renda Bàsica “per la porta del darrera”.

La proposta podria disposar d'un fort recolzament per part dels moviments socials i del diferent teixit associatiu que compon la societat civil catalana; tots els representants de les organitzacions que hem entrevistat han declarat que les seves entitats recolzarien la proposta d'aplicació d'una Renda Bàsica, tot i els diversos matisos. Pel que fa als sindicats, també sembla haver-hi certa disposició a la defensa d'una Renda Bàsica. Tot i que, a dia d'avui, sembla que UGT podria estar més a favor d'una proposta d'implementació d'una Renda Bàsica universal i incondicional mentre que CCOO podria arribar a recolzar només una proposta d'aplicació progressiva.

En l'entrevista amb la representant de CiU aquesta va manifestar la posició ambigua de la seva organització al respecte de la Renda Bàsica. Cal recordar emperò que en la passada legislatura, quan dita formació governava a Catalunya, varen votar junt al Partit Popular en contra de la proposta de Llei presentada per ERC i ICV al Parlament. Tot i així, el fet que ara estiguin a l'oposició i que no s'ha produït un debat intern sobre la Renda Bàsica pot fer que es replantegi el tema en el partit. Tots els entrevistats tenen la percepció que el PP i la patronal estaran clarament en contra de la proposta.

APÈNDIX: FITXA TÈCNICA DE LES ENTREVISTES

Organització	Càrrec de l'entrevistat/ada	Data del primer contacte	Data de l'entrevista	Lloc de la entrevista
ERC	Diputada del Parlament de Catalunya	03/11/2004	30/11/2004	Parlament de Catalunya
ICV	Regidor de Benestar Social Ajuntament de Barcelona	05/11/2004	12/11/2004	Av/ Diagonal, 233, 14h.
PPC	Diputat del Parlament de Catalunya	03/11/2004		
UDC	Secretari de Política Municipal	02/12/2004		
EUiA	Diputat del Parlament de Catalunya	18/11/2004		
UGT	Secretari General d'UGT a Catalunya	13/10/2004	22/10/2004	Rambla St. Mònica, 10, 5ª planta
Foment del Treball	Contacte directe amb l'organització	18/11/2004		
Ca la Dòna	Presidenta de l'organització	10/11/2004	01/12/2004	Petit Palau de la Música
Institut de Drets Humans de Catalunya	President de l'Institut	15/10/2004	21/10/2004	Facultat de Dret, UB
Aires	Editor de la revista de l'organització	15/10/2004	26/10/2004	C/ Ramon Trias Fargas, nº 10
Justícia i Pau	President de l'organització	15/10/2004	27/10/2004	C/Ribaderia, 6, planta 10.
PSC	Diputat del Parlament de Catalunya	02/12/2004	14/01/2005	Parlament de Catalunya
CCOO	Tècnica de l'àrea socio-econòmica	13/10/2004	16/11/2004	Via Laietana, 16
Caritas	Contacte directe amb l'organització	18/11/2004		
CDC	Secretaria Sectorial de Benestar i Família	02/12/2004	19/12/2004	Ajuntament de l'Hospitalet de Llobregat

EPÍLEG

En aquest estudi hem provat d'analitzar la proposta de la Renda Bàsica des de diferents punts de vista, tots ells enfocats cap a la formulació de propostes concretes per a Catalunya que siguin viables des d'un punt de vista financer i que tinguin un impacte distributiu progressiu. Després de justificar normativament la Renda Bàsica, i de discutir en detall els seus avantatges i la seva articulació amb l'arquitectura institucional de l'Estat del Benestar, hem fet servir un programa de microsimulació aplicat a una base de dades de declarants d'IRPF a Catalunya per tal de formular i avaluar aquestes propostes.

Som del parer que els resultats que hem assolit constitueixen alhora un repte i una esperança. Un repte perquè es tracta del primer estudi d'aquestes característiques realitzat a Catalunya. Som, per tant, conscients d'algunes de les limitacions i dificultats implícites de la feina feta, i així les hem anat manifestant i discutint al llarg d'aquest text. Sens dubte, poder disposar de bones bases de dades per tota la població catalana, que incloguin dades fiscals i de renda amb suficient detall, serà fonamental per tal de fer avançar l'anàlisi. D'altra banda, refinar i construir models i programes de microsimulació cada vegada més informatius (fins i tot models que incloguin també el comportament) resultarà també necessari si volem algun dia passar de la simulació estàtica a la dinàmica, i de l'estudi de l'impacte purament distributiu al de molts altres efectes socials que una proposta com la Renda Bàsica pot tenir. És per tot això que la feina no ha fet més que començar.

Però, i també volem dir-ho ben clar, tot i ser perfectament conscients d'aquests reptes, pensem que aquest estudi que ara tanquem resulta esperançador per totes aquelles persones que creiem en les virtuts de la Renda Bàsica com a proposta de reforma institucional i de transformació social. No sembla agosarat afirmar que els resultats assolits mostren la maduresa i coherència de la proposta dins de l'actual debat sobre la reforma dels Estats del Benestar i sobre les transformacions socials necessàries per aconseguir un món millor i una justa distribució de la riquesa. Si més no, som del parer que els exercicis de simulació presentats (només un petit subconjunt dels possibles amb el programa que hem fet servir) demostren que la viabilitat econòmica de la Renda Bàsica no és ni molt menys una il·lusió, sinó tot el contrari. Hem ofert també arguments i estratègies, empíricament informades a partir d'un primer treball de camp exploratori, per tal de fer palès que també la seva viabilitat política pot esdevenir una realitat a mig

termini. Ara bé, és evident que la mesura en què ens puguem encaminar en la direcció de la Renda Bàsica i de les reformes que la seva aplicació exigeix, dependrà no només dels arguments acadèmics i científics que puguin adduir-se al seu favor, sinó també, i molt, del recolzament ciutadà que la proposta pugui aconseguir i de la voluntat política dels actors socials, polítics i institucionals per portar-la a terme.

En aquest sentit, creiem que podem ser raonablement optimistes. La Renda Bàsica és una d'aquelles propostes que poden sintetitzar moltes aspiracions de canvi i de transformació que cada vegada són més patents a la nostra societat. És, alhora, una proposta modesta i orgullosa: no pretén (ni pot) solucionar-ho tot, però persegueix objectius que ningú no pot rebutjar de manera oberta, i està molt ben equipada per poder-los aconseguir eficaçment: l'eradicació de la pobresa econòmica, la garantia de l'existència material ciutadana, el reforçament de l'autonomia individual i la llibertat real, o l'augment de la igualtat en la distribució dels recursos i oportunitats que l'atzar natural i les estructures socials han repartit de forma intolerablement injusta.

Només ens queda, per tant, desitjar que el debat públic i ciutadà sobre la proposta es vegi enriquit en alguna mesura amb aquest estudi, amb noves raons i arguments afegits als que ja existien. I també, per què no, esperar que haguem contribuït amb una petita aportació a veure algun dia la Renda Bàsica convertida en realitat.

BIBLIOGRAFIA

- Ackerman, Bruce i Alstott, Anne (1999). *The Stakeholder Society*. New Haven, Yale University Press.
- Arcarons, Jordi & Calonge, Samuel (2003). "El modelo SIMCAT", ponència presentada a les *I Jornadas de Microsimulación de Políticas Públicas*, Universitat de Saragossa, Saragossa.
- Arcarons, Jordi & Calonge, Samuel (2004). "El IRPF: un modelo de microsimulación para el análisis de sus reformas", ponència presentada al *XI Encuentro de Economía Pública*, Barcelona, 5-6 de febrer.
- Atkinson, Anthony (1995). *Public Economics in Action. The Basic Income/ Flat Tax Proposal*. Oxford, Oxford University Press.
- Atkinson, Anthony (1996). "The Case for a Participation Income", *Political Quarterly*, vol. 144, nº 1, pp. 67-70.
- Atkinson, Anthony (2004). "How Basic Income is Moving Up the Policy Agenda: News From the Future", a Guy Standing (ed.), *Promoting Income Security As a Right: Europe and North America*. Londres, Anthem Press.
- Atkinson, Anthony y Sutherland, Holly (1989). "Analysis of a partial basic income scheme", a Anthony Atkinson, *Poverty and Social Security*. London: Harvester Wheatsheaf.
- Ayala, Luis (2000). *Las Rentas Mínimas en la Reestructuración de los Estados de Bienestar*. Madrid, Consejo Económico y Social.
- Bertomeu, María Julia i Domènech, Antoni (2005). "Introducción: algunas observaciones sobre método y substancia normativa en el debate republicano" a María Julia Bertomeu, Antoni Domènech i Andrés de Francisco (comps.), *Republicanism democrático*. Buenos Aires, Miño y Dávila (en premsa).
- Calero, Jorge i Bonal, Xavier (2003). "La financiación de la educación en España", ponència presentada a les *Jornadas sobre El Estado de Bienestar en España*. Barcelona, CUIIMPB, desembre.
- Casassas, David i Loewe, Germán (2002). "Renta Básica y fuerza negociadora de los trabajadores", a Daniel Raventós (comp.), *La Renta Básica. Por una ciudadanía más libre, más igualitaria y más fraterna*, Barcelona, Ariel.
- Casassas, David i Raventós, Daniel (2003). "Renta Básica y el poder de negociación de "los que viven con permiso de otros", *Revista Internacional de Sociología*, núm. 34.
- Casassas, David i Raventós, Daniel (2005). "Property and Republican Freedom at the Beginning of the 21st Century: Basic Income as a Right of Existence" (en premsa).
- Casassas, David, Raventós, Daniel i Wark, Julie (2004). "Oil in Troubled Waters" (en premsa).
- Castles, M. (1995). "Welfare State Development in Southern Europe", *West European Politics*, vol.18, nº 2.
- Castles, M. i Mitchell, D. (1990). "Three Worlds of Welfare Capitalism or Four?", *Public Policy Program Discussion Papers*, nº 21. Canberra, Australian National University.

- Cohen, G.A. (2000). "Libertad y dinero", *Revista del Centro de Estudios Públicos*, núm. 80.
- De Wispelaere, Jürgen i Stirton, Lindsay (2004). "The Many Faces of Universal Basic Income", *The Political Quarterly*, vol. 75, nº 3 (juliol).
- Domènech, Antoni (2004). *El eclipse de la fraternidad. Una revisión republicana de la tradición socialista*. Barcelona, Crítica.
- Domènech, Antoni i Raventós, Daniel (2004). "La Renta Básica de ciudadanía y las poblaciones trabajadoras del primer mundo", *Le Monde Diplomatique* (edició espanyola), núm. 105.
- Dowding, Keith; De Wispelaere, Jürgen i White, Stuart (eds.) (2003). *The Ethics of Stakeholding*. Londres, Palgrave/Macmillan.
- Durkheim, Émile (1893). *La división del trabajo social*. Madrid, Akal, 1987.
- Elster, Jon (1988). "¿Is There (or Should There Be) a Right to Work?", a Amy Gutmann (ed.), *Democracy and the Welfare State*. Princeton (N.J.), Princeton University Press.
- Esping-Andersen, Gosta (1990). *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. Cambridge, Polity Press.
- Esping-Andersen, Gosta (1999). *Social Foundations of Postindustrial Economies*. Oxford, Oxford University Press.
- Ferrera, Maurizio (1996). "The «Southern Model» of Welfare in Social Europe", *Journal of European Social Policy*, vol. 6, nº 1.
- Field, Frank i Piachaud, David (1971). "The Poverty Trap", *New Statesman*, 3 de desembre.
- Fitzpatrick, Tony (1999). *Freedom and Security. An Introduction to the Basic Income Debate*. Londres, MacMillan.
- Gilain, Bruno i Van Parijs, Philippe (1995). "L'allocation universelle: un scénario de court terme et son impact distributive", ponència presentada al 22é Vlaams Wetenschappelijk Economisch Congres (Bruselas, 20-21 d'octubre).
- Goodin, Robert (2001). "Work and Welfare: Towards a Post-productivist Welfare Regime", *British Journal of Political Science*, vol. 31, pp. 13-39.
- Goodin, Robert; Headey, B.; Muffels, R. i Dirven, H.-J. (1999). *The Real Worlds of Welfare Capitalism*. Cambridge, Cambridge University Press.
- Gorz, André (1991). *Capitalismo, socialismo, ecología*. Madrid, HOAC, 1995.
- Greve, Bert (2004). "Are the Nordic Welfare States Still Distinct?", *Social Policy and Administration*, vol. 38, nº 2 (abril), pp. 115-118.
- Groot, Loek i Van der Veen, Robert (2000). "¿Cuán atractivo resulta el ingreso básico para los Estados de Bienestar europeos?", a Robert van der Veen, Loek Groot i Rubén Lo Vuolo (eds.), *La renta básica en la agenda: Objetivos y posibilidades del ingreso ciudadano*. Buenos Aires, Miño y Dávila – RREnda Bàsica, 2002.
- Habermas, Jürgen (1992). *Facticidad y validez*. Madrid, Trotta, 1998.
- Hills, John (2000). "Taxation for the Enabling State". *CASE Paper* nº 41. Londres, Centre for the Analysis of Social Exclusion, LSE.
- Jordan, Bill; Agulnik, Phil; Burbidge, Duncan i Duffin, Stuart. (2000). *Stumbling Towards Basic Income. The Prospects for Tax-Benefit Integration*. Londres, Citizens Income Study Centre.
- King, Gary amb Robert Keohane i Sidney Verba (1994). *Designing Social Inquiry. Scientific Inference in Qualitative Research*. Princeton, Princeton University Press.
- Korpi, Walter (1980). "Social Policy and Distributional Conflict in the Capitalist Democracies. A Preliminary Comparative Framework", *West European Politics*.

- Korpi, Walter (1998). "Power Resources Approach vs Action and Conflict: On Causal and Intentional Explanations in the Study of Power", a O'Connor, J.S. (comp.); *Power Resources Theory and the Welfare State*. Toronto, University of Toronto Press.
- Leibfried, S. (1993). "Towards an European Welfare State", in C. Jones (ed.), *New perspectives on the Welfare State in Europe*. London, Routledge.
- Lerner, Sally; Clark, Charles i Needham, W. (2001). "Un modelo de Renta Básica para Canadá", a Daniel Raventós (coord.), *La Renta Básica*. Barcelona, Ariel.
- Lewis, Jane (1992). "Gender and the Development of Welfare Regimes", *Journal of European Social Policy*, nº 2-3.
- Matsaganis, Manos i Tsakloglou, Panos (2004). "Microsimulation and the analysis of poverty and inequality", ponència presentada al Workshop sobre Microsimulació de la Fundación BBVA, Madrid, 15-16 de novembre.
- Matsaganis, Manos; O'Donoghue, C.; Levy, H.; Coromaldi, M.; Mercader, M.; Farinha, C.; Toso, S. i Tsakloglou, P. (2004). "Child Poverty and Family Assistance in Southern Europe", ponència presentada al X Congrés de la Basic Income European Network (BIEN), Barcelona, 19-20 de setembre.
- Mercader, Magda (2000). "Viabilitat de la proposta Renda Bàsica/Impost Lineal a l'estat espanyol. Una primera avaluació econòmica a partir d'ESPASIM", ponència presentada al I Simposi sobre Renda Bàsica, Barcelona, 8 de juny.
- Mercader, Magda (2003). "La aritmètica de una Renta Básica Parcial para España: una evaluación con EspaSim", a *Hacienda Pública Española. Las nuevas fronteras de la protección social. Eficiencia y equidad en los sistemas de garantía de rentas. Monografía 2003*. Madrid, Instituto de Estudios Fiscales.
- Moreno, Luis (2000). "The Spanish Development of Southern European Welfare", a S. Kuhnle (ed.), *Survival of the European Welfare State*. Londres, Routledge.
- Navarro, Vicenç (2002). *Bienestar insuficiente, democracia incompleta*. Barcelona, Anagrama.
- Nissan, David i Le Grand, Julian (2004). "Una idea sobre el capital. Propuesta de subvención de un capital inicial para los jóvenes", *Papers de la Fundació Campalans*, núm. 142.
- Noguera, José Antonio (2001a). "La Renta Básica y el principio contributivo", a Daniel Raventós (ed.), *La Renta Básica. Por una ciudadanía más libre, más igualitaria y más fraterna*. Barcelona, Ariel.
- Noguera, José Antonio (2001b). "Some Prospects for a Basic Income Scheme in Spain", *South European Society & Politics*, vol. 6, nº 3 (Hivern), pp. 83-102.
- Noguera, José Antonio (2002). "¿Renta Básica o «Trabajo Básico»? Algunos argumentos desde la teoría social", *Sistema*, nº 166 (gener).
- Noguera, José Antonio (2004). "Citizens or Workers? Basic Income vs. Welfare-to-Work Policies", *Rutgers Journal of Law and Urban Policy*, vol. 2, nº 1.
- Noguera, José Antonio i Raventós, Daniel (2004). "Basic Income, Social Polarization and the Right to Work" a Guy Standing (ed.), *Promoting Income Security As a Right: Europe and North America*. Londres, Anthem Press.
- Offe, Claus (1992). "Un diseño no productivista para las políticas sociales", a Rubén Lo Vuolo (comp.), *Contra la exclusión. La propuesta del ingreso ciudadano*. Buenos Aires, Miño y Dávila, 1995.
- Offe, Claus (1997). "Precariedad y mercado laboral. Un análisis a medio plazo de las respuestas políticas disponibles" a Claus Offe et. al., *¿Qué crisis?. Retos y transformaciones de la sociedad del trabajo*. Donostia, Tercera Prensa-Hirugarren Prentsa.

- Offe, Claus (2004). "Wasteful Welfare Transactions: Why Basic Income Security is Fundamental", a Guy Standing (ed.), *Promoting Income Security As a Right: Europe and North America*. Londres, Anthem Press.
- Oliver Rullán, Xavier i Spadaro, Amadeo (2004). "¿Renta mínima o mínimo vital? Un análisis sobre los efectos redistributivos de posibles reformas del sistema impositivo español", ponència presentada al *XI Encuentro de Economía Pública*, Barcelona, 5-6 de febrer.
- Pettit, Philip (1997). *Republicanism. Una teoría sobre la libertad y el gobierno*. Barcelona, Paidós, 1999.
- Pinilla, Rafael & Sanzo, Luis (2004). *La Renta Básica. Para una reforma del sistema fiscal y de protección social*. Working Paper 42/2004. Madrid, Fundación Alternativas. Disponible a www.fundacionalternativas.com/laboratorio.
- Pinilla, Rafael (2004). *La renta básica de ciudadanía. Una propuesta clave para la renovación del estado del bienestar*. Barcelona, Icaria.
- Raventós, Daniel (1999). *El derecho a la existencia*. Barcelona, Ariel.
- Raventós, Daniel (2002). "La Renda Bàsica i la llibertat com a no-dominació", *Diàlegs*, núm. 18.
- Raventós, Daniel (comp.) (2001). *La Renta Básica. Por una ciudadanía más libre, más igualitaria y más fraterna*. Barcelona, Ariel.
- Rawls, John (2001). *La justicia como equidad. Una reformulación*. Barcelona, Paidós, 2002.
- Reid, Margaret (1934). *Economics of Household Production*. Nova York, John Wiley.
- Rhodes, M. (1997). *Southern European Welfare States*. Londres, Frank Cass.
- Sánchez, E. (2002). "Els pressupostos de la Generalitat de Catalunya l'any 2002", *Nota d'Economia*, 72, pp. 85-114.
- Sanz, F. et al. (2003). *Microsimulación y comportamiento económico en el análisis de reformas de imposición indirecta*. Madrid, Instituto de Estudios Fiscales.
- Sanzo, Luis (2001). "Líneas de actuación para el impulso de una Política de Garantía de Ingresos", ponència presentada al I Simposi sobre Renda Bàsica, Barcelona, 8 de juny.
- Sarasa, Sebastià y Moreno, Luis (1995). *El Estado del Bienestar en la Europa del Sur*. Madrid, CSIC.
- Schmitter, Philippe i Bauer, Michael (2001). "A (modest) proposal for expanding social citizenship in the European Union", *Journal of European Social Policy*, vol.11, nº 1.
- Sevilla, Jordi (1999). "Sobre pobres y ricos. Una propuesta de renta fiscal universal para España", a J. A. Garde (ed.), *Políticas sociales y estado del bienestar en España*. Madrid, Fundación Hogar del Empleado – Trotta.
- Standing, Guy (2002). *Beyond the New Paternalism. Basic Security as Equality*. Londres, Verso.
- Suárez, Carlos Abel (2004). Entrevista realitzada per Carlos Abel Suárez a Antoni Domènech. *El Periodista*, núm. 64. Es pot llegir a <http://www.nodo50.org/redrentabasica/textos/index.php?x=309>.
- Suplicy, Eduardo M. (2002). *Renda de Cidadania*. Sao Paulo, Fundaçao Perseu Abramo-Cortez.
- Titmuss, Richard (1958). *Essays on the Welfare State*. Londres, Allen & Unwin.
- Vallentyne, Peter (2003). "Self-Ownership and Equality: Brute Luck, Gifts, Universal Dominance and Leximin", a Andrew Reeve i Andrew Williams (Editors), *Real Libertarianism Assessed. Political Theory after Van Parijs*. Hampshire, Palgrave MacMillan.

- Van der Veen, Robert i Groot, Loek (2004). "Post-Productivism and Welfare States: A Data Analysis", ponència presentada al X Congrés de la Basic Income European Network (BIEN), Barcelona, 19-20 de setembre.
- Van Parijs, Philippe (1994). "Más allá de la solidaridad. Los fundamentos éticos del Estado del Bienestar y de su superación", a Rubén Lo Vuolo (comp.), *Contra la exclusión. La propuesta del ingreso ciudadano*. Buenos Aires, Miño y Dávila, 1995.
- Van Parijs, Philippe (1995a). *Libertad real para todos. Qué puede justificar al capitalismo (si hay algo que pueda hacerlo)*. Barcelona, Paidós, 1996.
- Van Parijs, Philippe (1995b). *Sauver la solidarité*. Paris, Cerf.
- Van Parijs, Philippe (1999). "Fairness", *Boston Review*, vol. 23, nº 3 (gener).
- Van Parijs, Philippe (2000a). "Real Freedom, the Market and the Family. A Reply", *Analyse und Kritik*, vol. 22, nº 2.
- Van Parijs, Philippe (2000b). "Basic Income: Guaranteed Minimum Income for the 21st Century?", *Papers de la Fundació Rafael Campalans*, nº 121.
- Van Parijs, Philippe (2002). "Una Renta Básica para todos", a Daniel Raventós (comp.), *La Renta Básica. Por una ciudadanía más libre, más igualitaria y más fraterna*. Barcelona, Ariel.
- Van Parijs, Philippe *et al* (2000). "Delivering a Basic Income: a Debate on Universal Income Proposals", *Boston Review of Books*.
- Van Parijs, Philippe i Genet, Michel (1992). "Eurogrant", *Basic Income Research Group (BIRG) Bulletin*, nº 15 (juliol).
- Van Parijs, Philippe i The Futurework Network (1998). *Basic Income and the Future of Work. An Internet Dialogue*. Working Paper de la Càtedra Hoover (DOCH), Universitat Catòlica de Lovaina, setembre.
- Van Parijs, Philippe i Vanderborght, Yannick (2001). "From Euro-Stipendium to Euro-Dividend", *Journal of European Social Policy*, vol. 11, nº 4 (novembre).
- Van Parijs, Philippe; Jacquet, Laurence i Salinas, Claudio (2000). "El ingreso básico y sus parientes", a Robert van der Veen, Loek Groot i Rubén Lo Vuolo (eds.), *La renta básica en la agenda: Objetivos y posibilidades del ingreso ciudadano*. Buenos Aires, Miño y Dávila – R Renda Bàsica, 2002.
- Van Parijs, Philippe (2003). "Hybrid Justice, Patriotism and Democracy: a Selective Reply", a Andrew Reeve i Andrew Williams (Editors), *Real Libertarianism Assessed. Political Theory after Van Parijs*, Hampshire, Palgrave MacMillan.
- Vanderborght, Yannick (2002). "Basic Income in Belgium and the Netherlands: Implementation Through the Back Door?", ponència presentada al IX Congress of the Basic Income European Network (BIEN), Ginebra, 12-14 de setembre.
- Vanderborght, Yannick (2004). "Do Trade Unions Form an Obstacle to the Introduction of a Basic Income", ponència presentada al X Congress of the *Basic Income European Network*, 19-20 de setembre, Barcelona.
- Warren, Mark E. (1999). "What is political", *Journal of Theoretical Politics*, 11(2), pp. 207-231.
- White, Stuart (1997). "Liberal Equality, Exploitation, and the Case for an Unconditional Basic Income", *Political Studies*, núm. 45.
- White, Stuart (2003). "Fair Reciprocity and Basic Income", a Andrew Reeve i Andrew Williams (Editors), *Real Libertarianism Assessed. Political Theory after Van Parijs*, Hampshire, Palgrave MacMillan.
- White, Stuart (2003). *The Civic Minimum. On the Rights and Obligations of Economic Citizenship*. Oxford, Oxford University Press.

- Widerquist, Karl (1998). "Reciprocity and the Guaranteed Income", ponència presentada al VIII Congrés del BIEN.
- Wright, Erik Olin (comp.) (2004). *Basic Income vs. Stakeholder Grants*, número monogràfic de *Politics & Society*, vol 32, nº 1.
- Xarxa Renda Bàsica (2000). *La Renda Bàsica*.

ÍNDIX ANALÍTIC

Activació laboral
Aplicació
Associació Intersectorial de Recuperadors i Empreses Socials de Catalunya (AIRES)
Autonomia
Baby bond
Back door, estratègies de
Barcelona
Basic Income Earth Network
Basic Income European Network
Beques
Ca la Dona
Capital bàsic
Catalunya
Ciutadania
Classe mitja i mitja alta
Classe treballadora
Cobertura
Comissions Obreres de Catalunya
Comunitats Autònomes
Continental, règim de benestar
Convergència i Unió
Cotitzacions socials
Crèdits fiscals
Desgravacions fiscals
Desigualtat
Disseny institucional
Distribució
Distribució primària
Divisió sexual del treball
Dret al treball
Educació social
Entrevistes
ESPASIM
Salari Mínim Interprofessional
Esquerra Republicana de Catalunya
Estat del Benestar
Estigmatització
Estils de vida
Euro-dividend
Eurogrant
EUROMOD
Euro-stipend
Existència material

Família
Familiarisme
Feminització
Finançament
Flexibilitat laboral
Garantia de rendes
Generalitat de Catalunya
Gini
Govern Basc
Govern multinivell
Grup de vulnerabilitat
Igualtat
Immigració
Impost negatiu sobre la renda
Individualització
Iniciativa per Catalunya Verds
Inserció laboral
Institut de Drets Humans de Catalunya
Integració impostos-prestacions
IRPF
Justícia distributiva
Justícia i Pau
Justícia intergeneracional
Kakwani
Liberal, règim de benestar
Liberalisme
Llibertat
Llibertat real
Means-test
Mercat de treball
Mínim vital
Negociació política
Nòrdic, règim de benestar
Ocupació
Ocupació a temps parcial
Ocupació, Plena
Organitzacions i Associacions
Pacte del Tinell
Pacte social
Països pobres
Països rics
Parlament de Catalunya
Partit dels Socialistes de Catalunya
Partit Popular
Partits polítics
Paternalisme
Path dependency
Pensió bàsica
Pensions contributives
Pensions no contributives

Permisos sabàtics
PIRMI
Pobresa
POLIMOD
Política social
Post-productivisme
Post-productivista, règim de benestar
Precarietat laboral
Prestacions assistencials
Prestacions condicionades
Prestacions d'atur
Prestacions monetàries
Prestacions per fills
Prestacions socials
Progressivitat
Propietat
Proposició de Llei
Protecció social
Recursos de poder
Redistribució
Règims de benestar
Renda Bàsica amb límit temporal
Renda Bàsica parcial
Renda Bàsica per llar
Renda de participació
Renda Mínima Garantida
Rendes Mínimes d'Inserció
Republicanisme
Revolució Francesa
Reynolds-Smolensky
Salari Mínim Interprofessional
Sanitat
Seguretat Social
Serveis en espècie
Serveis socials
Simulació
Sindicats
Sistema fiscal
Socialdemocràcia
Societat civil
Suits
Tipus impositiu nominal
Tipus impositiu real
Trampa de l'atur
Trampa de la pobresa
Transició
Treball
Treball remunerat
Unió Europea
Unió General de Treballadors de Catalunya

Universalisme
Viabilitat econòmica
Viabilitat política
Welfare-to-work
Workfare
Xarxa Renda Bàsica